

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Didaktické využití dětské literatury v hodinách etické výchovy

Diplomová práce

Autor: Lucie Šubrtová
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – etická výchova
Učitelství pro 2. Stupeň ZŠ – anglický jazyk a literatura
Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
Oponent práce: doc. PhDr. Jan Hábl, Ph. D.

Zadání diplomové práce

Autor: Lucie Šubrtová

Studium: P15P0443

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - anglický jazyk, Učitelství pro 2. stupeň základních škol - etická výchova

Název diplomové práce: **Didaktické využití dětské literatury v hodinách etické výchovy**

Název diplomové práce AJ: Didactic usage of childrens literature in moral education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce pojednává o didaktickém využití dětské literatury v hodinách etické výchovy, díky kterému dochází u žáků k interiorizaci základních sociálních a morálních hodnot a zároveň také ke zvýšení jejich čtenářské gramotnosti. Práce se zaměřuje na žáky 2. stupně základních škol. Teoretická část se zabývá etickou výchovou jako výchovným programem v napojení na literaturu pro děti. Praktická část je zaměřena na zpracování metodických materiálů vytvořených s oporou o vybranou dětskou literaturu, které budou vyzkoušeny v hodinách etické výchovy na základních školách a výstupy tohoto ověření následně podrobně rozebrány.

1. ROCHE OLIVAR, R. Etická výchova. Bratislava: Orbis pictus Istropolitana, 1992. 209 s. ISBN 80-7158-001-5.\par
2. VACEK, P. Psychologie morálky a výchova charakteru žáků. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. 197 s. ISBN 978-80-7435-108-2.\par
3. LENCZ, L, KRIŽOVÁ, O. Etická výchova - metodický materiál 1. Praha: Luxpress, 2000. 168 s. ISBN 80-7130-091-8.\par
4. PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. České děti jako čtenáři. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.\par
5. ČERNÁ, Olga. Čtení není žádná nuda: náměty k rozvíjení čtenářské gramotnosti a radosti ze čtení. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0720-7.\par

Garantující pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.12.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce doc. PhDr. Pavla Vacka, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23.3. 2020

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Pavlu Vackovi, Ph.D. za odborné vedení práce, podnětné rady a jeho čas. Poděkování patří také rodičům, bez jejichž stálé podpory, by práce nevznikla.

Anotace

ŠUBRTOVÁ, Lucie. *Didaktické využití dětské literatury v hodinách etické výchovy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 140 s. Diplomová práce.

Diplomová práce pojednává o didaktickém využití dětské literatury v hodinách etické výchovy, díky kterému dochází u žáků k interiorizaci základních sociálních a morálních hodnot a zároveň také k utváření pozitivního vztahu ke knihám. Práce se zaměřuje na žáky 2. stupně základních škol. Teoretická část se zabývá etickou výchovou jako výchovným programem v napojení na literaturu pro děti a výchovu ke čtenářství. Praktická část je zaměřená na zpracování metodických materiálů vytvořených s oporou o vybranou dětskou literaturu s ohledem na vybraná témata výchovného programu etické výchovy. Každá navržená hodina byla v praxi vyzkoušena a ukázalo se, že díky knize skutečně dochází nejen k interiorizaci morálních a sociálních hodnot, ale i k prohlubování vztahů žáka ke knize a čtenářství.

Klíčová slova: etická výchova, dětská literatura, metodika, čtenářství.

Annotation

ŠUBRTOVÁ, Lucie. *The usage of children's literature in moral education*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2020. 140 s. Diploma Thesis.

This diploma thesis focuses on the didactic usage of children's literature in moral education. Children's literature is used for developing pupil's social and moral values. Moreover, the usage of children's literature helps pupils to develop a positive attitude towards books. The main goal was to create methodical material for teachers and worksheets for pupils based on books with a particular topic. The chosen topics for this diploma thesis are: Economical values, Multiculturalism and Media/Social networks. All those three topics are part of the curriculum of moral education.

Keywords: moral education, children's literature, methodology, reading skills.

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Výchova a vzdělávání.....	11
1.1 Vztah výchovy a vzdělávání	11
1.2 Úloha výchovy ve vývoji jedince.....	12
1.3 Učitel jako činitel výchovně vzdělávacího procesu.....	14
1.4 Vzdělávání a výchova pro 21. století	16
2 Etická výchova	18
2.1 Role učitele v hodinách etické výchovy	18
2.2 Výchovný styl učitele etické výchovy.....	20
2.3 Proč etická výchova	22
2.4 Obsah etické výchovy.....	25
2.5 Výchovný program etické výchovy.....	26
2.6 Aplikační témata etické výchovy.....	29
2.7 Vyučovací proces	31
2.8 Metody etické výchovy	32
3 Čtenářství	38
3.1 Hlavní faktory ovlivňující dětské čtenářství	38
3.2 Česká republika a čtenářství.....	41
4 Vztah dítěte ke čtení – výchova ke čtenářství.....	48
PRAKTICKÁ ČÁST.....	50
5 Uvedení do metodického postupu a jeho představení	50
6 Ekonomické hodnoty	53
6.1 Metodický list pro učitele č. 1	53
6.2 Metodický list pro učitele č. 2	60
6.3 Metodický list pro učitele č. 3	65

7	Multikultura – vztahy lidí odlišných názorů a kultur	71
7.1	<i>Metodický list pro učitele č. 1 .....</i>	<i>71</i>
7.2	<i>Metodický list pro učitele č. 2 .....</i>	<i>79</i>
7.3	<i>Metodický list pro učitele č. 3 .....</i>	<i>84</i>
8	Média/sociální sítě	90
8.1	<i>Metodický list pro učitele č. 1 .....</i>	<i>90</i>
8.2	<i>Metodický list pro učitele č. 2 .....</i>	<i>96</i>
8.3	<i>Metodický list pro učitele č. 3 .....</i>	<i>101</i>
9	Shrnutí odučených hodin	107
10	Závěr	109
	Seznam literatury	110
	Přílohy	117

Úvod

Celých pět let studia na vysoké škole jsme se učili to, jak prostřednictvím výchovného programu etické výchovy vést žáky k prosociálnosti. Tedy k tomu, že se stanou zodpovědnými členy naší společnosti. Stane se tak skrze výchovu a osvojením různých znalostí a návyků. V souvislosti s tím, jsem si vzpomněla na sebe a své dětství. Kdo nebo co mi bylo nejlepším příkladem v určitých situacích? Rodiče samozřejmě, ale nejen oni. Byla to kniha. Čím víc jsem o tom přemýšlela, tím víc jsem viděla souvislosti a provázanost. Neustále hledáme nové způsoby, aktivity, pomůcky, které nám poslouží v etické výchově k dosažení našeho cíle, a přitom už máme vše, co potřebujeme. Jen se musíme naučit to využívat. **Hlavním cílem** práce je tudíž poskytnout inspiraci k tomu, jak lze s knihou v hodinách etické výchovy pracovat a jak lze knihy didakticky využít.

Dílčím cílem této práce bylo motivovat žáky ke čtení a utvářet či prohlubovat u nich pozitivní vztah k četbě. Jedna z věcí, která dělá člověka člověkem, je schopnost číst. Podíváme-li se do historie, není náhoda, že nejvyspělejší civilizace se od těch méně vyspělých liší, krom jiného, právě v osvojování dovednosti psát a číst. Zpočátku však nebyla tato dovednost známa všem. Bylo to privilegium. Kniha je nositelem moci, znalostí a mravů. Ukazuje nám, jak se chovat a jak se naopak nechovat. Dává nám představu o tom, co je dobro a v jaké podobě může přijít zlo. Autoři knih nás učí přemýšlet, dívat se na věci z úhlů, na které bychom my sami nikdy nepřišli, a světe div se, učí nás všem deseti bodům, které „*podmiňují a podporují pozitivní vývoj osobnosti žáka v etické výchově*“¹. Slovní zásoba a jazyková vybavenost jsou nezbytné ke kvalitní komunikaci. Často se stává, že lidé neví, jak svou myšlenku správně vyjádřit slovy, protože postrádají znalost více výrazů a slovních spojení. Není-li kvalitní komunikace, nebudou kvalitní ani mezilidské vztahy. I s tím nám může pomoci kniha. Při čtení knih se také stáváme svědky hrdinských lidských činů, které nás neustále přesvědčují o tom, jak mimořádný potenciál lidé v sobě mají. Během čtení knih rozvíjíme také fantazii. Jen díky knize jsme schopni ráno objevovat krásy antického

---

¹ Výchovný program. *Etická výchova: Portál pro etickou výchovu ve školách v ČR* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-12]. Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/program/>

Řecka, odpoledne prožívat romanci na anglickém venkově a večer vyšetřovat zločiny po boku slavného detektiva Sherlocka Holmese. Jsme více kreativní v řešení problémů. Učí nás empatii a solidarnosti, protože nám dávají možnost „obout“ si boty někoho jiného, pokusit se pochopit jeho životní cestu a důvody, proč se na ni vydal. Ukazují nám, že svět není jen černobílý. Díky tomu jsme schopni tolerovat a respektovat názory druhých. Jsme schopni přijímat jiné kultury, protože nás o nich knihy informují. Hlavní hrdinové nám slouží jako vzory, se kterými se můžeme ztotožnit. Na rozdíl od historie již není čtení pouze pro privilegované. Je dostupné pro všechny. Je pak úkolem rodičů a učitelů vytvořit pevný a pozitivní vztah ke knize a naučit se své děti nebo žáky s knihou nejen vzdělávat, ale především i vychovávat.

Diplomová práce je rozdělena na dvě hlavní části – na teoretickou a praktickou. Teoretická část představuje základní pojmy (vzdělávání a výchova), přechází k tomu, v jaké míře výchova ovlivňuje jedince z historického pohledu, a vysvětluje nové trendy ve výchově a vzdělávání pro 21. století. Dále je detailněji představena etická výchova a v neposlední řadě výchova ke čtenářství - jaký byl historický vývoj čtenáře v České republice, co ho ovlivňuje a proč je důležité propojovat čtení knih s hodinami etické výchovy. V praktické části je na základě hlavního cíle vypracována metodika pro učitele a pracovní listy pro žáky. Vše bylo následně vyzkoušeno v praxi a řádně okomentováno.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Výchova a vzdělávání

Před samotným vymezením důležitosti a funkce etické výchovy a výchovy ke čtenářství je důležité obecné vymezení pojmů výchova a vzdělávání. Zároveň tak nastíníme, jakou funkci měla výchova a vzdělávání v historickém kontextu a jakým směrem se výchova vydala v 21. století.

1.1 Vztah výchovy a vzdělávání

Definovat pojem výchova se zprvu může zdát lehkým úkolem. Je to přece něco, čeho jsme byli všichni součástí. Každý člověk byl někdy vychováván, nebo se sám v určité míře podílel na výchově někoho dalšího. Pro většinu laiků je výchova chápána jako proces, kdy - zejména u dětí - utváříme to, jak se chovají. Výchova je tedy chápána pouze v úzkém smyslu, zda je dítě dobře „vychované“, nebo je „nevychované“ a jak to můžeme ovlivnit. Je to ale poněkud složitější. Dokonce i v odborném prostředí panuje nejednotnost u vymezení tohoto pojmu. Výchova se snaží připravit vychovávaného na jeho život ve společnosti. Podle Průchy² je výchova „*považována za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti*“. Dvořáček³ dodává: „*Jejím cílem je [...] kultivovat osobnost vychovávaného a jeho odpovědný vztah ke světu.*“ Výchovu lze rozdělit na výchovu „*rozumovou*“ – *formující intelekt člověka*, a výchovu *mramní* – *utvářející systém hodnot norem jedince*“⁴.

---

² PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015, s. 17. ISBN 978-80-262-0872-3.

³ DVOŘÁČEK, Jiří. *Pedagogika pro učitele odborných předmětů*. Praha: Oeconomica, 2005, s. 9. ISBN 80-245-0886-9.

⁴ PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015, s. 17. ISBN 978-80-262-0872-3.

Pojem výchova úzce souvisí s pojmem **vzdělávání**. „*Vzdělávání se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování.*“⁵ Odborníci se však přou o to, jaký panuje vztah mezi těmito jevy. Na jedné straně uznávají, že „*vzdělávání je součástí procesu výchovy*“⁶, ale zároveň hned dodávají, že vzdělávání je něco specifického, co se nepřekrývá s pojmem výchova. Zejména k druhému bodu lze konstatovat, že ve školním prostředí (tedy v praxi) opravdu nelze tyto dva jevy od sebe oddělit. Dokazuje to fakt, že učitel zároveň vzdělává i vychovává. Proto také existuje termín výchovně vzdělávací proces, který poukazuje na vzájemný vztah. Dále je to také snaha moderní pedagogiky o zavedení jednotného termínu. V současné době je pro tyto účely používán termín edukace nebo školní edukace, který zahrnuje tradiční pojmy výchova a vzdělávání.⁷

1.2 Úloha výchovy ve vývoji jedince

Jakou úlohu má, nebo měla výchova na vývoj jedince, je zásadní otázka, kterou si kladou odpradáva jak samotní učitelé, tak teoretici či filosofové. Nejde však pouze o vliv výchovy, ale o celkový vliv vnějších a vnitřních podmínek. Do jaké míry je „vychovatel“ schopný ovlivnit výchovou vrozené dispozice vychovávaného a zda hlavní roli hraje genetika, nebo prostředí.⁸

Z historického hlediska zkoumají uvedený problém „*dvě teorie reprezentující obě krajní stanoviska a teorie třetí hledající kompromisní řešení.*“⁹

---

⁵ Tamtéž, s. 17.

⁶ DVORÁČEK, Jiří. *Pedagogika pro učitele odborných předmětů*. Praha: Oeconomica, 2005, s. 11. ISBN 80-245-0886-9.

⁷ PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015, s. 16-18. ISBN 978-80-262-0872-3.

⁸ DVORÁČEK, Jiří. *Pedagogika pro učitele odborných předmětů*. Praha: Oeconomica, 2005, s. 15. ISBN 80-245-0886-9.

⁹ Tamtéž, s. 15.

1.2.1 Pedagogický pesimismus (podcenění výchovy)

Pedagogický pesimismus klade důraz na to, že determinujícím faktorem pro vývoj jedince jsou vnitřní faktory. Tedy genetika – vrozené dispozice vychovávaného. To, kým vychovávaný bude, je jasně dáno, je zde pouze nepatrný vliv prostředí a výchovy.

Hlavní představitel tohoto názorového proudu J. J. Rousseau dokonce v úvodu své knihy *„Emil aneb o výchově“* píše: *„Všechno je dobré, jak vychází z rukou původce všech věcí, všechno se znetvořuje v rukou člověka.“* Což si můžeme vyložit jako, co Bůh dal, je dobré, ale lidé a výchova to kazí. Rousseau však nebyl zcela proti výchově, zdůrazňoval, že vychovávanému (dítěti) by měla být ponechána přirozená volnost. Samo dítě si řekne, kdy je připraveno se něco učit.¹⁰

Ve výchovném pesimismu *„výchova reaguje na projevy dítěte a usměrňuje je, usměrňuje překážky, které se mu kladou do cesty. Význam záměrného ovlivňování osobnosti vychovávaného člověka ustupuje do pozadí.“*¹¹

1.2.2 Pedagogický optimismus (přecenění výchovy)

Další krajní směr je opakem pedagogického pesimismu. Představitelé pedagogického optimismu tvrdí, že rozhodujícími faktory, které ovlivňují vývoj jedince, nejsou vrozené dispozice jedince, ale jsou to vnější faktory. Tedy vnější prostředí a výchova. Člověk se rodí jako *„tabula rasa“* a teprve vnější faktory a zkušenosti člověka utvářejí. Je to jakási idealizace vlivu výchovy a ignorace předem daných vloh dítěte. Jeden z představitelů pedagogického optimismu byl anglický filosof J. Locke.¹²

---

¹⁰ DVORÁČEK, Jiří. *Pedagogika pro učitele odborných předmětů*. Praha: Oeconomica, 2005, s. 15–16. ISBN 80-245-0886-9.

¹¹ VORLÍČEK, Chrudoš. *Úvod do pedagogiky*. Jinočany: H&H, 2000, s. 40. ISBN 80-86022-79-X.

¹² DVORÁČEK, Jiří. *Pedagogika pro učitele odborných předmětů*. Praha: Oeconomica, 2005, s. 15-16. ISBN 80-245-0886-9.

1.2.3 Reálný pedagogický optimismus (realismus)

Realismus nabízí určitou formu kompromisu mezi podceňováním vlivu výchovy na jedince a přeceňováním jejího vlivu. Pedagogové jsou si vědomi, že na vývoj jedince působí jak vnější, tak vnitřní faktory. „*Komenský připomíná, že člověk má velmi dobré předpoklady ke vzdělávání a výchově (vlohy atd.), je však třeba tyto předpoklady zhodnotit prací vychovatelů. Člověk je vychováván ke svému lidství.*“¹³

Pedagogové se tedy v současné době snaží pracovat s vrozenými dispozicemi žáka, zároveň pak pomocí záměrného působení na něj ho chtějí i kultivovat a utvářet jeho světonázor.

1.3 Učitel jako činitel výchovně vzdělávacího procesu

V posledních letech je učitelská profese předmětem řady diskuzí jak ze strany odborníků, tak ze strany široké veřejnosti. Jedná se především o vysokou stresovou náročnost této profese, která je však dle mnohých ekonomicky podhodnocena. Co je však důležitější, společností dehonestována. Je to však profese nadmíru důležitá. Vychovávat a vzdělávat děti by se dalo v nadneseném slova smyslu označit za poslání.

Pedagogický slovník definuje pojem *učitel* následně: „*jeden ze základních činitelů výchovně–vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu.*“¹⁴ Výkladový slovník z pedagogiky dále představuje učitele „*jako představitele kultury lidstva a tradic i hodnot a sociokulturního prostředí mladším generacím. Řídí učební činnost žáků a využívá vlastní strategie výuky v souladu s cíli výchovně–vzdělávacího procesu a svého osobního pojetí tohoto procesu*“¹⁵.

---

¹³ KOHOUT, Karel. Základy obecné pedagogiky. Vyd. 2., dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 33. ISBN 978-80-7452-009-9.

¹⁴ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 270–271. ISBN 80-7178-252-1.

¹⁵ KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2

Mimo rodičů je tím, kdo může pozitivně formovat děti, právě učitel. Jak je zřejmé z výše uvedených definic, je to profese vysoce náročná. Vstupovat denně do tříd jako „*představitelé kultury lidstva, tradic a hodnot*“¹⁶ s sebou nese značnou míru zodpovědnosti. Rovněž je to profese velmi komplexní. Od učitelů se očekává, že budou vybaveni řadou kompetencí. Zároveň budou vykazovat jisté osobnostní rysy. *Učitelské kompetence* jsou v Pedagogickém slovníku definovány jako „*soubor profesních dovedností a dispozic, kterými by měl být vybaven učitel, aby mohl efektivně vykonávat své povolání*“.¹⁷

V odborné literatuře je nejčastěji odkazováno na výčet profesionálních kompetencí Jaroslavy Vašutové. Ta rozlišuje kompetence následně:

- „*předmětové kompetence*;
- *didaktická/psychodidaktická kompetence*;
- *pedagogické kompetence*;
- *diagnostické a intervenční kompetence*;
- *sociální, psychosociální a komunikativní kompetence*;
- *manažerské a normativní kompetence*;
- *profesně a osobnostně kultivující kompetence*.“¹⁸

Byť se autoři, jako jsou např. *D. Fontana* nebo *J. Průcha*, snažili o jakési vymezení charakterových vlastností učitele, „*je zřejmě velmi nesnadné nějak kategoričtěji s oporou o relevantní data zformulovat osobnostní profil ‚dobrého‘ učitele*“.¹⁹ Jako alternativa pro *formulaci osobnostního profilu „dobrého“ učitele* se jeví příklady konkrétních činností, které jsou u žáků kladně hodnoceny. Tyto činnosti uvádí *Stary* a

---

¹⁶ KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

¹⁷ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 110. ISBN 80-7178-252-1.

¹⁸ VAŠUTOVÁ, Jaroslava. Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007, 76 s. ISBN 978-80-7290-325-2.

¹⁹ VACEK, Pavel. Pedagogická psychologie. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017, s. 161. ISBN 978-80-7435-684-1.

kolektiv autorů. Mezi konkrétní činnosti řadí např. *podněcující a důsledný přístup učitele, přiměřený kriticismus, povzbudivé působení na žáky včetně akceptování jejich návrhů a pocitů a jejich iniciativy*.²⁰ Obecně je pak u učitelů oceňováno dodržování zadaných požadavků, spravedlnost, zápal pro daný obor, schopnost nadchnout žáky a určitá míra empatie.

1.4 Vzdělávání a výchova pro 21. století

Výchova a vzdělávání se mění, tak jako se mění společnost. V tomto století stojíme před novými výzvami, které jsou vedeny globalizací a technologickým pokrokem. Pro zachování dobře fungující demokratické společnosti je podle *Trends Shaping Education 2019 (OECD)*²¹ zapotřebí vzdělání občanů a jejich přímé zapojení do občanských záležitostí. Snižuje se míra občanské angažovanosti a počty voličů ve volbách jsou stále nižší. Je viditelný nárůst populismu a roste nedůvěra k našim politickým lídrům.²²

Na tyto změny reagují i nové trendy v edukačních procesech. Jeden ze strategických cílů vzdělávací politiky ČR 2030+ je se zaměřit „na získávání kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život“.²³ Tento strategický cíl také reaguje na tendence českého školství zahlcovat žáky přemírou informací, kde pak není čas na rozvíjení dalších klíčových kompetencí. „Aby dnešní žáci a studenti byli schopni na všechny tyto výzvy reagovat, musejí být schopni poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty získané ve škole i mimo školu skutečně aplikovat a využívat. Z toho důvodu dochází ve vzdělávání ke zvýšení důrazu na rozvoj gramotností a kompetencí na úkor

---

²⁰ STARÝ, Karel. Profesionální rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků. Praha: Karolinum, 2012, s. 31. ISBN 978-80-246-2087-9.

²¹ Trends Shaping Education 2019. *OECD* [online]. 2019 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: https://doi.org/10.1787/trends_edu-2019-en

²² The future of education and skills. Education 2030. *OECD* [online]. 2019 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/2030-project/>

²³ STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČR DO ROKU 2030+. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msm.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

předávání informací a znalostí.“²⁴ Škola vždy byla chápána jako místo, kam žáci chodí kvůli vzdělávání, získávání nových poznatků a informací. Tuto hlavní funkci i nadále škola plní, je ale důležité si uvědomit, že nelze dát člověku pouze vzdělání, ale je potřeba ho i vychovávat, aby z něj nebyl pouze vzdělaný, ale i morálně odpovědný člověk.

Každá doba s sebou přináší nové výzvy. Výzvy, kterým generace před námi nemusely čelit. Největší výzva současné mladé generace není v nedostatku informací a znalostí, právě naopak, je to hledání a nalezení zlaté střední cesty v přebytku všeho, co nám dnešní doba nabízí. Znovuobjevení antických ctností. To je směr, kterým by se měla vydat výchova 21. století.

---

²⁴ STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČR DO ROKU 2030+. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. ©2020, s. 16 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

2 Etická výchova

Pedagogický slovník odkazuje u pojmu etická výchova na výchovu mravní, ta je definována jako „*výchovné působení na žáka, na jeho rozum, postoje, představy, city, vůli a jednání, aby byly v souladu s obecně uznávanými zásadami etiky*“.²⁵

Na základě opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy byl podle čl. 2 do Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání vložen nový doplňující vzdělávací obor s názvem Etická výchova. Toto opatření nabylo účinnosti dne 1. září 2010.²⁶

Důležitost etické výchovy dokazuje také provázanost s jedním výše zmíněným strategickým cílem vzdělávací politiky ČR 2030+, a to zaměřit se „*na získávání kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život*“.²⁷ Etická výchova cílí na osvojení těchto kompetencí, které poté zlepšují uplatnění žáků nejen na trhu práce, ale i v samotné společnosti.

2.1 Role učitele v hodinách etické výchovy

Je to právě učitel etické výchovy, který si musí, více než jindy, uvědomovat zodpovědnost, kterou s sebou nese jeho profese. „*Etické chování lze považovat za cíl*

---

²⁵ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 136–137. ISBN 80-7178-252-1.

²⁶ OPATŘENÍ MINISTRYNĚ ŠKOLSTVÍ: Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2010 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msm.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi>

²⁷ STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČR DO ROKU 2030+. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msm.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

*a prostředek výchovy, jakož i podmínku pro zdárné fungování ostatních stránek výchovně-vzdělávacího snažení.*²⁸

Zodpovědnost za výchovu a provázení žáků skrze náročné životní otázky, kdy odpovědi na ně mohou později formovat žákovy postoje, hodnoty a jeho světonázor.

T. Gordon upozorňuje, že *„pro efektivní vyučování čehokoliv – jakéhokoliv předmětu, jakéhokoliv obsahu, jakékoliv dovednosti, hodnoty či přesvědčení – je klíčové, nakolik kvalitní je vztah mezi učitelem a žákem“*.²⁹ Účinnost etické výchovy pak úměrně závisí na tomto vztahu. Dokáže-li učitel v hodinách etické výchovy navázat tento vztah, je na půl cesty k úspěchu.

Špatný učitel etické výchovy může způsobit v životě žáků mnohem více škody než např. špatný učitel matematiky. Naopak dobrý učitel etické výchovy má nepřeberné množství příležitostí, jak žáka pozitivně ovlivňovat a využívat tak jeho vrozený potenciál. *„Toť úloha přenáročná, má-li mravnost být nejen „před-nášena“, nýbrž samotným vychovatelným habitem přibližována, až do dostatečné blízkosti žákova zakoušení.“*³⁰ Nejdůležitější je, aby učitel pouze neučil o principech etické výchovy, ale aby se jimi sám řídil a žil podle nich.

L. Lencz³¹ tvrdí, že etická výchova může být účinná jen pokud:

- *„se učitel ztotožňuje s vizí prosociální osobnosti a prosociální společnosti;*
- *jeho postoje a chování odpovídají programu etické výchovy;*
- *si osvojil výchovný styl etické výchovy a tvořivě uplatňuje její metody.“*

Důležitost, jakou hrají pedagogové ve vzdělávacím procesu, speciálně tedy při hodinách etické výchovy, si uvědomoval také zakladatel tohoto výchovného programu

---

²⁸VACEK, Pavel. Psychologie morálky a výchova charakteru žáků. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 160. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7.

²⁹ GORDON, Thomas. Škola bez poražených: praktická příručka efektivní komunikace mezi učitelem a žákem. Přeložil Julie ŽEMLOVÁ. Praha: Malvern, 2015, s. 19. ISBN 978-80-7530-006-5.

³⁰ SVOBODOVÁ, Zuzana. K etické výchově. Praha: Karez, 2011, s. 21. ISBN 978-80-905117-0-5.

³¹ LENCZ, Ladislav: Etická výchova pre cirkévné školy, 1. časť. Bratislava: Metodické centrum, 1997, s. 32. ISBN 80-8052-010-0.

R. R. Olivar. Ten vymezil pět bodů, při jejichž dodržování mohou rodiče či **pedagogové** pozitivně ovlivňovat rozvoj prosociálního chování u dětí:

- „přijetí žáka takového, jaký je;
- atribuce (přisuzování) prosociálnosti;
- induktivní disciplína;
- nabádání k prosociálnosti;
- podporování prosociálnosti.“³²

2.2 Výchovní styl učitele etické výchovy

Výchovní styl je definován jako „*souhrn záměrných i spontánních způsobů chování vychovatele k vychovávanému.*“³³ Je však zřejmé, že poslání učitele zde neobsahuje pouhé předávání informací, ale jde o mnohem víc. „*Jde o formování postojů, a to již ke vzdělání či druhým lidem. A nikoliv v podobě dogmaticky osvojovaných pravd, ale především na základě vlastního kritického myšlení.*“³⁴

L. Lencz uvádí výstižnou analogii mezi modelem výchovy a prací zahradníka. Zahradníka bychom v tomto případě mohli přirovnat k učiteli, který také musí při výchově a vzdělávání:

---

³² ROCHE, Roberto Olivar. Etická výchova. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 1992, s. 7. ISBN 80-7158-001-5.

³³ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 289. ISBN 80-7178-252-1.

³⁴ STŘELEČ, Stanislav. Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I. Brno: Paido, 1998, s. 12. ISBN 80-85931-61-3.

- ***Připravit půdu.***
Vytvoření vhodného výchovného prostředí. U etické výchovy vytvoření prostředí bezpečí, kdy se nikdo nebojí vyjádřit svůj názor. Prostor, kde fungují pravidla a formuje se spolupracující a pozitivní společenství, které zahrnuje i rodiče.
- ***Zasadit semeno.***
Znamená pomáhat dítěti, aby emocionálně přijalo a rozumem pochopilo novou eticky relevantní skutečnost. Senzibilizace (naladění se) na nová „etická“ témata.
- ***Starat se, aby semeno zapustilo kořeny.***
Pouhé naladění se na téma není dostačující. Je zapotřebí hlubšího porozumění nových témat. V této fázi je potřeba zapojit hodnotovou reflexi a rozvíjení morálního úsudku, které budou cílit na oné hlubší porozumění.
- ***Naroubovat strom.***
Díky pozitivním vzorům a modelům chování jsou schopni žáci upevnit získané postoje a dovednosti.
- ***Prořezávat strom.***
Ukázňování, ujasňování pravidel.
- ***Péče o plody.***
Nejdůležitější část výchovného procesu je právě tato fáze. Přenesení všeho, co se žáci naučili, do reálného, každodenního života.

- ***Starat se o teplo a vláhu.***

Úkol učitele je působit na žáky systematicky a provázet je společnou etapou života.³⁵

Ucelenější pojmenování určitých zásad či doporučení, které by v rámci výuky etické výchovy měly být dodržovány a učiteli a žáky společně aplikovány:

- *„Vytvořit z třídy výchovné společenství.*
- *Přiměřeně vybízet žáky k prosociálnosti.*
- *Vyjadřovat pozitivní očekávání od žáků (atribuce).*
- *Klidně poukázat na důsledky chování žáků (induktivní disciplína).*
- *Uvážlivě používat odměny a tresty.*
- *Vytvořit jasná srozumitelná pravidla a důsledně dodržovat jejich dodržování.*
- *Vytvořit radostnou atmosféru.*
- *Bezpodmínečně přijmout každého žáka.*
- *Do výchovného procesu ve škole zapojit rodiče.*³⁶

2.3 Proč etická výchova

Role učitele sama o sobě je značně náročná, o tom není pochyb, ale co teprve role začínajícího učitele předmětu etická výchova?

V této roli se neustále setkáváme se skepsí a rozpolceností ze stran pedagogů, rodičů a široké veřejnosti. Rozpolceností ohledně toho, zda má opravdu etická výchova své místo ve školách, zda nestačí pouze její provázanost s ostatními předměty. Kde pro

---

³⁵ NOVÁKOVÁ, Marie a kol. Učíme etickou výchovu: manuál etické výchovy pro základní a střední školy. Praha: Etické Fórum ČR o. s., v nakladatelství Luxpress spol., 2006, s. 33–34. ISBN 80-7130-126-4.

³⁶ Charakteristika doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova, MŠMT ČR. [online]. [cit. 20. 01. 2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/charakteristika-doplnujiciho-vzdelavaciho-oboru-eticka>

etickou výchovu najít prostor v už i tak přeplněném rozvrhu? Mají učitelé tohoto předmětu uplatnění? To jsou otázky, se kterými se jako začínající pedagogové tohoto předmětu setkáváme v praxi. Ale i přes tuto skepsi ze stran svých budoucích kolegů jsem stále přesvědčena o smyslu etické výchovy. O jejím smyslu ale nejsem přesvědčena pouze já. „Rozhodnout spor, zda etická výchova patří, či nepatří do prostoru školy, je podle autorů G. Adama a F. Scheitzera snadné. Stačí si položit otázku opačně: Mohla by se škola vzdát zprostředkovávání morálních norem a hodnot? Těžko.“³⁷ Ostatně, důležitost etické výchovy byla prokázána také tím, že byla vložena do Rámcově vzdělávacího programu pro základní školy jako nový doplňující vzdělávací obor. „Hlavním důvodem pro zařazení etické výchovy do RVP ZV je skutečnost, že v naší školské soustavě chybí předmět, který by systematicky **rozvíjel mravní stránku osobnosti žáků**.“³⁸

V současnosti se u dětí setkáváme s projevy chování, které mají přímou souvislost se stavem dnešní společnosti. „To, co přímo bije do očí, je jakési tápání, či dokonce časté selhávání v morálních hodnotách současného člověka.“³⁹ Odborná literatura hovoří o společnosti, která je v krizi.⁴⁰ „Příznakem krize v mezilidských vztazích je i opuštění představy pravého přátelství jako důležité životní hodnoty.“⁴¹ Žijeme ve společnosti, která je hnána konzumním způsobem života. To znamená, co nejrychleji vydělat peníze, a to nejlépe za co nejkratší dobu a s co nejmenším úsilím. Žijeme v paradoxním světě plném blahobytu a zároveň plném bídy a nedostatku. Musíme si zvykat, že tradiční rodina a její vliv na výchovu dětí je bezvýhradně pryč. Tak by bylo možné

---

³⁷ MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2015, s. 146. ISBN 978-80-7325-386-8.

³⁸ Kurikulum Etická výchova, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.01.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-eticka-vychova>

³⁹ MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2015, s. 5. ISBN 978-80-7325-386-8.

⁴⁰ MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2015, s. 7. ISBN 978-80-7325-386-8.

⁴¹ SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. 5. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 20. ISBN 978-80-7435-118-1.

pokračovat i dál, ale není to nutné. Společnost je v krizi, to však ale neznamená, že ztratíme naději. Krize často vůbec nemusí vyústit v katastrofu.

„Doufali jsme, že morální vytříbenost bude vzkvétat spolu s rozumovým poznáním a vědou, ale nevzkvétá. Věřili jsem, že čím víc bude člověk vědět, tím víc bude člověkem, ale ukázalo se, že je to složitější.“⁴² L. Lencz dále dodává: „Docházíme k poznání, že nestačí vzdělání, potřebujeme výchovu a sebevýchovu.“⁴³

Vizí etické výchovy je ovlivňování postojů a hodnot člověka (žáka), které **postupně vede** k morálně vyzrálému člověku. Slovní spojení **postupně vede**, zde považují za zásadní. Toto slovní spojení naznačuje uvědomění si oné *„nehotovosti lidské (morální) povahy. A ta je tím, co dává etické výchově smysl. Kdybychom byli hotoví – dokonale dobří jako andělé, nebo dokonale zlí jako démoni, etickou (ani žádnou jinou) výchovu bychom nepotřebovali.“⁴⁴*

Nehledě na to, že Rámcový vzdělávací program uvádí devět cílů základního vzdělávání, z něhož pět cílů má podle L. Muchové⁴⁵ „*vysloveně morální náboj*“. Mezi tyto cíle patří:

- *„rozdvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;*

---

⁴² HÁBL, Jan. I když se nikdo nedívá: fundamentální otázky etického vychovatelství. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015, s. 17. ISBN 978-80-7465-187-8.

⁴³ LENCZ, L. In: ROCHE, Roberto Olivar. Etická výchova. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 1992, s. 10. ISBN 80-7158-001-5.

⁴⁴ HÁBL, Jan. I když se nikdo nedívá: fundamentální otázky etického vychovatelství. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015, s. 23. ISBN 978-80-7465-187-8.

⁴⁵ MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2015, s. 7. ISBN 978-80-7325-386-8.

- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám; učit je žít společně s ostatními lidmi;*⁴⁶

Všechny výše uvedené argumenty jsou odpovědí na to, proč učit etickou výchovu na našich školách a proč je důležité učit ji právě teď. „*Budoucnost zkrátka není prázdná, [...] je plná výzev, i když ještě není, ale teprve přichází.*“⁴⁷

2.4 Obsah etické výchovy

Etická výchova jako výchovný program vznikla na základě projektu výchovy k prosociálnosti profesora R. R. Olivara z Nezávislé univerzity v Barceloně. Na základě jeho výzkumu, který byl zaměřený na vývoj charakteru, byl schopný R. R. Olivar pojmenovat faktory podmiňující prosociální chování dětí. Osvojením těchto faktorů se pak podle něj zvyšuje šance, že se z dítěte stane charakterní jedinec.

Tento výchovný program byl dále modifikován pro účely vzdělávání L. Lenczem. Na základě této modifikované verze vznikl doplňující vzdělávací předmět etická výchova v RVP.⁴⁸

---

⁴⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Nuv.cz: Národní vzdělávací program* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-%20pro-zakladni-vzdelavani>

⁴⁷ HEJDÁNEK, Ladislav. Filosof a politická odpovědnost. *Český mysl*. 1991. č. 1. s. 6 a n. s. 8. In: SEMRÁDOVÁ, Ilona. Úvod do etiky. 5. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 29. ISBN 978-80-7435-118-1.

⁴⁸ Kolektiv autorů. *Na cestě s etickou výchovou: sborník přednášek semináře S etickou výchovou do sjednocené Evropy: Kroměříž 2004*. Praha: LUXPRESS, 2004. ISBN 80-7130-1213.

2.5 Výchovný program etické výchovy⁴⁹

- ***Mezilidské vztahy a komunikace.***

Jednou z věcí, která dělá člověka člověkem, je komunikace. Ať už mluvíme, nebo mlčíme, komunikujeme. Nejedná se tedy pouze o verbální komunikaci, ale zároveň o tu neverbální. To, jak stojíme, jaká používáme gesta, mimiku, to vše je pro komunikaci důležité. Skrze to, jak komunikujeme, dokážeme vyjádřit mnoho a co je nejdůležitější, jsme schopni navazovat vztahy s ostatními lidmi. Jelikož komunikace je vzájemná interakce mezi lidmi, učíme se díky ní i naslouchat druhým. Otevřená komunikace vzbuzuje důvěru a vytváří příjemnou atmosféru. Žáci se učí používat komunikaci pro budování prosociálních vztahů, ne aby ji zneužívali pro špatné účely (lhaní, nádavky atp.).⁵⁰

- ***Důstojnost lidské osoby. Pozitivní hodnocení sebe.***

Zde se žáci učí, že další důležitou věcí po cestě za prosociálností, je přijetí toho, jaký jsem. Člověk se rodí s mimořádným potenciálem, ať už se to týká intelektu, tvořivosti nebo morálky. Uvědomění si důstojnosti a mimořádnosti, která spočívá v našem bytí, je základním krokem pro pozitivní hodnocení sebe.⁵¹

Pokud člověk nedokáže přijmout a ocenit to, kým je (v pozitivním i negativním smyslu), nedokáže to pak ani u druhých a hrozí tím narušení funkčnosti mezilidských vztahů.⁵²

---

⁴⁹ KURIKULUM ETICKÁ VÝCHOVA: ETICKÁ VÝCHOVA – DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVACÍ OBOR. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2010 [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <http://www.msm.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-eticka-vychova>

⁵⁰ LENCZ, Ladislav: *Etická výchova pre cirkvevné školy*, 2. časť. Bratislava: Metodické centrum, 1997, s. 5–20. ISBN 80-88796-54-7.

⁵¹ Tamtéž, s. 5-20.

⁵² LENCZ, Ladislav: *Etická výchova pre cirkvevné školy*, 2. časť. Bratislava: Metodické centrum, 1997, s. 20–23. ISBN 80-88796-54-7.

- ***Pozitivní hodnocení druhých.***

Pokud je žák schopný pozitivně hodnotit sám sebe, je připravený k pozitivnímu hodnocení druhých. Jeho úkolem je nacházet a umět pochválit silné stránky u druhého. Zároveň přijmout jeho slabé stránky.⁵³

- ***Kreativita a iniciativa. Řešení problémů a úkolů.***

Život přináší řadu nelehkých situací, které v sobě občas mohou nést morální dilema. V těchto situacích se člověk může zdát bezradný. Řešení těchto situací nelze nalézt bez známky lidské kreativity a vlastní iniciativy. Jelikož kreativita je něco, čeho je schopný - v určité míře - každý člověk, je nutné tuto dovednost u žáků rozvíjet.⁵⁴

- ***Komunikace citů.***

V této fázi se žáci učí pracovat se svými city. Učí se je identifikovat a později pojmenovat. To jim pomáhá své city lépe pochopit a vyjádřit. Schopnost identifikovat, pojmenovat a později i vyjádřit své city je u žáků považována za předpoklad pro empatii.⁵⁵

- ***Interpersonální a sociální empatie.***

Empatie je schopnost vcítit se to citů a potřeb druhé osoby. Je to způsob, jak lépe pochopit druhého člověka. Pochopit jeho emoce, myšlenky, touhy. V případě sociální empatie je to mnohem těžší. V tomto případě jde o porozumění většího celku (např. společnosti, národu, kultury atd.) Empatie je dalším znakem prosociálního chování, které se tento program snaží u žáků rozvinout.⁵⁶

---

⁵³ LENCZ, Ladislav: Etická výchova pre cirkévné školy, 2. časť. Bratislava: Metodické centrum, 1997, s. 24–25. ISBN 80-88796-54-7.

⁵⁴ Tamtéž, s 26–36.

⁵⁵ ROCHE, Roberto Olivar. Etická výchova. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 1992, s. 81–83. ISBN 80-7158-001-5.

⁵⁶ LENCZ, Ladislav: Etická výchova pre cirkévné školy, 2. časť. Bratislava: Metodické centrum, 1997, s. 44–49. ISBN 80-88796-54-7.

- ***Asertivita. Sebeovládání. Řešení konfliktů.***

Během této fáze se žáci naučí vyjadřovat svoje myšlenky, názory bez strachu a bez použití agrese. To vše pomocí asertivních technik.

- ***Reálné a zobrazené vzory.***

Identifikovat se s pozitivními reálnými, ale i zobrazenými vzory je pro mravní vývoj žáka podstatné. Identifikací lze rozumět touhu žáka převzít hodnoty a chování jeho vzoru za své. Pro tuto fázi je tedy klíčové, aby u žáků převládaly pozitivní vzory nad těmi negativními.

- ***Prosociální chování v osobních vztazích. Pomoc, darování, spolupráce, přátelství.***

Všechny dosavadní fáze programu etické výchovy vedly k tomuto a nadcházejícímu bodu. Žáci si v této fázi osvojují základy prosociálního chování. Tedy chování, které je prospěšné pro druhé, ale nám nepřináší žádný užitek. Klíčové je, že pomoc poskytujeme nezištně. Nejprve si žáci osvojují prosociální chování v osobních vztazích, jako například v rodině nebo u přátel.

- ***Prosociální chování ve veřejném životě. Solidarita a sociální problémy.***

Hlavním cílem není pouze prosociální chování v osobních vztazích, ale především v tom širším měřítku. Tedy ve společnosti. Je to schopnost nabídnout pomoc lidem v těžkých životních situacích. Solidarita s těmi, kteří potřebují pomoc. Utváření vztahu k etnickým skupinám a lidem, kteří se nacházejí na okraji společnosti.⁵⁷ Tímto způsobem budou žáci zase o krok blíže k *aktivnímu občanskému, profesnímu a osobnímu životu.*

---

⁵⁷ LENCZ, Ladislav: Etická výchova pre cirkvevné školy, 2. časť. Bratislava: Metodické centrum, 1997, s. 76. ISBN 80-88796-54-7.

2.6 Aplikační témata etické výchovy

Aplikační témata⁵⁸ reagují na aktuální problémy společnosti. Jejich zařazení do programu etické výchovy je velmi potřebné. Jejich seznam není konečný. Další témata mohou být dále přidávána na základě nových výzev, před kterými bude společnost a mladá generace stát. Prozatím k aplikačním tématům patří:

- **Vztahy v rodině.**

Žáci díky tomuto tématu mají možnost prohloubit poznání své vlastní rodiny, pochopit, jak rodiny fungují, jaké jsou práva a povinnosti v rodinném prostředí. Tím, jak se současná rodina mění, mění se také hodnoty v ní. „*Poměr úplných a neúplných rodiny je u nás zhruba 3 (78 %) ku 1 (22 %)“*.⁵⁹ Je také větší výskyt dětí, které žijí jen s jedním rodičem. Je zapotřebí na tyto změny reagovat a mluvit o nich s dětmi. Žáci zde mají také možnost osvojit si zásady správné komunikace, která se projevuje v zlepšení atmosféry v rodině.⁶⁰

- **Sexuální etika/sexuální zdraví.**

Dospívání je náročné v mnoha ohledech. Jednou z nejnáročnějších věcí je však zvládnutí své sexuality a zodpovědný přístup k ní. Žáci zažívají své první lásky a vznikají jejich první vztahy a objevují svou sexuální identitu. Učí se tedy hodnoty v partnerství, jaká jsou jejich očekávání a jaká je realita. Učí se, jak se chovat zodpovědně a co se považuje za zodpovědné chování.

---

⁵⁸ NOVÁKOVÁ, Marie, Zdislava VYVOZILOVÁ a Anežka BLAHUŠOVÁ. ETICKÉ FÓRUM ČESKÉ REPUBLIKY, o. s. *Etická výchova pro základní a střední školy: Informace pro zařazení etické výchovy do školních vzdělávacích programů* [online]. 2. redakč. uprav. vyd., dokument vznikl přepracováním původní brožury z r. 2005 ISBN 80-7130-122-1. Praha, 2014 [cit. 2020-01-15]

⁵⁹ Sylva Höhne, Věra Kuchařová a Jana Paloncyová. Rodiny s dětmi v České republice Sociodemografická struktura, finanční a materiální podmínky. *Praha.vupsv.cz: VÚPSV* [online]. 2016 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_416.pdf

⁶⁰ MOTYČKA, Pavel a Zdislava VYVOZILOVÁ. ETICKÁ VÝCHOVA, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVACÍ OBOR. *Clanky.rvp.cz* [online]. [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/2895/priloha_vzdelavaci_obsah_dvo_eticka_vychova.pdf

- **Etické otázky ekologie – ochrana přírody a životního prostředí.**

Dnešní mladá generace si je vědoma potřeby ochrany přírody a životního prostředí více než generace před nimi. A právě díky tomu mají potřebu zjišťovat způsoby, jak co nejlépe pomáhat naší přírodě. Mají mnoho otázek ohledně tohoto tématu a zde se jim učitelé snaží nabídnout odpovědi a podněcovat společné dialogy.

- **Vztah k ekonomickým hodnotám; vztah k práci.**

Peníze vládnu světem. To platí hlavně pro dnešní konzumně založenou společnost. Je potřeba žáky učit to, jakou hodnotu mají peníze. Jakou mají moc, co nerozumné nakládání s nimi může způsobit. Rozvíjí se ekonomické ctnosti, jako šetrnost, podnikavost a poctivost, a také všeobecné povědomí o národní ekonomice a stavu národního hospodářství.⁶¹

- **Vztah k duchovním hodnotám/vztah k lidem odlišných názorů.**

Svět je stále propojenější. Mladí lidé využívají možnosti svobodně cestovat za hranice našeho státu, kde poznávají odlišné kultury a lidi různých etnik. Dokonce i v České republice máme možnost se stále více setkávat s lidmi z jiných kultur a náboženského vyznání. Je zde také znatelný vliv menšin, které zde žijí. Těmi hlavními jsou Romové, Vietnamci. Panují neustálé spory mezi většinovou společností a menšinami. Je to ale především ze strachu z odlišnosti. Když něco neznáme, bojíme se toho. Žáci si zde prohlubují své znalosti o lidech s jiným světovým názorem. Snaží se pochopit jejich kulturu a zároveň se učí k vzájemné toleranci a respektu. Jen když si navzájem porozumíme, máme možnost společného, relativně klidného soužití.

- **Vztah k médiím.**

My i naši žáci žijeme ve světě médií. Jsme neustále obklopeni novými informacemi. Ne všechny informace jsou relevantní. Je zapotřebí žáky učit kriticky přistupovat k informacím, které získáváme, a orientovat se v přemíře informací. Učit se získávat

---

⁶¹ MOTYČKA, Pavel a Zdislava VYVOZILOVÁ. ETICKÁ VÝCHOVA, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVACÍ OBOR. *Clanky.rvp.cz* [online]. [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/2895/priloha_vzdelavaci_obsah_dvo_eticka_vychova.pdf

informace pouze z důvěryhodných zdrojů. S tím souvisí také to, jak důvěryhodný zdroj vůbec poznat. Nenechat se médií zmanipulovat a ovlivňovat náš názor se zdá být jednou z klíčových dovedností. Internet s sebou přinesl řadu nových výzev. Je to prostředí, které může být jak užitečné, tak nesmírně nebezpečné. Je nezbytné žáky o těchto nebezpečích poučit a vést je k bezpečnému používání těchto nových médií.

Etická výchova také utváří řadu mezipředmětových vztahů. Co se mého zvoleného tématu týče, je nejdůležitější provázanost s českým jazykem a literaturou, kdy etická výchova „navazuje na učivo naslouchání, mluvený projev a tvořivé činnosti s literárním textem.“⁶² Z průřezových témat pak navazuje především na multikulturní výchovu, environmentální výchovu a mediální výchovu. Je zde také úzký vztah s osobnostní a sociální výchovou.

2.7 Vyučovací proces

V současné době je nejvyužívanější tříbodový výukový model profesora R. R. Olivara. Ten byl později doplněn L. Lenczem o další bod – hodnotovou reflexi. Aktuální, doplněný model výuky etické výchovy vypadá následovně:

- senzibilizace (kognitivní i emocionální);
- hodnotová reflexe;
- nácvik ve třídě;
- transfer do života.

V průběhu senzibilizace jde o jakési naladění se na téma hodiny. Lze toho dosáhnout pomocí několika metod i pomůcek, jako např. pomocí videí, citátů, knižních úryvků a příběhů.

---

⁶² Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova: Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova pro 1. ročník základního vzdělávání. *Etickavychova.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: http://www.etickavychova.cz/wp-content/uploads/2014/07/vzdelavaci-obsah_1-5_rocnik.pdf

Jde o podstatnou část výuky. Právě zde se podaří žáky motivovat, zaujmout a přimět k další spolupráci.

Další fáze je nácvik ve třídě. Během této fáze je prostor pro samotné aktivity. Žáci zde mají možnost vyzkoušet si namodelovat určitý typ chování. Hodnotová reflexe, která byla přidána L. Lenczem v podstatě prostupuje celou hodinou. Je to ústřední prvek hodin etické výchovy. V praxi je ideální zařadit hodnotovou reflexi za každý výukový bod, aby došlo ke kýženému efektu.

Posledním, neméně důležitým krokem je samotný transfer do života. Během této fáze se snažíme přenést veškerá naše zjištění z hodin do reálného („běžného“) života žáka. *„Hodinu etické výchovy můžeme ukončit meditativním shrnutím hlavní myšlenky hodiny, uskutečněné při relaxaci.“*⁶³

Etická výchova na Slovensku si od roku 1993 postupně vydobyla své místo jako povinně volitelný předmět. Díky dlouholetým zkušenostem, jaké na Slovensku s výukou etické výchovy mají, lze od slovenských odborníků čerpat mnoho inspirace do výuky samotné.

2.8 Metody etické výchovy

Etická výchova využívá metody zážitkové pedagogiky. Žáci se učí z vlastních prožitků, které později napomáhají k utváření jejich postojů a hodnot.⁶⁶ *„Výuka není pouze záležitostí rozumu, ale musí být do ní zapojena celá lidská přirozenost, která má být ve výchovném procesu také vzdělávána. Jednou z účinných metod tohoto procesu je hra.“*⁶⁷ Tohoto si byl vědom nejen J. A. Komenský, ale jsou si toho vědomi i učitelé

---

⁶³ NOVÁKOVÁ, Marie a kol. Učíme etickou výchovu: manuál etické výchovy pro základní a střední školy. Praha: Etické Fórum ČR o. s., v nakladatelství Luxpress spol., 2006, s. 7. ISBN 80-7130-126-4.

⁶⁶ Etická výchova: Složky etické výchovy. *Etická výchova: Portál pro etickou výchovu ve školách v ČR* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/slozky-eticke-vychovy/>

⁶⁷ FLOSS, Pavel. Labyrint srdce a ráj světa: obrazy doby, života a díla Jana Amose Komenského. Praha: Fénix, 1992, s. 123. ISBN 80-85245-27-2.

etické výchovy, kteří didaktickou hru využívají právě jako jednu z výukových metod. Středobodem všeho jsou žáci. Klíčovou rolí v etické výchově hraje utváření vlastních názorů žáků, nejde zde o pouhé informování a přednesení daných faktů. Žáci zde experimentují s myšlenkami, získávají nové zkušenosti a v průběhu se formují jako osobnosti s přiměřenými postoji a chováním.⁶⁸ Učitel působí pouze jako tzv. moderátor nebo průvodce cestou k morálně vyspělému člověku.

Docentka M. Rašková na konferenci o etické výchově uvedla další příklady činností (metod), které se dají účinně využít v hodinách etické výchovy:

- *„práce s obrázky,*
- *čtení příběhů a pohádek,*
- *poslech příběhů doplněný slovním komentářem dospělých,*
- *rozhovory,*
- *sledování vhodných videoprojekcí s komentářem,*
- *vymýšlení příběhů na daná témata,*
- *jednoduchá vysvětlení a poučení,*
- *dramatizace,*
- *řešení modelových situací,*
- *modelování.*“⁶⁹

Všechny tyto metody cílí především na prožitek žáků. Díky tomu, že si situace vyzkouší – namodelují, jsou schopni si vyzkoušet určité vzorce chování, které lze později praktikovat v běžném životě. Nejde tedy pouze o tzv. „suchou“ teorii, ta v etické výchově není tím nejdůležitějším.

---

⁶⁸ NOVÁKOVÁ, Marie a kol. *Učíme etickou výchovu: manuál etické výchovy pro základní a střední školy*. Praha: Etické Fórum ČR o. s., v nakladatelství Luxpress spol., 2006. ISBN 80-7130-126-4.

⁶⁹ REFERÁTY Z KONFERENCE ETICKÁ VÝCHOVA. *Msmť.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2009 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/referaty-z-konference-eticka-vychova>

Vacek⁷⁰ metody dělí podle způsobu práce vychovatele na metody *direktivní* a *indirektivní*. Tedy ty, které na vychovávaného působí přímo, nebo nepřímo.

Mezi direktivní metody dále řadí metodu požadavku, vysvětlování, podněcování a tlumení citů, přesvědčování, příkladu, režimu a kontroly, cvičení a hodnocení.

- ***Metoda požadavku.***

Metoda požadavku se volí především u dětí mladšího školního věku, protože je zde neúčinnější. Má však své využití i u starších žáků. Jde v podstatě o vymezení konkrétních pravidel, norem pro vychovávané. Nejedná se zde o hlubší pochopení pravidel dítětem, ale jde především o tzv. „vnější kázeň“.⁷¹

- ***Metoda vysvětlování.***

Na rozdíl od požadavku je u vysvětlování kladen důraz na hlubší pochopení vytyčených pravidel vychovatelem. Čím jsou žáci starší, tím více žádají vysvětlení a odpovědi na otázku proč, což je žádoucí při hodinách etické výchovy, kde dochází k častým skupinovým diskuzím a učitel je nucen poskytnout nejen poučky, ale zajímavá vysvětlení některých morálních dilemat nebo problémů. Učitel tak ale vede své žáky i k tomu, aby uměli své chování vysvětlit a případně si je obhájit.⁷²

- ***Metoda podněcování a tlumení citů.***

City hrají velkou roli nejen v dětských životech. Je úkolem učitele naučit se s nimi sám pracovat a poté to stejné naučit své žáky. Ať už je to pozitivní využití citů, kdy např. díky pozitivním pocitům motivujeme žáky, nadchneme je pro aktivitu nebo určitou ideu, nebo naopak umění eliminace negativních pocitů našich žáků, uklidnění

---

⁷⁰ VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7.

⁷¹ Tamtéž. s. 131.

⁷²VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 131–132. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7.

situace. Také žákům můžeme poskytnout vhodnou alternativu k jejich nevhodnému projevu emocí.⁷³

- ***Metoda přesvědčování.***

Největší rozdíl mezi metodou vysvětlování a metodou přesvědčování je v tom, na jaké složky osobnosti působí. U vysvětlování jde především o rozumovou složku, zatímco u přesvědčování není důležitá jen rozumová složka, ale i city vychovávaného. Je to tzv. proces interiorizace, tedy zvnitřnění norem na základě porozumění a citovému prožitku žáka.⁷⁴

- ***Metoda příkladu.***

Již od raného dětství napodobujeme rodiče, prarodiče nebo jiné rodinné příslušníky. Později se k tomu přidají učitelé, vrstevníci nebo postavy z televizních seriálů. V dnešní době žáci vzhlížejí i k tzv. *influencerům* ze sociální sítě *YouTube* a napodobují je. Přirozené potřeby nápodoby využívá i metoda příkladu. Ta si za svůj cíl klade *ovlivnění* chování dítěte tím správným směrem pomocí kladných vzorů, ať už těch bezprostředních, nebo zprostředkovaných.⁷⁵

- ***Metoda režimu a kontroly.***

Proto aby byla výchovná činnost účinná, vyžaduje určitou míru režimu a kontroly. Co se týče režimu, jde o zavedení pravidel pro žáky. Pravidla, která budou dodržována jak žáky, tak učitelem. V nejlepším případě pravidla, na kterých se shodla celá třída na základě společného dialogu. Jedná se především o základní organizaci, věci, které se opakují téměř každý den. V případě, že žáci vědí, co mají od učitele a jeho hodin očekávat, opadne z nich strach z toho, že nevědí, co přijde. Mohou se tak plně soustředit spíše na obsah hodin než na organizaci a průběh hodin. Učitel je ale také důležitým faktorem, protože je to právě on, kdo stanoví pravidla a nastavený režim musí dodržovat stejně jako žáci. Pokud učitel něco řekne, mělo by to platit. S režimem souvisí do jisté míry i kontrola. Je to jakási forma zpětné vazby. Pokud něco stanovím

---

⁷³ VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 131–132. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7. s. 131–132

⁷⁴ Tamtéž, s. 131–132.

⁷⁵ Tamtéž, s. 131–132.

nebo zadám a později nezkontroluji, zda to bylo splněno, ztrácí to svůj význam. Je tedy lepší zadávat pouze takové úkoly a požadavky, jejichž splnění je možné zkontrolovat.⁷⁶

- ***Metoda cvičení.***

Metoda cvičení nebo nácviku je jednou z nejdůležitějších. Pouze opakovaným procvičováním se u žáků mohou dostavit výsledky v podobě mravních návyků a zvyků. Jakmile si jedinec tyto návyky a zvyky osvojí, jedná podle nich bez většího úsilí. Je pro něj samozřejmé se tak chovat. Příkladem toho je např. zautomatizování pozdravu, když vstoupí do místnosti, nebo schopnost poděkovat a poprosit. Později už je to nácvik prosociálních návyků, jako umět darovat, pomoci, respektovat a naslouchat, ale i další. I tyto návyky se postupně stávají zautomatizovanými.⁷⁷

- ***Metoda hodnocení.***

V etické výchově bychom měli hodnotit obezřetně. Ať už se jedná o kladné hodnocení–pochvalu, nebo o záporné hodnocení v podobě trestu. Všeobecně platí, že odměna by měla převažovat nad trestem, ale i pochvala se musí využívat přiměřeně. Pro to, aby odměna či trest plnily svou funkci, musí splňovat několik základních podmínek. První podmínka je *přiměřenost*. To znamená, že musíme najít zlatou střední cestu jak v odměňování, tak trestání. Všeho moc škodí, a to zde platí dvojnásob. Pokud jsou odměna a trest příliš časté, ztrácejí na účinku. Další podmínkou je, že by si vychovávaný *měl být vědom, čeho se odměna nebo trest týká*. Pochopení toho, proč jsem odměněn, nebo potrestán, je zásadní pro účinnost této výchovné metody. S tímto úzce souvisí *časový odstup mezi jednáním a následnou odměnou nebo trestem*. Odstup by měl být co nejmenší. Jinými slovy, odměna nebo trest by se měly dostavit co nejdřív po odměňovaném nebo trestaném jednání žáka. *Vztah mezi vychovatelem a vychovávaným* zde hraje také roli. Pokud je vztah přátelský a je zde vzájemný respekt, odměna nebo trest bude lépe přijímána. Pokud je vztah mezi učitelem a žákem napjatý, mohly by být odměny nebo tresty špatně pochopeny, nebo odmítnuty.

---

⁷⁶ VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 135–138. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7.

⁷⁷ Tamtéž, s. 135–138.

Poslední důležitá věc je *individuální přístup*. Každý žák je jiný. To, co platí na jednoho, stejně spolehlivě nebude fungovat na druhého. Je důležité v případě hodnocení brát zřetel i na tento jev.⁷⁸

Předchozí řádky byly přehledem direktivních metod, tedy těch, kde klíčovou úlohu má učitel. Je to on, kdo aplikuje tyto metody. Žáci jsou v tomto případě, krom metody příkladu, spíše pasivní. Ve výchově a vzdělávání bude vždy zapotřebí těchto přímo působících metod, ale zejména v etické výchově je namístě využívat přednostně metod indirektivních, kde je větší volnost pro ovlivňování charakteru žáků. Je zde také větší prostor pro to, aby žáci rozvíjeli jak svou kreativitu a kritické myšlení, tak celkové uvažování a řešení problémů samostatně. Mezi tyto metody můžeme zařadit skupinovou diskuzi, společné hry. Je to ale i klima třídy a to, jak učitel na žáky působí i mimo vyučování a zda nevyužívá výhradně frontální výuku.⁷⁹

---

⁷⁸ VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 138–140. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7.

⁷⁹ Tamtéž. s. 141.

3 Čtenářství

3.1 Hlavní faktory ovlivňující dětské čtenářství

Dětské čtenářství může být ovlivněno mnoha faktory. Těmi hlavními jsou rodina a škola. Spolu s tím, jak se společnost vyvíjela, je zde velká míra ovlivnění ze strany multimediálních zařízení a nových médií. Jsou to právě tyto faktory, které formují současného dětského čtenáře.

3.1.1 Rodina

Chceme-li zkoumat jakékoliv téma týkající se dítěte, vždy musíme začít u rodiny. Kromě základní funkce biologické plní také funkci výchovnou a vzdělávací.⁸⁰ Rodina nás vychovává od samého začátku. Formuje nás jako osobnosti ještě předtím, než se na výchově a vzdělávání začnou podílet jiné instituce. Prvotní vztah ke čtení a knize je utvářen právě rodinou. Je to právě zde, kde začíná cesta dětského čtenáře ke čtenářství.

Jiří Trávníček⁸¹ se ve svém výzkumu *Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje* zaměřil také na souvislost mezi vztahem rodičů ke čtenářství a následným vztahem jejich dětí k tomuto jevu. Hlavními kategoriemi výzkumu bylo předčítání rodičů dětem, zda rodiče svým dětem dávají knihy jako dárek, ale i to, jakými čtenáři jsou rodiče.

Jedno ze zjištění Trávníčkova výzkumu bylo, že „*silné (habitualizované) čtení se ve větší míře rodí z domácího kulturního kapitálu.*“⁸² Což znamená, že čtenářství dětí je ovlivňováno také tím, v jaké míře bylo dětem v jejich dětství předčítáno z knih.

---

⁸⁰ VACEK, Pavel. *Pedagogická psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017, 191 s. ISBN 978-80-7435-684-1.

⁸¹ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje* (2018). Brno: Host, 2019, 178 s. ISBN 978-80-7577-994-6.

⁸² TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje* (2018). Brno: Host, 2019, s. 116. ISBN 978-80-7577-994-6.

Další zjištění ohledně vlivu rodiny na čtenářství dítěte bylo na základě porovnání dat o rodičích, kteří nečetli, a tím, jakými čtenáři jsou jejich děti. Prokázalo se, že rodiče nečtenáři, mají také ve většině případech děti nečtenáře, nebo pouze průměrné čtenáře.

3.1.2 Škola

Další, kdo má vliv na čtenářství a celkový vztah dítěte ke knize, je škola. Je to ale až druhý nejdůležitější ovlivňující faktor. Mnozí si mylně myslí, že veškerou zodpovědnost za výchovu a vzdělávání čtenáře na sebe bere škola – učitelé. Ale jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, nezakládá se tento předpoklad na skutečnosti. Žáci vstupují do školy ve věku 6–7 let. Většina z nich se dovednosti číst učí právě ve škole, ale prvotní vztah ke čtení si přinášejí z domu. Vliv školy je klíčový především tam, kde selhává vliv rodiny. Pokud je vztah ke čtení z domu téměř nulový, škola je něčím jako „hasičská četa, která hasí požár, který v první řadě ani nemusel začít“.⁸³ Ale pokud se učitelům podaří uhasit pomyslný požár z domu, pořád je velká šance, že se z žáka nečtenáře stane čtenář pravidelný, nebo dokonce čtenář častý.⁸⁴

Škola učí žáky primárně dovednost číst, ale může plnit také funkci motivační, kdy učitelé na základě svých doporučení přivádějí žáky ke čtení nejen povinné četby, ale i volnočasové. Záleží zde i na vzájemném vztahu mezi učitelem a žákem. Pokud je tento vztah pevný a je v něm vybudován vzájemný respekt a úcta, jsou žáci otevřenější k učitelovým doporučením a tipům. Učitel by neměl o čtenářství mluvit, měl by je praktikovat. Pokud žáci vidí svého učitele v reálném životě, že ve volných chvílích sahá po knize, nebo ho slyší, jak zapáleně líčí příběhy z knih, je míra motivovanosti žáků zase o něco větší.

---

⁸³ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje* (2018). Brno: Host, 2019, s. 120. ISBN 978-80-7577-994-6.

⁸⁴ Tamtéž, s. 120.

Podle výzkumu Ivany Gejgušové⁸⁵, která se zabývá čtenářstvím žáků na základních školách, se prokázal vliv školy především tím, že „v případě, že mimoškolní četba nebyla školou vyžadována, čtenářské aktivity žáků prudce poklesly a značná část z nich se propadla až ke kategorii nečtenář.“ Ze sledovaného vzorku 316 žáků vykazovali žáci zhruba 7,5 přečtených knih za rok. V případě, že škola po žácích vyžadovala v nějaké míře četbu, zvedl se průměr přečtených knih na 9,5. V případě, že škola nevyvíjela snahu o rozvíjení čtenářství u žáků, klesl průměr přečtených knih za rok na 5,5.⁸⁶

Nejde tedy jen o „pouhé“ čtení, co učitel a škola má naučit. Není to ani otázka povinné četby. Jde především o rozvíjení pozitivního vztahu žáků k četbě jako takové a utváření návyků čtenáře. Pokud tuto zkušenost nezprostředkuje rodina, měla by ji umožnit alespoň škola, a to nejen učitelé českého jazyka, ale i dalších předmětů. Pokud totiž na čtenářství rezignují učitelé, nemůžeme od žáků čekat nic jiného. Trávníček dodává: „Učitelé jsou důležitými mediátory, inspirátory a průvodci naší četby.“⁸⁷

3.1.3 Nová média

To, co ovlivňuje dětské čtenářství v současnosti, nejsou jen rodiče a škola, ale i nová média a multimediální zařízení, která je zprostředkovávají. Široká veřejnost viní nová média z toho, že děti čtou méně právě díky jejich velkému vlivu. Pravda je to jen částečná. Dokonce ani odborníci se zatím neshodnou na tom, jestli internet a digitální čtení pomáhá dětskému čtenářství, nebo jej oslabuje.

Jiří Trávníček⁸⁸ je zastáncem první varianty. Tedy toho, že internet a počítače nejsou bariérou mezi četbou a dětským čtenářem. Nebo přinejmenším nejdou proti čtení jako

---

⁸⁵ GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Čtenářství žáků základních škol*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2015, s. 9. ISBN 978-80-7464-783-3.

⁸⁶ Tamtéž, s. 10.

⁸⁷ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 300. ISBN 978-80-88069-50-8.

⁸⁸ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje* (2018). Brno: Host, 2019, s. 48–52. ISBN 978-80-7577-994-6.

takovému. Je zde spíše viditelný rozdíl v tom, co mladí čtenáři čtou. Jedná se spíše o krátké a informativní texty, kde se od čtenáře neočekává hlubší pochopení čteného textu. Nejedná se ani o texty s příběhem, ze kterého by bylo možné morální poučení čtenáře. Jde spíše o to, co nejrychleji se dozvědět co nejvíce požadovaných informací.

Ivana Gejgušová⁸⁹ nezastává stejný názor jako Trávníček, nýbrž zdůrazňuje to, že zatímco u dospělých uživatelů internetu může mít digitální čtení obohacující účinek, u dětských čtenářů tomu tak není. Málo z nich internet využívá pro vyhledávání a čtení textů, ale spíše ke komunikaci s přáteli a k hraní počítačových her. Díky těmto aktivitám má jejich čtenářství klesající tendence a dá se říct, že jsou nová média určitou bariérou k lepšímu vztahu mladých lidí ke čtení obsáhlejších textů, nebo dokonce klasických knih.

Nedá se generalizovat, zda je vliv nových médií pouze negativní, nebo pouze pozitivní. Díky digitálnímu čtení si žáci rozvíjí jiný druh čtenářské gramotnosti. Podle mezinárodního šetření PISA z roku 2018 jsou čeští žáci lepší ve zpracování souborů textů. Tedy těch, které jsou dostupné spíše z internetu, jako například články, diskuzní fóra a příspěvky uživatelů ze sociálních sítí. Zaostávají však v porozumění samostatného, rozsáhlejšího textu,⁹⁰ což je negativní vliv, na který pokazuje ve svém výzkumu také Gejgušová. Je za potřebí si tento fenomén uvědomovat a dále s ním pracovat.

3.2 Česká republika a čtenářství

Tak jako je tomu u všech záležitostí v lidském životě, k tomu, abychom pochopili současnost, je zapotřebí nejdříve pochopit minulost. Abychom tedy pochopili současný stav čtenářství u české populace, a zejména u současné mladé generace, je

---

⁸⁹ GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Čtenářství žáků základních škol*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2015, s. 60–65. ISBN 978-80-7464-783-3.

⁹⁰ Mezinárodní šetření PISA 2018. *Csicr.cz: Česká školní inspekce* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: [http://www.etickavychova.cz/slozky-eticke-
vychovy/http://www.csicr.cz/html/2019/Narodni_zprava_PISA_2018/html5/index.html?&locale=CS
Y&pn=8](http://www.etickavychova.cz/slozky-eticke-
vychovy/http://www.csicr.cz/html/2019/Narodni_zprava_PISA_2018/html5/index.html?&locale=CS
Y&pn=8)

důležité pochopit jeho historický vývoj. Jiří Trávníček⁹¹ v této souvislosti v knize *Česká čtenářská republika* nabízí tzv. *generační řezy* naší společnosti, u kterých se snaží na základě historicko-politického, společensko-ekonomického hlediska vysvětlit vztah daných generací ke knihám. Trávníček⁹² dále uvádí rozdělení do 4 generací: *rozhlasové, televizní, počítačové a internetové*.

3.2.1 Rozhlasová generace

Lidem z této generace je 65 a více. Někteří z nich se stali rodiči a v současnosti jsou prarodiči nebo i prararodiči. Jsou to lidé, kteří z historického hlediska zažili mnoho. První, ta starší část generace zažila ještě dobu třicátých a čtyřicátých let 20. století, doba těch mladších zasahuje zhruba do šedesátých let. Je to generace, kterou formovala válka a únorový komunistický převrat.

Krom knih, časopisů a novin formoval tuto generaci i rozhlas, jak již napovídá název. Rozhlas byl záležitostí celých rodin. Byla to svátost. Pokud v rozhlase něco vysílali, sešla se k poslechu celá rodina, někdy se přidali i sousedé. Lidé byli fascinováni tímto médiem. Pro mnohé bylo např. čtení Poláčkova románu *Bylo nás pět* motivujícím faktorem ke čtení, někteří tak měli jednu z mála šancí, jak se k takové literatuře dostat. Ale jak už to bývá u věcí, které mohou mít vliv na větší skupinu lidí, zažíval jak rozhlas, tak tištěná média restrikcí ze strany vlády. První restrikce pro tuto generaci přišla za dob protektorátu a druhá po únorovém převratu. Díky těmto restrikcím a způsobům, jak tyto vlády přistupovaly k tištěným médiím, mají lidé z této generace tendence přistupovat k nim s velkou obezřetností.⁹³

Ti starší z této generace zažili dobu, kde čtení knih bylo považováno za privilegium. V období první republiky a ani v pozdější době nebylo natolik běžné, že by každé dítě disponovalo mnoha knihami, ba naopak. Často se stávalo, že dítě vlastnilo jednu knihu, kterou si pečlivě v domácnosti schovávalo, a šanci na to, jak přečíst jinou knihu, byla jen výměna s jiným dítětem. Byl znát také rozdíl mezi lidmi z vesnice a z města.

---

⁹¹ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-88069-50-8.

⁹² Tamtéž, s. 63–64.

⁹³ Tamtéž, s. 65–90.

Ti, kteří pocházeli z vesnice, často ani neměli čas na čtení. Z pohledu jejich rodičů to byla dokonce i ztráta času. Ztráta času, kterého by děti mohly využít na práci v domácnosti. Jelikož knih nebylo k dostání tolik, fungovalo i tzv. převyprávění pohádek rodiči nebo sourozenci. Stávalo se, že se děti ke knihám dostaly až ve škole, ovlivňující faktor rodina tedy nebyl až tak znatelný.⁹⁴

Jak je zmíněno již v předchozím odstavci, kniha byla brána za privilegium. Byla něco vzácného a děti ji měly v úctě. Existovaly také určité zásady, návody na to, jak se ke knize chovat, tak aby se nepoškodila. Ty se nám v dnešní době mohou zdát poněkud úsměvné, ale dokazují, jak až v nábožné úctě lidé knihu měli.⁹⁵

Ukázku toho, jak takové zásady mohly vypadat, můžeme čerpat například z knihy *Dobrý čtenář* od Josefa Sulíka. Ten uvádí šest zásad, jak se správně chová čtenář ke knize:

1. *Myje si ruce před čtením a po něm.*
2. *Každou knihu před čtením si zabalí.*
3. *Nesliní prstů, obrací listy opatrně, nepíše do knih.*
4. *Ukládá je pozorně a bezpečně.*
5. *Vypůjčené knihy včas vrátí.*
6. *Má svou knihovnu (stačí zásuvka). Zná seznam svých knih.*⁹⁶

Větší část této generace však „duševně zrála“ až v letech čtyřicátých a padesátých. „*Objevuje se tu Evropský literární klub, což bylo nakladatelství založené v roce*

---

⁹⁴ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 65–90. ISBN 978-80-88069-50-8.

⁹⁵ Tamtéž, s. 65–90.

⁹⁶ SULÍK, Josef. *Dobrý čtenář. Průvodce k čítankové a povinné souvislé četbě v první třídě měšťanských škol*. Praha 1939, s. 4.

1935.⁹⁷ Díky svému grafickému vzhledu vzbuzovaly tyto knihy velkou touhu ve čtenářích. Byla to také doba, kdy povinná četba tvořila většinu četby mládeže.

Je to právě tato generace, která měla nejkomplicovanější vztah ke čtení, ale i přes svou rozmanitou historii, nedostatek knih a cenzuru se dá jejich vztah ke knihám nazvat za přinejmenším uctivý. Jsou to právě oni, kdo tvoří největší procento čtenářů naší populace. A jsou to také oni, kteří vychovávají, nebo vychovávali novou generaci ke čtenářství.⁹⁸

3.2.2 Televizní generace

Přerod v novou generaci můžeme zhruba určit do šedesátých let. Je to tedy generace šedesátých let nebo také tzv. *generace srpna*⁹⁹. Formování zejména mladší a nejmladší části této generace spadá do dob normalizace. Je to také generace, která zažila obrod v podobě roku 1989. Učili se tedy žít s nově nabytou svobodou, kterou jim téměř celý jejich život režim odpíral. Většina této generace je již rodiči, či dokonce prarodiči. Jsou tedy aktivními účastníky výchovy dětí.¹⁰⁰

Krom rozhlasu je tu již také televizní vysílání, které vstupuje do životů lidí víc a víc. „*Během svého formativního věku byli svědky toho, jak domácí televize spustila druhý kanál a poté barevné vysílání.*“¹⁰¹ Vyjma oblíbených seriálů a sportovních přenosů se vysílaly v televizi pořady, které se týkaly politiky a byly ideologické. Mnozí z nich už měli i přímý kontakt s počítačem, ale byla to především televize, která hrála prim ve formování mladé generace.¹⁰²

---

⁹⁷ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 79. ISBN 978-80-88069-50-8.

⁹⁸ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 80. ISBN 978-80-88069-50-8.

⁹⁹ Tamtéž, s. 90–115.

¹⁰⁰ Tamtéž, 90–115.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 96.

¹⁰² Tamtéž, s. 90-115.

Tak jako televizní pořady ani četba se nevyhnula ideologizaci. Dva hlavní aspekty ovlivňující dětské čtenářství jsou primárně rodina a poté škola. První velký rozdíl mezi generací rozhlasovou a televizní je v rámci rodiny. Knihy byly už dostupnější, děti k nim měly tedy větší přístup. Zároveň rodiče měli více času, proto se začalo objevovat ve větší míře předčítání knih dětem. Četly se knihy jako *Krteček* od Zdeňka Milera, začaly se objevovat také dobrodružné, napínavé knihy. Z časopisů to bylo pak *ABC* nebo stále oblíbený *Čtyřlístek*. Tato generace také četla knihu *Honzíkovy cesty a Malý Bobeš*. Zejména u druhé knihy (*Malý Bobeš*) je znát to, co s knihami dělal režim. Děti nečetly původní verzi této knihy, ale upravenou formu knihy, kde byly vynechány náboženské motivy, role rodičů byly také upravené k lepšímu obrazu tak, aby to vypadalo přesně, jak to politický režim kázal.¹⁰³

Ve škole, která také ovlivňuje vztah dětí ke čtenářství, panovalo období experimentů, kde režim chtěl změřit, jak jsou žáci ve čtení úspěšní. Četlo se tedy nahlas a žáci mezi sebou byli srovnáváni. Jednalo se tedy pouze o výkon, nikoli o pochopení toho, co se čte, což je pochopitelné, protože pochopení a kritická čtení vede většinou k otázce proč a tento režim na tuto otázku nerad odpovídal. Je to také doba povinné četby, kdy četba byla opět vybírána tak, aby mluvila ve prospěch současné ideologie. Tato generace žila dvojitý život i co se čtenářství týče. U některých se čtenářství lišilo v tom, co se četlo ve škole a co žáci číst chtěli. Co nacházeli doma v knihovnách nebo ve starším věku sehnali výtisk něčeho zakázaného a četli to potají. Škola se omezila na to, co číst musím, a domov na to, co číst chci.¹⁰⁴

Především vztah vybudovaný doma pak utvářel dobrý vztah této generace ke čtení. „Čtenářskému životu svých dětí často nerozumějí. Mnohdy vyjadřují i zklamání, že jejich děti se ve čtení příliš nechytly. S odkouzlením knih se mnozí nemohou smířit; jini to přijali jako prostou danost.“¹⁰⁵

---

¹⁰³ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 90–115. ISBN 978-80-88069-50-8.

¹⁰⁴ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 90–115. ISBN 978-80-88069-50-8.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 114.

3.2.3 Počítačová generace

Pro tuto generaci je příznačné, že zažila jak dobu před sametovou revolucí, tak i dobu po ní. Zažili tedy dobu, kde jim práva a svoboda byly upírány. Hodně věcí jim bylo přikázáno. Na druhou stranu většina z nich byla součástí velkého přerodu naší společnosti. Byli to právě oni, zástupci této generace, kteří v roce 1989 cinkali klíči a bojovali tak za lepší zítřky. Po tomto velkém převratu se jim najednou otevírala řada možností, které dříve neměli. Dá se říct, že je to generace nejvíce ovlivněna médii a novými technologiemi, protože na rozdíl od internetové generace oni zažili dobu bez internetu, ale zároveň byli u jeho zrodu. Počítače znali, ale najednou se učili, jak využít nového lákavého média.¹⁰⁶

Avšak jak praví staré pořekadlo: *všeho moc škodí*. To se projevilo především na čtenářství této generace. Dalo by se předpokládat, že s otevřením trhu nastane také „hlad“ po knihách. Lidé měli najednou více než bohatou nabídku titulů od různorodých autorů. Byla k dostání literatura cizojazyčná, fantasy a sci-fi, ale „*bylo tolik všeho jiného, příležitostí i výzev, takže čas na čtení musel jít zákonitě stranou.*“¹⁰⁷ Klesá počet stálých čtenářů a naopak stoupá těch, kteří po knize sahají jen sporadicky - v případě dovolené nebo delšího volna v práci. Stoupá také doba strávená na internetu. Jsou tedy novým druhem čtenáře. Je zřejmé, že média měla na vývoj čtenářství velký vliv.¹⁰⁸

3.2.4 Internetová generace

Generace internetová, chcete-li *generace nového tisíciletí* nebo také generace *Z* či *miléniové*. Malá část této internetové generace je považována ještě za generaci *Y*. Ať už použijeme název jakýkoliv, tuto generaci spojuje především to, že v historickém měřítku neprošli žádnou markantní změnou. Nebyli součástí žádné reformy. Celý svůj život zažívají svobodu, kterou s sebou přináší liberální demokracie. Jsou zvyklí cestovat, učit se, co chtějí. Jejich hodnoty se posunují jiným směrem, než byly hodnoty generací, které byly pod neustálou kontrolou ze strany režimu. Nemusí se zabývat

---

¹⁰⁶ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 115–137. ISBN 978-80-88069-50-8.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 136.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 115–137.

žádnou ideologií. Mnozí z nich mají rok 1989 za velmi vzdálenou historii a zapomínají na to, že pro jejich svobodu jejich rodiče a prarodiče ušli dlouhou cestu. Narodili se do doby, kdy internet a vše, co s ním přišlo, je samozřejmostí. Mají všeho dostatek, ne-li přebytek. Jsou zvyklí trávit svůj čas ve virtuálním světě, kam utíkají od toho skutečného. To jsou nové výzvy, kterým tato generace čelí.¹⁰⁹

Jejich způsob života se projevuje v jejich vztahu ke knihám. Už neberou knihu jako něco výjimečného, jako privilegium, tak jak to bylo u generace rozhlasové. Už nemají ani pocit toho, že dělají něco zakázaného a možná i tak bojují proti nespravedlivému režimu, jako to bylo u generace televizní. A ani nejsou pohlaceni pocitem nově nabyté svobody. Mají mnoho možností, jak svůj vrozený potenciál využívat. Ale díky přehlčení těmito možnostmi nemají už tak úplně čas na čtení. „*Za léta 2007–2013 dochází u této generace k největšímu úbytku silného čtení. To znamená, že u nich ubývá jak těch, kdo přečtou nadprůměrný počet knih za rok, tak těch, kdo po knize sahají každý den.*“¹¹⁰ To ale nedokazuje, že internetová generace nečte, dokazuje to jen, že generace Z postrádá vztah ke čtení a ke knize. Vztah, který se dá budovat a který vzkvétá, jen pokud jsou k tomu děti vychovávány. Především svou rodinou, ale také školou - učiteli, kteří je povedou k porozumění textu, nebo dokonce - tak jak je to v etické výchově - k etickému přesahu.¹¹¹

---

¹⁰⁹ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 137–159. ISBN 978-80-88069-50-8.

¹¹⁰ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 144. ISBN 978-80-88069-50-8.

¹¹¹ Tamtéž, s. 137–159.

4 Vztah dítěte ke čtení – výchova ke čtenářství

Dílčím cílem diplomové práce je také výchova žáků ke čtenářství. Tím se rozumí utváření hlubšího vztahu žáků k literatuře. Jinými slovy: učit žáky milovati knih, protože „nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost a nemilovat moudrost však znamená stávat se hlupákem“.¹¹² Žáci jsou vychováváni ke čtenářství, ale zároveň jsou vychováváni četbou samotnou.

V této souvislosti u žáků necílíme na pouhé rozvíjení čtení jako základní dovednosti. Jde o povýšení této *dovednosti* na *kompetenci* a dále na nejvyšší úroveň osvojení si čtení ve formě *habitu*. V případě kompetence nejde již o pouhé předčítání, ale primárně jde o porozumění textu. V případě osvojení si čtení jako zvyku se čtenář stává svobodným. Není to pouze nositel kultury, ale také její šířitel. Škola si většinou klade za cíl osvojení si čtení jako dovednosti, na vyšší úrovni dokonce jako kompetence. Je to tzv. to, co žáci **musí**. Už jen málokdy se pak z toho, co žáci musí, stane, že také **chtějí**. Jinými slovy, žáci se ve škole opravdu naučí základní dovednosti číst, v menší míře pak i rozumět textům. Nefiguruje zde ale možnost volby, oni se této dovednosti naučit musejí. Jsou k ní vedeni, někdy spíše „nuceni“ v hodinách literární výchovy a skrze povinnou četbu. Ale v momentě, kdy žáci mají možnost volby, drtivá většina žáků nepřejde k poslední a nejdůležitější fázi - chtít číst i přesto, že už nemusím. I přesto, že nejsem tlačen rodinou či jinou institucí. Motivovat žáky ke čtení a utvářet vztah žáků s knihami je stejně důležité, jako je vzdělávat v pouhé schopnosti číst.¹¹³ Cílem je pak „*zvyšovat index sociální viditelnosti knihy*“.¹¹⁴

---

¹¹² KOMENSKÝ, Jan Amos *Jak dovedně užívat knih* Z latiny přeložil Jaromír Kopecký. Paralelní text latinsko-český, latinsko-slovenský, latinsko-polský, latinsko-ruský. Uherský Brod: Muzeum J. A. Komenského v Uh. Brodě, 1986. 27, 30 s. Český překlad Komenského přednášky, pronesené dne 28. listopadu 1650 (tiskem vyšel v Opera didactica omnia, Amsterdam 1657)

¹¹³ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje (2018)*. Brno: Host, 2019, s. 30–33. ISBN 978-80-7577-994-6.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 134.

Tabulka 1: Úrovně a módy čtení

Patra/úrovně	
1. DOVEDNOST	} I. MUSÍM
2. KOMPETENCE	
3. HABITUS	} II. CHCI

Zdroj: TRÁVNÍČEK¹¹⁵

Etická výchova cílí na rozvoj sociálních dovedností a postojů žáka. Učí žáky být lepším člověkem pro společnost. Jak historie dokázala, není lepšího učitele, než je kniha. „[...] *Knihy; pokrmy moudrosti, plné dobrých pravidel, příkladů, mravů a náboženství.*“¹¹⁶ Je víc než příhodné spojit tyto dvě entity a pokusit se zároveň o výchovu nejen prosociálního člověka, ale i člověka, který chápe esenciální význam knih a postupně se stává čtenářem.

---

¹¹⁵ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje* (2018). Brno: Host, 2019, s. 31. ISBN 978-80-7577-994-6.

¹¹⁶ KOMENSKÝ, Jan Amos. *Jak dovedně užívat knih*. Z latiny přeložil Jaromír Kopecký. Paralelní text latinsko-český, latinsko-slovenský, latinsko-polský, latinsko-ruský. Uherský Brod: Muzeum J. A. Komenského v Uh. Brodě, 1986. 27, 30 s. Český překlad Komenského přednášky, pronesené dne 28. listopadu 1650 (tiskem vyšel v Opera didactica omnia, Amsterdam 1657).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Uvedení do metodického postupu a jeho představení

Praktická část diplomové práce nabízí konkrétní ukázkou toho, jak lze didakticky využít dětskou literaturu v hodinách etické výchovy. Není to však pouze etická výchova, kde tento materiál lze použít. Pracovní listy navržené pro účely této diplomové práce lze využít také mezipředmětově. Jelikož mou druhou aprobací je anglický jazyk, byla jsem schopná v rámci praxe vyzkoušet propojení anglického jazyka s etickými tématy. Texty byly v angličtině, diskuze pro svou jazykovou náročnost byla vedena v rodném jazyce a přidané úkoly opět v angličtině. Kromě anglického jazyka se zde nabízí také propojení s dalšími cizími jazyky nebo logické propojení s českým jazykem a literaturou. V případě tématu multikultura je zde také propojení s dějepisem nebo zeměpisem, nehledě na žádoucí propojení informatiky s pracovními listy a texty na téma média a sociální sítě. Je to další z možností, jak poukázat na provázanost předmětů a motivovat žáky ke čtení.

Pro praktickou část byla zvolena tři ústřední témata, která byla vybírána s ohledem na aktuální problémy společnosti, které jsou zmíněny i v kapitole 2.3 *Proč etická výchova*. Témata byla vybírána tak, aby byla pro žáky atraktivní a blízká. Jelikož celá práce také cílí na motivaci žáků ke čtení a poukázání smyslu čtení nejen povinné četby, byla témata vybírána tak, aby bylo možné žákům nabídnout ukázky ze současné dětské literatury. Prvním tématem jsou ekonomické hodnoty. Druhým tématem je multikultura – odlišnost názorů a kultur. A poslední téma jsou média a sociální sítě.

Knihy byly vybrány s cílem zaujmout žáky a také s návazností na vybraná témata. Pro účely diplomové práce byly vybrány úryvky z knih, které mají zasvětit žáky do problematiky a otevřít společnou diskuzi na dané téma. Pro využití do praxe lze však doporučit zadání vybraných knih, jako „doporučenou“ četbu k tématu, kde žáci poté pracují s knihou jako celkem, ne pouze s úryvkem textu. V tomto případě není potřeba dalšího zasvěcování do obsahu na začátku hodiny.

Ke každému tématu byly vypracovány tři pracovní listy. Každý pracovní list obsahuje jeden nebo více úryvků ze zvolené knihy. Pracovní listy lze najít v přílohové části této diplomové práce. Ke každému pracovnímu listu byly vypracovány podrobné metodické pokyny pro učitele, aby věděl, jak pracovními listy pracovat a jak koncipovat celou výuku.

Praktická část obsahuje právě výše zmíněné metodické pokyny k pracovním listům. Při členění a vypracování metodických listů byl brán zřetel především na učitele. Hlavní motivací bylo docílení přehlednosti a kompaktnosti. Byl brán zřetel i na to, že vytvořené materiály mohou být využívány neoborovým učitelem např. během suplovaných hodin, právě proto jsou metodické pokyny obsáhlejší a detailnější. Pokud je u některého z pracovního listu potřeba nějaké teoretické znalosti, je metodický list, který k němu patří, obohacen o teoretický základ.

Pro přehlednost je za potřebí vysvětlit logiku následného členění. Jsou zde tři témata. Ekonomické hodnoty, multikultura, média a sociální síť. Pro každé téma byly zpracované tři pracovní listy obsahující úryvek z knihy, otázky k diskuzi a další úkol vázající se k tématu. Ke každému pracovnímu listu vznikl metodický list. Každý metodický list tedy číselně odpovídá pracovnímu listu z přílohové části. Metodický list je zpracován tak, aby učitel našel všechny potřebné informace právě tam a byl tak přenosným.

Každý metodický list je zpracován stejně, ve stejném pořadí: základní informace pro učitele, úryvek z knihy, samotný vyučovací proces s vysvětlenými aktivitami, závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny, a pokud je třeba, teoretický základ.

Pro snadnější a rychlejší orientaci během vyhledávání informací učitelem jsou použité nápomocné vysvětlivky:

	Základní informace pro učitele
	Texty z pracovního listu
	Průběh vyučovací hodiny
	Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny
	Teoretický základ k pracovnímu listu

Po závěrečné myšlence nebo teoretickém základu je přiložena reflexe odučené hodiny. Každý pracovní list byl vyzkoušen v praxi. Vzhledem k zvoleným tématům s ohledem na jejich zařazení v RVP byly hodiny odučené v 9. třídách. Je možné je odučit i v 8. ročnících.

Veškeré aktivity, otázky v metodických pokynech lze brát jako doporučené. Stejně tak v případě teoretického základu. Za žádných okolností nemusí být použity všechny otázky z hodnotové reflexe, nemusí být využit teoretický základ, pokud to v hodině není vyloženě žádoucí a žáci se nepídí po odpovědích. Je to spíše návod na to, jak s pracovními listy pracovat lze. Jak didakticky využít knihy nebo úryvky z nich a propojit je s diskuzí a tématy z výchovného programu. V tomto duchu jsou navrženy i pracovní listy. Lze je využít tak, jak jsou navrženy, ale zároveň dávají volnost učitelově kreativě. Učitel v jedné hodině může využít jenom knihu (úryvek z knihy) a otázky k diskuzi, s úkoly může navázat v další hodině. Všechna témata lze využít jak v klasické 45minutové hodině, tak i v 90minutové. Je to opět na učiteli, jak bude pracovat s časem a jaké doplňkové aktivity k práci s textem zvolí.

6 Ekonomické hodnoty

6.1 Metodický list pro učitele č. 1

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	„Chudý milionář“
Použitá dětská literatura	<i>Miliony – Frank Cottrell Boyce</i>
Cíl hodiny	• Žáci si uvědomují význam peněz. • Žáci chápou, že mnoho peněz ještě nemusí činit člověka šťastného.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, „bankovky“, tužka, úryvek z knihy: COTTRELL BOYCE, Frank. Miliony. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0198-0

B. Texty z pracovního listu

Texty z pracovního listu	
Text č. 1 - Miliony s. 44	
„Právě když jsem říkal podruhé Amen, projel kolem vlak. Vlak neměl okna. Hnal se kolem pásu cesmínových keřů jako ohromný kvádr černé noci na kolečkách. Před mýma očima se z velké černoty odloupl stejně černý kousíček a v kotrmelcích se nesl vzduchem směrem ke mně. Narazil na přední strany poustevny, až se krabice složily naplacato a dovnitř se nahrnulo ještě víc zimy. Došel jsem k té věci a dotkl se jí. Byla to brašna. Při dopadu se roztrhla podél zipu a vyhřezly z ní vnitřnosti. A ty vnitřnosti, to byly peníze. Samé peníze. Bankovky. Hromady bankovek. Tisíce a tisíce liber. Přímé miliony... Když přede mnou přistála ta brašna peněz, mohl jsem ...“	
Text č. 2 - Miliony s. 53	

„Anthony tvrdí, že bych měl tenhle příběh pojmout víc finančnický. Takže finančnický vzato jsme měli 229 370 liber šterlinků. K prvnímu prosinci ráno to v eurech dělalo 323 056. **Je pravda, že lásku ani štěstí si za peníze nekoupíte, ale je zajímavé si představit, co všechno se koupit dá.** Dalo by se za to například pořídit 15 390 párů závodních autíček Micro turbo, jeden pár za 20,99 €. Nebo 3 756 vrtulníků Sky Patrol s dálkovým ovládáním po 85,99 € za kus. Nebo 22 937 vzduchových bazuk, co vystřelují po lidech tlakovou vlnu. Nebo 43 159 draků na pouštění, co se vejdou do přívěsku na klíče. Nebo 5 736 domácích přístrojů na cukrovou vatu...“

C. Průběh vyučovací hodiny

	Průběh vyučovací hodiny
1. Senzibilace	
Úkolem žáků je položit si hlavu na lavici a zavřít oči a pečlivě naslouchat vyučujícímu, který přečte text č.1 z pracovního listu. Je zde nutná míra znalosti textu, aby přednes působil věrohodně a plnil funkci motivační. Žáky by měl přednes zaujmout a vtáhnout do děje. Text končí větou: „<i>Když přede mnou přistála ta brašna peněz, mohl jsem ...</i>“ V momentě, kdy žáci dostanou pokyn k otevření očí, leží před nimi obálka „plná“ peněz. (Bankovka 1 milion Kč – viz příloha) Nejdříve zkusí odpovědět na to, co s penězi mohl udělat hlavní hrdina a co ve skutečnosti udělal. Hodnotová reflexe k senzibilizaci: • <i>Dokázal ses během čtení vžít do příběhu?</i> • <i>Co tě během čtení napadalo?</i> • <i>Jaká byla tvoje myšlenka, když si zjistil, kolik peněz hl. hrdina našel?</i> • <i>Představil sis sebe na jeho místě?</i> • <i>Jak by se mělo postupovat v případě takového nálezu?</i>	
2. Návik ve třídě	
a. Úkol č. 1:	

Po diskuzi o tom, co hlavní hrdina mohl udělat s penězi a jak se ve skutečnosti zachoval, můžeme přejít k žákům. Jsou ve stejné situaci. Rozdíl je, že našli obálku plnou peněz.

Otázka č. 1 zní: „*Co bys s penězi mohl udělat?*“

Otázka č. 2 zní: „*Co s penězi doopravdy uděláš?*“

Žáci své odpovědi napíší na druhou stranu bankovky. Posléze své odpovědi sdílí v kruhu s ostatními.

Hodnotová reflexe k úkolu č. 1:

- *Jaké to je, zjistit, že vlastníš tolik peněz?*
- *Věděl jsi hned, co s penězi uděláš?*
- *Lišilo se to, co by si s penězi mohl udělat a co si s penězi ve skutečnosti udělal?*

b. Úkol č. 2:

Samotná práce s pracovním listem a s **textem č. 2**. Diskuze.

V textu hlavní hrdina popisuje, co všechno se za peníze **koupit dá**.

▪ **Otázky k diskuzi z pracovního listu:**

1. Co by byla první věc, kterou by sis koupil? A proč?
2. Se kterým členem z rodiny by ses o peníze podělil a proč?
3. Se kterým kamarádem/kamarádkou by ses o peníze podělil a proč?
4. Napadlo by tě, jak by se peníze daly využít ve tvé škole? Co by si s nimi změnil?
5. Napadá tě nějaká dobrá věc, na kterou by se dalo s penězi přispět? Např. charitativní organizace.
6. Jaké problémy může přinést vlastnictví tolika peněz?

c. Úkol č. 3:

„Je pravda, že lásku ani štěstí si za peníze nekoupíte, ale je zajímavé si představit, co všechno se koupit dá.“

Žáci, v reakci na výrok hlavního hrdiny, mají za úkol tentokrát přijít na věci, co se za peníze **koupit nedají**, i když si to někdy přejeme.

Hodnotová reflexe k úkolu č. 3:   • <i>Co bylo jednodušší, přijít na věci, které se koupit dají, nebo ty, které ne?</i>   • <i>Dá se říct, které věci jsou pro člověka důležitější?</i>   • <i>Měl jsi už někdy peníze a utratil jsi je za někoho jiného, i když jsi nemusel?</i>   • <i>K čemu je dobré mít hodně peněz?</i>
3. Transfer do života
Žáci se mají za úkol zamyslet nad tím, kdy se naposledy setkali s tím, že něco, co si přáli, nešlo koupit.   ” “   Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny: <i>Věci nejdůležitější, jsou mnohdy zadarmo a ne každý, kdo má peníze, je ve skutečnosti bohatý.</i>

D. Teoretický základ k pracovnímu listu

Teoretický základ k pracovnímu listu
❖ Teoretický podklad k otázce: <i>Jak by se mělo postupovat v případě nálezu tolika peněz?</i>   ❖ <i>(viz hodnotová reflexe senzibilizace)</i>
O nález, vrácení nalezené věci a nálezném pojednává § 1051 až § 1062 zákona č. 89/2012 Sb. nového občanského zákoníku.   Přímé znění zákona č. 89/2012 Sb. nového občanského zákoníku v případě nález: § 1051 <i>Má se za to, že si každý chce podržet své vlastnictví a že nalezená věc není opuštěná. Kdo věc najde, nesmí ji bez dalšího považovat za opuštěnou a přivlastnit si ji.</i>   § 1052 <i>(1) Ztracenou věc vrátí nálezce tomu, kdo ji ztratil, nebo vlastníkovi proti úhradě nutných nákladů a nálezného.</i> <i>(2) Nelze-li z okolností poznat, komu má být věc vrácena, a nepovažuje-li se věc za opuštěnou, oznámí nálezce bez zbytečného odkladu nález obci, na jejímž území byla nalezena, zpravidla do tří dnů; byla-li</i>

však věc nalezena ve veřejné budově nebo ve veřejném dopravním prostředku, odevzdá nálezce nález provozovateli těchto zařízení, který se zachová podle jiných právních předpisů, a není-li jich, postupuje, jako by byl nálezcem.

§ 1053

(1) Obec vyhlásí nález obvyklým způsobem. **Nepřihlásí-li se v přiměřené době ten, kdo věc ztratil a má-li věc značnou hodnotu, učiní obec vhodné opatření, aby nález vešel v širší známost.**

(2) Zjistí-li obec sama vlastníka, zejména z nezaměnitelného označení věci, oznámí mu nález a vyzve ho, aby si věc převzal.

§ 1054

(1) Obec rozhodne, jak bude nalezená věc uschována. Souhlasí-li s tím nálezce či jiná osoba a je-li to vhodné, může obec rozhodnout, že věc bude uschována u této osoby. Věci značné hodnoty, zejména peníze o vyšší částce, obec odevzdá zpravidla do soudní úschovy nebo je uloží jiným vhodným způsobem.

(2) Věc, která se nedá uschovat bez patrné škody nebo kterou lze uschovat jen s nepoměrnými náklady, obec prodá ve veřejné dražbě a s výtěžkem naloží podle odstavce 1; předtím však odečte vlastní náklady s dosavadní správou věci. S neprodejnou věcí obec naloží libovolným způsobem; to neplatí, jde-li o věc, o níž nelze mít pochybnost o její výjimečnosti a hodnotě.

§ 1055

Věc nebo výtěžek za ni stržený vydá obec včetně plodů a užitků a po odečtení nákladů a nálezného tomu, kdo věc ztratil, nebo vlastníkovi, **pokud se přihlásí do jednoho roku od vyhlášení nálezu.**

§ 1056

(1) Nálezně náleží nálezci i tehdy, když lze vlastníka zřejmě poznat ze znamení na věci, nebo z jiných okolností.

(2) Nálezně činí desetinu ceny nálezu. Má-li však ztracená věc hodnotu jen pro toho, kdo ji ztratil, nebo pro jejího vlastníka, náleží nálezci nálezně podle slušného uvážení.

§ 1057

(1) Nepřihlásí-li se nikdo o věc do jednoho roku od vyhlášení nálezu, může nálezce, obec nebo jiná osoba, které byla věc svěřena, nakládat s věcí jako poctivý držitel. Spočívá-li však nález v penězích, mohou je tyto osoby jen užívat; to platí i o výtěžku za věc strženém.

(2) Přihlásí-li se ten, kdo věc ztratil, nebo její vlastník po uplynutí doby jednoho roku od vyhlášení nálezu a před uplynutím tří let od vyhlášení nálezu, vydá se mu věc nebo výtěžek za ni stržený po zaplacení nákladů a nálezného.

(3) Uplynou-li tři roky od vyhlášení nálezu, nabude nálezce, obec nebo jiná osoba, které byla věc svěřena, vlastnické právo k věci nebo k výtěžku za ni strženému.

Žáci by se mohli ptát, jak postupovat v případě nálezu zvířete:

§ 1058

(1) Je-li nalezeno zvíře, u něhož je zjevné, že mělo vlastníka, oznámí nálezce nález bez zbytečného odkladu obci, nelze-li z okolností poznat, komu má být vráceno.

(2) Osoba, která nalezené zvíře opatruje, o ně pečuje jako řádný hospodář, dokud se jej neujme vlastník.

§ 1059

(1) Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nálezů, nabude k němu nálezce vlastnické právo.

(2) Prohlásí-li nálezce obci, že zvíře nabýt nechce, a svěří-li obec zvíře neodvolatelně osobě, která provozuje útulek pro zvířata, může tato osoba se zvířetem volně nakládat, pokud se o ně nikdo nepřihlásí do čtyř měsíců ode dne, kdy jí bylo zvíře svěřeno. Byl-li nález vyhlášen až po předání zvířete, počne lhůta běžet od vyhlášení nálezů.

§ 1060

Prohlásí-li nálezce obci, že nalezenou věc nabýt nechce, přechází jeho právo věc nebo výtěžek za ni stržený užívat a nabýt na obec, na jejímž území byla nalezena. Nabytím vlastnického práva vzniká obci povinnost zaplatit nálezci nálezné.

§ 1061

Nálezci, který nález neoznámí, přisvojí si jej nebo jinak poruší své povinnosti, nenáleží úhrada a nálezné, ani nemůže nález užívat nebo nabýt k němu vlastnické právo podle ustanovení tohoto zákona o nálezů. Tím není dotčena jeho povinnost nahradit škodu

E. Reflexe k odučené hodině

Úvodní aktivita fungovala tak, jak má. Většina žáků čtení úryvku učitelem přivítala a mnohdy i nic podobného neznala. Našlo se pár jedinců, kteří čtení využili jako svoje osobní volno a pouze měli zavřené oči, ale neposlouchali. Alespoň podle neschopnosti reagovat na následné otázky související s předčítaným textem. S tím se dá ale počítat a určitě bych se tím nedala odradit. Velice kladně žáci uvítali nález v podobě obálky plné peněz. Jinou formou je to vtáhlo ještě více do děje. Začali reagovat i žáci, kteří ze začátku aktivitu s čtením sabotovali. Všichni čekali, co se bude dít. V momentě, kdy zjistili, co je čeká za úkol, bylo zřejmé, že někdo okamžitě věděl, co by s penězi udělal, a co s nimi i udělá. Naopak jiní žáci dlouze přemýšleli nad tím, co by s penězi mohli udělat. Během aktivity se rozběhla celkem živá diskuze o tom, zda si žáci peníze vůbec mohou nechat. „Musí se to nahlásit“, zněla odpověď některých. „*Někoho, kdo to ztratil, to bude pořádně štvát a bude to hledat.*“ Někteří žáci se přikláněli k tomu, že si peníze nechají a utratí je, skupina 7 žáků (z 20) rozhodla, že na peníze šahat nebude a „nahlásí“ nález. Následně po diskuzi, se přešlo k pracovnímu listu, tam nenastal žádný větší problém. Někteří žáci neznali žádnou charitativní organizaci v ČR. Spolužáci jim poradili a problém se vyřešil sám. Konečný úkol se zdál pro žáky paradoxně nejtěžší. Měli na něj poměrně dost času, a to jim umožnilo se skutečně

zamyslet nad tím, co se za peníze koupit dá a co nedá. Po úkolu vznikla velice zajímavá debata nad tím, *když si nemohu koupit zdraví, ale mohu si dovolit léky, je to to stejné? Co si v dnešním světě opravdu koupit nejde? Jsou opravdu nejlepší věci zadarmo?* Překvapilo mě, že přesto, že je kniha určena pro mladší žáky (původně 6. -7. třída) svým tématem zaujala a podnítila velice zajímavou diskuzi u starších žáků. Diskuze byla plná etických dilemat, týkajících se toho, zda jsou opravdu nejlepší věci zadarmo a zda i boháč může být chudý.

6.2 Metodický list pro učitele č. 2

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Moc/ vliv peněz.
Použitá dětská literatura	<i>Miliony – Frank Cottrell Boyce</i>
Cíl hodiny	• Žáci si uvědomují, jak mocné peníze mohou být a jaký je jich vliv.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, „bankovky“, tužka, úryvek z knihy: COTTRELL BOYCE, Frank. Miliony. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0198-0

B. Texty z pracovního listu

Texty z pracovního listu
Text č. 1 - Miliony s. 53–54
„... Když jsme ten den ráno otevřeli dveře, už tam čekalo šest kluků a dvě holky, všichni i s kolem. Jakmile Anthony vystrčil nos z domu, všichni se začali překřikovat.   „Nechceš kolo? Anthony? Anthony, vem si to moje!“   Anthony si kola jedno po druhém důkladně prohlédl.   „Tak mě napadá, že dneska se radši svezem,“ řekl.   „Kaloo a Tricia.“   Kaloo a Tricia měli kola BMX, co jim z osy základního kola čouhají výstupky, na kterých stát. Anthonyho vezl Kaloo a já si stoupl k Tricie. Svištěli jsme do školy a ostatní kola nás doprovázela jako na přehlídce. Všichni se po nás ohlíželi. Bylo to bezva. U brány školy dal Anthony oběma po desetilibrovce. Tricia z toho nevypadala moc nadšeně.   „Vždyť je to kilometr. Deset je moc. Mně stačí tolik, abych si koupila sadu gelových propisek.“ My ale popravdě menší peníze, než desetilibrovky neměli.“

Text č. 2 - Miliony s. 86–87

„Každý týden při výtvarné výchově napíše pan Quinn na tabuli téma a my ho máme nějak vyjádřit – nakreslit, udělat koláž, vyrobit model, co nás napadne. Tenhle týden napsal: Kdybych dostal k Vánocům milion euro...“

Děkuji mockrát, pane Quinne.

Všichni se rozběhli ke krabici s barevnými bužírkami a začali vyrábět všechno možné. Já osobně seděl a koukal na bílou čtvrtku. Cívil jsem na ni tak dlouho, až mi začalo připadat, že do ní spadnu a ta ledově bílá prázdnota mě dočista pohltí.

„Já ti něco nakreslím, jestli si nevíš rady,“ nabídla se Tricia. Byla ve výtvarce nejlepší z celé třídy.

„Vážně?“

„Jasně. Třeba jachtu, auto nebo dům. To dělá většina lidí. Nebo můžeme vymyslet něco originálního. Co takhle raketu nebo koně? Nebo nějaký pěkný pozemek?“

„Vůbec mi to nemyslí. Co ráda kreslíš?“

„Umím z paměti nakreslit koně. Padesát liber za jednoho.“

„Jak to myslíš?“

„Nakreslím ti jednoho koně za padesát liber, dva za sto a stádo řekněme za tři sta. Na každého nad šest ti dám slevu.“

„Proč je to tak drahé?“

„Vůbec to není drahé, Onehdá jsi dal někomu deset liber, aby ti donesl oběd. A tady si kupuješ můj talent. Kreslím nejlíp ze třídy.“

„Když jsi mě vezla na kole do školy, říkala jsi, že deset liber je moc.“

„Časy se změnilly. Co v téhle škole dneska znamená deset liber?“

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Aktivita DIAMANT. “ Metoda vedoucí žáky k vybavení toho nejpodstatnějšího, co si oni sami o tématu myslí: z pozitivního i negativního nazírání. Umožňuje úvodní evokaci i závěrečnou reflexi tématu.

Příklad diamantu na téma móda:

MÓDA	
veselá překvapivá	<u>pozitivní</u>
vzrušuje inspiruje přitahuje	
Vytváří nečekané umělecké kreace.	
<i>Mladým lidem bere osobitost.</i>	<u>negativní</u>
<i>ohlupuje omezuje stresuje</i>	
<i>drahá jednorázová</i>	
UTRÁCENÍ	

Financováno z projektu
č. CZ.1.07/1.3.10/02.0041 GG OP VK Jihomoravského kraje

Žáci mají za úkol zamyslet se nad tématem peněz. Zároveň tak zrekapitulovat a zsumírovat své dosavadní znalosti o tomto tématu.

Hodnotová reflexe:

- *Která věc byla nejtěžší? Najít vlastnost pro dané téma? Nebo popsat, co téma dělá? Či utvořit větu?*
- *Hledali se lépe pozitivní nebo negativní věci? Proč?*

2. Návčik ve třídě

Práce s textem. Pracovní list. Práce s pracovním listem lze provést několika způsoby. Záleží na třídě a vyučujícím.

Varianta 1:

Žák A si přečte text č. 1. Žák B si přečte text č. 2. Poté si každý ve dvojici převypráví obsah svého textu. Následně se pokusí porovnat a obě dvě situace. Co se změnilo apod. Společně se podívají na otázky k textům a pokusí se shodnout na odpovědích. Pokud vyučující chce zapojit větší skupiny, může. V tomto případě jedna skupina čte text č. 1, druhá čte text č. 2, a pak spolu diskutují o tom, jestli se něco změnilo. Proč se to změnilo apod.

Varianta 2:

Žáci si nejdřív přečtou texty 1 a 2 samostatně. Vyučující se po přečtení zeptá na čtyři dobrovolníky. Dobrovolník 1 a 2 zkusí společně secvičit a předvést situaci č. 1. Dobrovolník 3 a 4 se pokusí o to samé se situací č. 2. Třída se pokusí na základě těchto inscenací odpovědět na otázky v pracovním listu.

Varianta 3:

Text si každý žák přečte sám. Následně jsou žáci rozděleni do skupin po 3-4 lidech. Každá skupinka dostane jednu/dvě otázky (otázky z pracovního listu) a společně se snaží odpovědět na tyto otázky. Skupina si určí mluvčího, který na konci přečte otázky a představí odpovědi své skupiny.

Hodnotová reflexe pro variantu 1:

- *Jak se Vám pracovalo ve dvojici?*
- *Podarilo se Vám převyprávět příběh vlastními slovy, tak aby to Váš partner pochopil?*
- *Shodovali jste se ve svých odpovědích? Nebo jste hledali kompromis?*
- *Chápete proč se změnilo chování hrdinky příběhu? Zažili jste to někdy?*

Hodnotová reflexe pro variantu 2:

- *Pomohlo Vám se vžít do daných situací vžít lépe na základě přečtení, nebo inscenace? Je dobré zapojit obojí? Proč?*
- *Chápete proč se změnilo chování hrdinky příběhu? Zažili jste to někdy?*

Hodnotová reflexe pro variantu 3:

- *Jak se Vám pracovalo ve skupině?*
- *Shodli jste se vždy na odpovědi?*
- *Bylo hned jasné, kdo bude mluvčí skupiny? Jak jste ho vybírali?*

3. Transfer do života

Práce s větou:

„Mysleli jsme si, že se peníze postarají o všechno, co budeme chtít, ale nakonec jsme se my starali o peníze.“

Hodnotová reflexe:

- *Jaký vztah k penězům má autor výše zmíněného komentáře?*
- *Vyznívá komentář spíše pozitivně, nebo negativně? Proč?*
- *Dávají peníze svobodu, nebo ji také mohou vzít?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Peníze vládnou světem. Mají velkou moc a dennodenně ovlivňují lidské osudy. Mohou dávat svobodu, ale v určitém slova smyslu nás o svobodu také dokáží připravit. Je důležité si tyto věci uvědomovat, abychom neupadli do stavu, kdy peníze nevlastníme my, ale peníze vlastní nás.

D. Reflexe k odučené hodině

Cvičná hodina probíhala v 9. třídě. Cílem bylo se žáky probrat funkci peněz, dozvědět se o tom, co pro ně peníze znamenají teď, co si myslí, že peníze znamenají všeobecně. Jakou mají moc/vliv. Jestli se díky penězům mění lidé a jejich chování a jestli něco takového zažili ve svém vlastním životě. Ze začátku proběhla krátká diskuze o tom, jakou roli hrají peníze pro žáky teď, v tomto věku. Pro většinu znamenají peníze platidlo, je to něco, co jim „kupuju“ to, co chtějí. Někteří mají kapesné a musí se s ním naučit hospodařit, někteří to mají s rodiči nastavené tak, že když něco chtějí, jen si to řeknou rodičům. Často žáci zmiňovali to, že teď pro ně peníze takovou váhu nemají, ale zejména chlapci zmiňovali, že až budou starší a budou chtít žít rodinu, budou mít peníze pro ně větší (jinou) hodnotu. V aktivitě Diamant z pracovního listu se žáci snažili jinou formou uvědomit to, jaké vlastnosti peníze mají, co dělají peníze a snažili se najít i jiné způsoby, jak lze říct jinak peníze. Během této aktivity se rozběhla opět zajímavá debata. Někteří žáci zmínili to, že peníze mohou být zbraň, pokud je někdo zneužívá/používá pro svůj prospěch. Ostatní na to reagovali tak, že peníze mají velký vliv na životy lidí, proto je důležité vědět, jak s nimi správně zacházet. Díky této debatě se skvěle navázalo s pracovním listem a textem z knihy. Vybrané úryvky pracovali právě s tím, že chování lidí se může občas změnit, jedná-li se o peníze. Nejzajímavější na reflexi této aktivity byl moment, kdy si žáci měli vzpomenout na něco podobného tomu, co se odehrálo v textu a tomu, co se stalo jim osobně. Několik žáků se svěřilo

se svojí zkušeností, kdy se peníze staly tzv. klínem v jejich přátelství, že se kvůli penězům třeba s někým pohádali. Také to, že jejich kamarád najednou získal peníze od rodičů a začal se povyšovat nad ostatními. Žáci zmiňovali, jaký dopad to mělo na ně, jak se díky tomu cítili a jak si právě díky tomu uvědomují vliv peněz. To, že peníze můžou i zraňovat. Hodina a zejména její atmosféra se mi velice líbila. Líbilo se mi to, že úryvek splnil svůj účel a otevřel tak zajímavou debatu, jaká se ve třídě odehrála. Byla jsem mile překvapena, jak žáci nad tématem peněz přemýšlí a mnohé si uvědomují již v jejich věku.

6.3 Metodický list pro učitele č. 3

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Hodnota peněz – různá životní úroveň ve světě.
Použitá dětská literatura	<i>Odpad – Andy Mulligan</i>
Cíl hodiny	• Žáci se uvědomují hodnotu peněz. • Žáci se naučí vážit věci, které jim poskytují život v ekonomicko-vyspělé zemi.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, „papír, tužka, úryvek z knihy: <i>MULLIGAN, Andy. Odpad. Praha: Argo, 2014, s. 9. ISBN 978-80-257-1187-3.</i>

B. Text z pracovního listu

Text z pracovního listu	
Text – Odpad s. 9	
„Jmenuji se Rafael Fernández a jsem kluk ze skládky. Lidi mi říkají: „Když se takhle celý den prohrabuješ odpadky, to asi ledacos najdeš. Třeba se na tebe dnes usměje štěstí.“ A já jim odpovídám: „Kamaráde, myslím, že vím, co najdu.“ A stejně tak vím,	

co najdou ostatní, protože to nacházíme dnes a denně celých jedenáct let, co pracuju. Najdou mohyly, a prosím, necht' se nikdo neurazí, je to náš výraz pro lidský sajrajt. Nerad bych se někoho dotkl, to rozhodně nemám v úmyslu. Jenže naše milé město má své mouchy, mezi které patří i to, že si tady hodně lidí nemůže dovolit záchod a tekoucí vodu. No, a když to na ně přijde, udělají to, kde to jde. Většina takových lidí žije v krabicích naskládaných do pěkné výšky na sobě. Takže když musíte na záchod, uděláte to na cár novin, zabalíte a hodíte do koše. Všechny odpadkové pytle míří na jedno místo. Nejdřív se ze všech koutů města svážejí na vozících, pak je přeloží na nákladáky, nebo dokonce naloží do vlaku – to byste se divili, kolik odpadu naše město produkuje. Jsou to haldy a všechno putuje k nám. Věčný proud nákladáků a vlaků nikdy neskončí a nezastavíme se ani my. Prolézáme odpad po čtyřech a třídíme ho. Tomuto místu se říká Behala, je to město z odpadků [...] Behalu ucítíte mnohem dřív, než ji spatříte. Je velká asi jako dvě stovky fotbalových hřišť nebo tisícovka basketbalových – nevím přesně, táhne se do nedohledna. Ani nevím, kolik z toho odpadu připadá na mohyly. Když máme smolný den, mám dojem, že většina. Při představě, že po tom celý život chodíme, dýcháme to, spíme vedle toho, no... Možná že jednou přece jen „něco hezkého“ najdu. To určitě.“

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Úkol č. 1

Žáci se snaží na základě přebalu knihy (může být pouze přebal knihy pro ČR, ale i zahraniční obaly knihy „Trash“) hádat o čem kniha je. Lze využít pouze tištěný výtisk, který ukážete žákům. Lze také využít do PowerPoint prezentace, kam lze nahrát obrázky přebalů knihy a ty jsou následně žákům promítány. Nejdříve přemýšlí žáci sami, poté sdílí v kruhu s ostatními.

Úkol č. 2

Pro větší vtáhnutí žáků do děje, doporučuji pustit i trailer filmu Odpad, který vznikl na základě této knihy. Žáci po skončení traileru hádají, kdo byl s odhadem děje nejbliže.

TIP: Pokud je více času, mohou si svoje odhady žáci napsat na papírek, ten následně vhodit např. do čepice a učitel může tahat lístečky a číst. Třída také může hádat, kdo napsal.

Hodnotová reflexe:

- *Bylo těžké odhadnout děj knihy jen na základě titulu a obrázku na hlavní straně?*
- *Jak si postupoval/a? Co bylo hlavní vodítko?*
- *Kdo je svým odhadem nejbliž? Ke komu by ses přiklonil/a?*
- *Co tě v traileru nejvíce překvapilo?*

2. Návčik ve třídě

Samotná práce s textem. Po přečtení se přechází k pracovnímu listu. Zde hraje roli, zda je hodina 45 minut, nebo 90 minut. V případě klasické 45minutové hodiny lze volit dvě formy výuky, a to podle preference vyučujícího. Zda chce, aby žáci pracovali individuálně, nebo ve dvojicích.

- a. Pokud **individuálně**, žáci pracují s pracovním listem, a poté se odpovědi probírají společně (nejlépe) v kruhu. Zde je důležité představit pravidla pro diskuzi. Vyučující si musí být jistý, že žáci vědí, jak diskuze má probíhat, jinak vzniká zmatek a diskuze postrádá kýžený efekt.
- b. Pokud vyučující chce procvičit práci **ve dvojicích**, nechá žáky pracovat nejdříve samostatně, ale poté je spojí do dvojic, kde si žáci navzájem představí svoje odpovědi, co je k odpovědi vedlo. Výsledně za dvojici ostatním přednesou, na čem se shodují a jaké jsou jejich argumenty.

Je-li časová dotace 90 minut, lze pracovat s první částí pracovního listu se skupinami. Nejdříve odpovídá každý sám do svého pracovního listu, poté se spojí do dvojic, a poté do větší skupiny. Ideálně 4-5 žáků. O svých odpovědích diskutují a později prezentují to, na čem se jako skupina shodli a jaká dilemata ve skupině řešili.

Hodnotová reflexe:

- *Myslíte, že se autor inspiroval skutečností?*

- *Kde můžeme najít místo podobné tomu, co popsal Rafael?*
- *Najdeme takové místo u nás?*

3. Transfer do života

Video z místa *Smokey Mountain* v Manile na Filipínách. Místo, které inspirovalo autora k místu, kde Rafael se svými přáteli žije. Ve videu žáci mohou vidět rodiče a malé děti, jak se denně snaží uživit sběrem odpadu. Na tom odpadu zároveň i žijí. Stručné shrnutí historie *Smokey Mountain*. Co to je. Kde to je. Jak se tam žije. Proč se to tak jmenuje. Kolik lidí vydělají sběrem odpadu. O uzavření této „hory“. To, že ji vláda oficiálně zavřela, neznamená, že se to stále neděje, jen někde jinde a v jiném měřítku.

Hodnotová reflexe:

- *Překvapilo Vás, že takové místo/místa skutečně existují?*
- *Co Vás na ukázce šokovalo nejvíc?*
- *Vzpomněli jste si na nějaké místo, které už jste viděli a podobá se tomu z videa/z ukázky textu?*
- *Co lidé na videu (i Rafael v knize) oproti Vám nemohou dělat?*
- *Co oproti Vám nemají?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Člověk by si měl vážit toho, co má. V ČR máme privilegia/možnosti, které mnohdy bereme jako samozřejmost, ale v jiných zemích tomu tak není. Máme štěstí v tom, že máme bezplatné školství, zdravotnictví, máme teplou vodu, pitnou vodu, teplo, odpad atd. Někdo takové štěstí nemá a denně bojuje s minimem peněz o přežití. Je důležité chápat co všechno ovlivňuje to, zda peníze máme, či nemáme.

D. Teoretický základ k pracovnímu listu

Teoretický základ k pracovnímu listu

„Chtěl jsem vidět pravou tvář Manily a dostal jsem se v doprovodu místních dobrovolníků do Smokey Mountain, což je obrovská skládka v centru města ohraničená takovou zdí, kde lidé žijí doslova v odpadcích. Ráno ti lidé vstanou, jdou odpad třídít, vydělají si tím nějaké čtyři dolary a z toho pak ten den žijí,“ popisuje.

V tomto a dalších slumech v Manile strávil Ondřej Šťastný dva dny ze své tříměsíční cesty. Hodiny v chudobě v něm zanechaly jeden z nejsilnějších cestovatelských zážitků.

„Člověk si uvědomí, že není třeba se tolik hnát za materiálními věcmi. Jasně, je dobré mít co jíst, kde spát, ale zároveň tady vidíte, s jakým málem jsou schopni lidé vyjít. Nemají prakticky nic, přitom se starají o děti a ve výsledku mají lepší vnitřní pohodu než mnozí lidé v Česku, kteří si stěžují na špatnou životní úroveň.“¹¹⁷

Další informace dostupné z: MLCÁK ¹¹⁸

E. Reflexe k odučené hodině

Demonstrativní hodina byla realizovaná v rámci souvislé praxe. Konkrétně byla hodina vyzkoušena s žáky 9. ročníku během hodiny Etické výchovy s časovou dotací 45 minut.

---

¹¹⁷ WOJNAR, Petr. Ve slumu člověk zjistí, jak málo stačí k životu, říká mladý cestovatel. *IDnes.cz* [online]. 2016 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostava/zpravy/couchsurfing-cestovatel-ondrej-stastny-slum-filipiny.A160415_130120_ostava-zpravy_woj

¹¹⁸ MLCÁK, DALIBOR. Na vrcholku Kouřící hory. *Sedmagenerace.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://www.sedmagenerace.cz/na-vrcholku-kourici-hory/>

Hodina začala senzibilací. Úkolem žáků bylo na základě přebalu knihy zkusit uhádnout obsah/pointu knihy. K dispozici měli několik ukázek přebalu knihy. Pracovalo se s přebalem v českém znění „Odpad“, ale i s přebaly zahraniční verze této knihy „Trash“. Zejména kvůli rozmanitosti a prostoru pro větší představivost. Žáci celkem dobře odhadovali téma knihy. Často byla zmiňováno téma životního prostředí, ale i rozdílná kvalita života v různých zemích. Poté byl žákům ukázán trailer k filmové adaptaci tohoto filmu. Trailer pomohl žákům vžít se do tématu ještě více. Zároveň mohli porovnat, zda se s původním odhadem na knihu trefili, či netrefili. Po ukázce doporučuji přejít rovnou k textu s komentářem, že víc o tom, čím se budeme v hodině zabývat, nám představí hlavní hrdina knihy Rafael. Na čtení textu stačí 5-7 minut. Žáci dokončili čtení a přešli k pracovnímu listu.

V této hodině jsem volila individuální práci. Žáci tak pracovali samostatně se svými pracovními listy, a poté jsme diskutovali v kruhu. Doporučila bych však nechat žáky reflektovat minimálně ve dvojicích, a poté až společně v kruhu. Musíme však trvat na tom, aby otázky byly zodpovězeny. Mnoho žáků reagovalo tak, že takové místo nemůže existovat, že takto nemůže nikdo žít. O to větší efekt měl transfer do života, kde pomocí videa žáci mohli vidět skutečné místo, které inspirovalo autora k místu, kde se děj odehrává. Zde nastává důležitá chvíle uvědomění. Uvědomění toho, že je na světě různá životní úroveň. Žáci si sami uvědomili to, že bychom si měli vážit toho, co máme. Už jenom to, že máme relativně čisté prostředí na život. Žáci zmiňovali, že si najednou váží i to, že můžou jít odpoledne ven, že můžou do školy. Můžou si dojít na záchod a umýt si ruce. Začali si uvědomovat, co nám stát nabízí. Ačkoliv se to nemusí zdát, jsme privilegovaní v mnoha ohledech (školství, zdravotnictví, nízká nezaměstnanost, poměrně vysoké platy). Uvědomili si také to, jaký význam peníze mají. Pro různé kultury, země mohou znamenat něco jiného. V případě (v tom Rafaelově) znamenají peníze zdroj obživy, rozhodují zde doslova o existenčních věcech.

Knihy a téma, které sebou do hodiny přinesla, žáky velice zaujalo. Ještě po hodině probíhala živá diskuze. Za velký úspěch považuji to, že si několik žáků půjčilo knihu ve školní knihovně a rozhodli se o tématu dozvědět ještě víc.

7 Multikultura – vztahy lidí odlišných názorů a kultur

7.1 Metodický list pro učitele č. 1

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Vietnamci a jejich kultura v ČR.
Použitá dětská literatura	<i>Dračí polévka – Alena Ježková</i>
Cíl hodiny	• Žáci si prohlubují znalosti o kultuře Vietnamců, díky kterým následně dokáží lépe chápat odlišnosti v chování mezi nimi s námi. • Žáci se naučí pozitivně přijímat odlišnost druhých.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, horoskopy, papír, tužka, úryvek z knihy: <i>JEŽKOVÁ, Alena. Dračí polévka. Vydání druhé. Ilustroval NIKKARIN. Praha: Tichá srdce, 2017. ISBN 978-80-905851-5-7.</i>

B. Text z pracovního listu

Text z pracovního listu
Text – Dračí polévka s. 17–18
„Do školy jezdím ze čtvrti s chrčivým jménem Krč. Do centra autobusem a pak ještě metrem. Cesta trvá skoro hodinu. Vlastně jsem rád, že je to tak dlouho. Poslouchám hudbu ze sluchátek a můžu se v klidu chystat k proměně. Protože zatímco doma mluvím vietnamsky, jím hůlkama a jmenuji se Long, ve škole mluvím česky, jím příborem a jmenuju se Láďa. Což je děsný. Proměna se ale děje jenom uvnitř. Vzít na sebe jinou podobu jako Dračí král samozřejmě neumím. Někdy bych to fakt dost rád udělal. Protože potíže s mým vzhledem jsou odjakživa. Už když jsem byl úplně malinký. Pamatuju si zvláštní pohledy maminek na sídlištním hřišti, když jsem si chtěl hrát s jejich dětmi. Později zvláštní pohledy těch dětí. A navíc žluťáku, číňáku, ťongu ... Ptal jsem se bezelstně mámy, co to znamená, ty jména, kterými mě oslovujou. Máma zrudla a neuměla nic říct a děda brblal, že všude na světě se najdou stejní blbci. První hroznou potupu ve škole jsem

ale neutrpěl kvůli vzhledu. Bylo to ve třetí třídě, když jsem si vzal na školní výlet hůlky místo lžíce. Přišlo mi, že když je to mimo školu, můžu snad jíst normálně. Tenkrát jsem ještě nevěděl, že proměna musí být v mysli, jinak si to člověk vypije. Naštěstí učitelka zakročila a já jsem směl předvést žasnoucí třídě, jak bravurně umím jíst hůlkami guláš z hliníkového ešusu...

Psal jsem pravdu, o dědově stánku v tržnici, jak tam vaří jídla a lidi je přicházejí jíst. Všichni se mi pak proto posmívali, jako by to byla nějaká hnusná věc, že někdo dává lidem najíst. Ale taky jsem se od spolužáků dočkal upřímného obdivu, když jsem měl jako první ve třídě empéetrojku nebo notebook, což děda zařídil přes svý známý na tržnici. Ve škole teď nejvíc kámoším se Světlanou. Přišla k nám v září jako nová. Ne že bych se nekamarádil s klukama a s jinýma holkama, ale Světlana je prostě jiná. Rovnou mi řekla: Všichni si myslí, že Ukrajinci jsou jenom zedníci a dělníci nebo prodavačky. Ale to tak jen vypadá. Můj táta v Praze pracuje na stavbě, ale u nás doma byl chirurg a operoval lidem srdce. Odjeli jsme do Čech, protože táta nevydělával dost peněz a tady nás takhle užíví. A mně došlo, že s náma je to stejný. Lidi si myslí, že Vietnamci jen mají restaurace nebo stánky s jídlem nebo obchody s hadrama, a už nevědí, že jsme mnohem zajímavější. Tohle nás se Světlanou spojuje. **To tajemství, že ve skutečnosti jsme jiní, ale musíme se chovat, jak to lidi chtějí vidět.**“

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Na začátku hodiny vyučující rozdává tzv. západní zvěrokruh, kde jsou zobrazena znamení zvěrokruhu. Každý žák má za úkol napsat na papírek, jaké znamení jsou (Kozoroh, Rak...).

Určují zde podle **dne** a **měsíce**, kdy se narodili.

Poté jim vyučující rozdává tentokrát čínský/vietnamský zvěrokruh. Mají stejný úkol, zjistit, jaké jsou znamení (zvíře). Zde určují podle **roku**, kdy se narodili. Opět napíší na papírek. Poté se v kruhu čte, kdo jaké znamení je. Jelikož jsou žáci většinou narozeni ve stejný rok, bude se v případě vietnamského zvěrokruhu opakovat jedno zvíře, zatímco u západního zvěrokruhu, se znamení bude lišit, protože záleží na dni a měsíci.

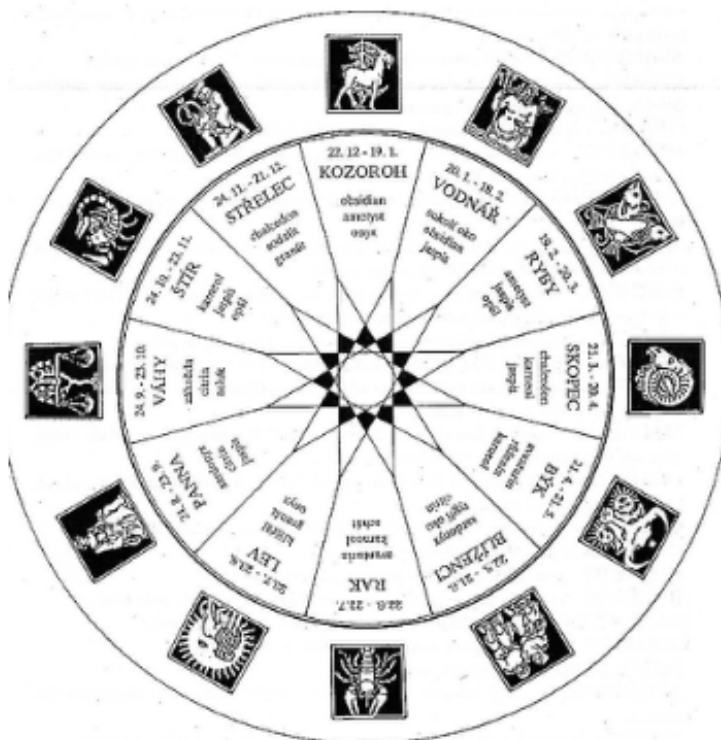
(Inspirováno knihou: *S Vietnamskými dětmi na českých školách*; z:

http://www.cerme.cz/media/cerme/ukazka_stud_mat/04/Prilohy/s_vietnamskymi_detmi.pdf)

Cíl: Žáci si tak uvědomí jednu z odlišností mezi českou a vietnamskou kulturou. Zároveň se tuto odlišnost snaží lépe pochopit.

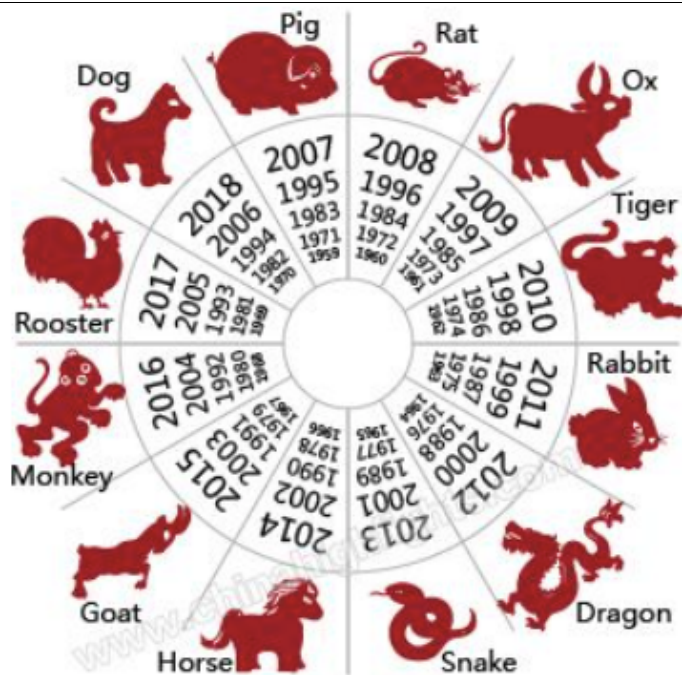
TIP: pokud je ve třídě dataprojektor, lze zvěrokruhy třídně pouze promítnout. Jinak lze využít např. tyto:

Zdroj: Kameny zvěrokruhu. *Jaspis.cz* [online]. ©2010 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z:

<http://www.jaspis.cz/kameny-zverokruhu>¹¹⁹

¹¹⁹ Kameny zvěrokruhu. *Jaspis.cz* [online]. ©2010 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <http://www.jaspis.cz/kameny-zverokruhu>

Zdroj: Priscilla. Chinese New Year 2015 – Year of the Goat/Sheep. *Shescookin.com*:
Shescookin [online]. ©2015 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://shescookin.com/chinese-new-year-year-of-the-goatsheep/>¹²⁰

¹²⁰ Kameny zvěrokruhu. *Jaspis.cz* [online]. ©2010 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <http://www.jaspis.cz/kameny-zverokruhu>

<u>Znamení</u>	<u>Obecné vlastnosti</u>
Myš (Krysa)	okouzující, společenská, vynalézavá, bystrá, ctižádostivá, lstivá
Buvol	rozhodný, cílevědomý, ambiciózní, opatrný, trpělivý, tvrdohlavý
Tygr	asertivní, dobrodružný, nezávislý, vynalézavý, štědrý, nestálý, impulzivní
Kočka	společenský, ohleduplný, jemný, bystrý, vnímavý, citlivý, nestranný
Drak	aktivní, odhodlaný, sebejistý, podnikavý, všestranný, zásadový, úspěšný
Had	přemýšlivý, moudrý, bystrý, intuitivní, obezřetný, nezávislý, občas líný
Kůň	aktivní, ostražitý, společenský, dobrodružný, výmluvný, vznětlivý
Koza	tvůrčí, umělecky založená, ohleduplná, štedrá, přátelská, citlivá se sklonem k obavám
Opice	nápaditá, okouzující, přesvědčivá, zábavná, společenská, vychytralá
Kohout	pedantský, schopný, pečlivý, svědomitý, inteligentní, čestný, otevřený
Pes	upřímný, spolehlivý, pracovitý, vnímavý, nesobecký, ohleduplný
Vepř	upřímný, čestný, důvěryhodný, společenský, pracovitý, tvrdohlavý

Zdroj: http://www.cerme.cz/media/cerme/ukazka_stud_mat/04/Prilohy/s_vietnamskymi_detmi.pdf)

Hodnotová reflexe:

- *Co Vás nejvíce překvapilo na této aktivitě?*
- *Jaký je hlavní rozdíl mezi těmito zvěrokruhy?*
- *Věděli jste, že čínský zvěrokruh (horoskop) se používá i ve Vietnamu?*
- *Kdo podle Vás věří více v horoskopy, Češi, nebo Vietnamci? Proč to tak případně je?*

2. Návčik ve třídě

Samostatná práce s textem a následná diskuze a práce s pracovním listem. Text je o něco delší, je dobré dát žákům dostatek času na čtení textu. Žáci, kteří mají dočteno, otočí papír,

aby bylo jasné, kdo už dočetl. Poté se přechází k samotné diskuzi nad textem a plnění úkolu v pracovním listě.

Otázky k diskuzi z pracovního listu:

1. *Proč si Long říká Lád'a?*
2. *Jak se podle úryvku cítí Long/Lád'a v Čechách?*
3. *Způsobila Longovi jeho národnost nějaké nepříjemnosti? Jaké?*
4. *Jak by ses cítil, kdyby se něco z toho, co se stalo Longovi, stalo tobě?*
5. *Stalo se ti už někdy, že ses někde cítil tak, že tam nepatříš? Jaké to pro tebe bylo?*
6. *Byl jsi někdy v zahraničí a zažil tam podobné chování cizinců k jiným národnostem? Stalo se to přímo tobě?*
7. *Jak rozumíš poslední, tučně zvýrazněné větě?*

Úkol č. 1 z pracovního listu:

Lád'a je Vietnamec. Jaké předsudky panují o této národnosti? Napište.

Tip pro žáky: *Inspirujte se textem.*

Hodnotová reflexe k úkolu č. 1:

- *Tohle nás se Světlanou spojuje. To tajemství, že ve skutečnosti jsme jiní, ale musíme se chovat, jak to lidi chtějí vidět. “ Zkuste tento výrok vysvětlit vlastními slovy.*
- *Co jsou to předsudky? Shrňte jednou větou.*
- *Myslíte, že máte nějaké předsudky vůči určitým skupinám, nebo lidem?*
- *Na jakém základě vznikají předsudky? Stereotypy?*
- *Slyšeli jste již někdy předsudky, jaké v textu zmiňuje Long?*
- *Jak se Long podle Vás cítil ohledně toho, co si o něm lidé myslí pouze na základě jeho národnosti a vzhledu?*
- *Stalo se to Vám, nebo Vašemu kamarádovi někdy něco podobného?*

3. Transfer do života

Pro tento úkol je dobré jít do počítačové učebny, případně lze povolit mobilní telefony v hodině. Žáci budou potřebovat přístup na internet.

Žáci jsou rozděleni do skupinek, každá skupinka dostane za úkol představit nám Vietnam, vietnamskou kulturu a Vietnamce podle informací, které zjistili na internetu. Pokud žáci nevědí, můžeme je navést na to, aby se zaměřili např. na svátky, které se ve Vietnamu slaví, nebo na klima, kulturu, jazyk atd. Poté podle času zvolíme, zda žáci projekt budou vypracovávat v hodině, nebo projekt dostanou na přípravu domů a za týden, nebo 14 dní předvedou před třídou. Představení projektů může být i formou tiché galerie, kdy jsou všechny projekty dané v jedné části třídy a všichni chodí, pozorují a následně reflektují.

Hodnotová reflexe:

- *Jak se ti pracovalo ve skupině, ve které jsi byl?*
- *Jak jste na vypracování projektu šli? Jak jste si rozdělili práci?*
- *Byla jedna konkrétní oblast, na kterou jste se zaměřili, nebo jste se snažili představit Vietnam jako celek?*
- *Co bylo pro Vás nové?*
- *Co jste naopak již o Vietnamu věděli?*
- *Pomohly vám nové informace k lepšímu pochopení chování Vietnamců?*
- *Umíte si nyní lépe představit, proč kolují určité stereotypy o tomto národu? Zkuste uvést příklad.*
- *V čem Vám vypracování tohoto projektu pomohlo v rámci vztahů vůči Vietnamcům, ale i jiným národnostním menšinám?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Odlišnost v jakékoliv formě, je společností často přijímaná negativně. Je důležité si však uvědomit, že lidé mají od pradávna strach z neznámého, neprozkoumaného. Je to ale často i pouhá neznalost, která nám lidem brání přijímat odlišnost druhých lidí pozitivně s otevřenou myslí. Stěžejní je tedy odlišnost poznat, dozvědět se o ní co nejvíce, snažit se pochopit, proč jsou (pro tuto hodinu) Vietnamci odlišní od nás, odkud jejich odlišnost pochází?

Kde jsou její kořeny? Naší povinností, stejně jako jejich, je pochopit kulturu, jejich původ. Možná jen tak, budeme schopni žít v určitém vzájemném pochopení a respektu, kde předsudky a stereotypy nemají své místo.

D. Reflexe k odučené hodině

Hodina byla opět vedena v 9. třídě. Téma hodiny bylo Vietnamci a jejich kultura. Téma žáky velice zaujalo, především pak vybraná knižní ukázka. V rámci motivace jsme společně s žáky pracovali s čínským/vietnamským zvěrokruhem a srovnávali jsme ho se západním zvěrokruhem. Někteří žáci čínský zvěrokruh znali, ale netušili, že stejný využívají i Vietnamci. Žáky bavilo především hledání „zvířat“ z vietnamského zvěrokruhu, protože to bylo něco neznámého. Po tomto krátkém naladění, jsme již mohli začít pracovat s ukázkou textu. Po přečtení ukázky, jsme přešli ke společné diskuzi. Ta z mého pohledu byla velice úspěšná. Žáci se rozpovídali především o tom, jak pohlíží na předsudky, jaké předsudky mají k Vietnamské menšině a společně jsme se pokusili přijít na to, proč tyto předsudky o tomto národu panují. Inspiraci brali i ukázky z textu, ale přidali i své vlastní zkušenosti. V této souvislosti začali žáci i uvažovat o tom, jaké předsudky jsou spojované s Čechy. Po chvíli to však některým žákům nebylo příjemné a začali si předsudky brát osobně. Reagovali: „to bych já nikdy neudělal“, „ne všichni tohle děláme“, „to nemůžete říkat o všech“! Natož jedna žákyně reagovala tak, že to teda pak nemůžeme říkat ani o všech Vietnamcích, že ona má kamaráda, který je Vietnamec a jeho otec skutečně vlastní obchod s potravinami, ale že na tom nevidí nic špatného. Někteří žáci samo přiznávali, že si z Vietnamců dělají legraci, ale ani sami neví proč, že jim nikdy nic neudělali, že slyšeli rodiče říkat něco podobného. Tato třída byla hodně k tomuto tématu otevřená a byla ochotná sdílet své zkušenosti. Pokud by byla třída méně sdílná, doporučila bych se více držet textu a zkusit žáky pobízet, ať příklady najdou v textu, kde v textu jsou atd. Jelikož jsem měla k dispozici pouze klasickou 45minutovou vyučovací hodinu, nestihli jsme spolu bohužel vše. Prošli jsme pracovní list a ukončili to tím, proč je důležité se bavit o cizích kulturách. Pokud tedy půjde, určitě bych toto téma volila do 90minutového bloku, kdy by v další části žáci mohli pracovat na svém „projektu“ o Vietnamu. Já ho s žáky nestihla, ale iniciativu převzala paní učitelka a slíbila s nimi projekt dodělat další hodinu v českém jazyce.

7.2 Metodický list pro učitele č. 2

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Jaké to je být cizincem v cizí zemi.
Použitá dětská literatura	Kluk odnikud – Katherine Marshová
Cíl hodiny	• Žáci se vcítí do člověka, který se ocitl v cizí zemi, kde ničemu nerozumí a vše je pro něj nové. • Žáci si uvědomují, co pro ně znamená domov a co by v cizí zemi nejvíce ze svého domova postrádali.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, papír, tužka, úryvek z knihy: <i>MARSHOVÁ, Katherine. Kluk odnikud. Praha 3: Argo, 2019. ISBN 978-80-2859-8.</i>

B. Text z pracovního listu

Text z pracovního listu
Text – Kluk odnikud s. 18–20
„Myslel jsem, že půjdu na Americkou školu ...“ [...] Max se na rodiče znechuceně díval.   „Ehm, víte, že neumím francouzsky?“   „To se naučíš,“ ubezpečil ho táta.   Dost z toho, že tady uvízl v divné cizí zemi, kde jedí koňské maso (máma mu to ukázala v obchodě, takže věděl, že je to pravda) a mluví jazykem, který zní jako když někdo vykašlává hlen, a jemu by mělo být upřeno základní právo usínat ve třídě, kde se mluví řečí, které rozumí. Druhý stupeň byl dost hrozný v angličtině. A ani nemluvě o kamarádech. Ve Washingtonu jich měl alespoň pár. [...] Ale jak si má najít kamarády, když se s nimi ani nedomluví?“

Max cítil, jak na něj máma tlačí. Byla to bouřková fronta nuceného nadšení. „Můžeš si přispat! Škola je hned za rohem.“ „Já tam nepůjdu, řekl Max.“ „Maxi, tohle není otázka volby,“ promluvila máma mírným, ale rozhodným hlasem.

„A jak mám podle vás zvládnout sedmičku ve francouzštině?“ Max si uvědomil, že křičí. [...] „Ty totiž do sedmičky nepůjdeš.“ „Říkali jsme si, že když si zopakuješ šestou třídu, bude pro tebe snazší naučit se francouzsky,“ ozval se táta. Max vyskočil: „Vy chcete, abych opakoval třídu?“ „Jen si představ, jak úžasně budeš umět francouzsky, až se vrátíš do Ameriky,“ lákala ho máma. [...] Max si ji nevsímal a založil si ruce na hrudi. Na tvář mu dopadla kapka vody. Otřel si ji hřbetem ruky. Báječné. Ještě začíná pršet. Strávil v Bruselu všeho všudy dvaasedmdesát hodin a už měl města plné zuby – malých aut, oblaků cigaretového kouře, útlých, přehnaně zastřižených stromů, které vypadaly jako po amputaci, umaštěných bufetů prodávajících hranolky a kebab i mrzutých číšníků, kteří odmítali si s čímkoliv pospíšit. Během jediného odpoledne ho málem přejela tramvaj a ještě ke všemu šlápl do psí hromádky. [...] Některé části města vypadaly přesně tak pohádkově, jak si představoval: domy měly vysoké šikmé střechy, velká okna a v nich truhlíky s květinami; jiné čtvrti působily ještě exotičtěji (Max neviděl tolik žen v šátcích). Ale nic mu nepřipadalo jako domov. Zaplavila ho vlna stesku po Americe. Chtěl si dát hamburger – ne to divné syrové hovězí, kterému Belgičané z neznámého důvodu přezdívali „filet américain“. Představoval si, jak se jeho kamarádi ládují mastnými hamburgery v jídelně na Connecticut Avenue. Co by dal za to, aby tam v boxu mohl sedět s nimi, povídat si o nejnovějším filmu ze série Avengers a plánovat přespání u někoho z nich doma. Napadlo ho, že jim pošle zprávu, ale styděl se přiznat, že ho rodiče nutí opakovat šestou třídu. Budou se s ním ti dva příští rok vůbec kamarádit, když budou chodit do jiné třídy? **Ještě nikdy si nepřipadal tak osamělý.**

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Vyučující dle svého výběru přehraje jakékoliv video, či úryvek z filmu, kde se mluví cizím jazykem (ideálně jazykem, který nikdo z žáků nemluví). Vyučující žákům oznámí, že se budou dívat na video a na konci videa budou mít za úkol, shrnout to, co se v něm říkalo. Žáci jsou zpočátku zmatení, nejsou si jistí, zda je to opravdu správné video. Poté jsou rozhořčeni, protože videu nerozumí a nemohou tedy splnit správně zadaný úkol. Mnohem víc žáků vykřikuje věty typu: „Jak tomu mám rozumět?“ atd.

Sílí frustrace. Někteří žáci jsou zmatení, někteří zklamaní, frustrovaní, někteří práci vzdávají. To je však záměr, tento záměr žáci postupně začínají chápat během reflexe.

Cílem této aktivity je ukázat žákům, jaké to někdy může být pro cizince v zemi, kdy ničemu nerozumí, složitě. O to více pro cizince, kteří nastoupí do cizí školy, kde ničemu nerozumí, ale stále se po nich něco vyžaduje.

Hodnotová reflexe:

- *Jaký byl pocit zjistit, že lidé v ukázce mluví jazykem, kterému nerozumíte, a i přesto máte napsat, o čem lidí mluví?*
- *Co na to úkolu bylo pro Vás nejtěžší?*
- *Zkus pojmenovat pocity, které si během aktivity zažíval. Převládaly pozitivní nebo negativní pocity?*
- *Jaký aktivita měla cíl? Co nám měla ukázat?*
- *Dokážete se teď lépe vcítit do pocitů lidí, kteří se přestěhují do cizí země, kde ničemu nerozumí?*

2. Návuk ve třídě

Práce s textem z pracovního listu a samotná práce s pracovním listem.

Otázky k diskuzi z pracovního listu:

1. *Jak se Max cítí ohledně nástupu na novou školu?
Pro své argumenty najdi důkaz v textu.*
2. *Zkuste se vžít do Maxe. Jaké je to nastoupit na školu, kde se mluví jazykem, který neznáte?*
3. *Proč rodiče chtěli, aby Max nastoupil na novou francouzskou školu?*
4. *Co Maxovi chybělo z USA nejvíc?*
5. *Proč se Max cítil tak osaměle?*
6. *Co je podle vás na studiu/ bydlení v cizí zemi nejtěžší?*
7. *Jaké pocity mohou zažívat lidé, kteří se přestěhují a žijí v cizí zemi?*

3. Transfer do života

Práce s úkolem z pracovního listu.

Úkol č. 1:

Maxovi se stýskalo po mnoha věcech z domova.

- *Po čem by se stýskalo nejvíce tobě?*
- *A co by pro tebe bylo nejtěžší, když bys musel začít chodit do školy, kde nikoho neznáš, a k tomu se tam mluví řečí, kterou také neovládáš? Napiš.*

Hodnotová reflexe:

- *Který z dvou úkolů byl pro tebe těžší? Proč?*
- *Zažil někdy něco podobného ve svém životě? Např. návštěva letní jazykové školy v zahraničí, studium na zahraniční střední škole apod.*
- *Pokud ano, jaká byla tvoje zkušenost?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Často si nejsme vědomi náročnosti určité situace, do té doby, než se do té stejné situace dostaneme sami. Proto pokud nikdy nezkusíme žít či jenom studovat v zemi, kde se nemluví naším rodným jazykem, nepochopíme, jak osamoceně a ztraceně se člověk může cítit. My všichni v této hodině máme v tomto náskok, pokusili jsme se společně za pomoci Maxe tyto pocity pochopit. Příště, když se u nás ve třídě, v kroužku, nebo jen například v samoobsluze objeví někdo, kdo zřejmě není původem z naší země, neotočíme se k němu zády, nebudeme nadávat na jeho neznalost jazyka, ale pokusíme se mu pomoc. Protože z dnešní hodiny chápeme, že my na stejné pozici, v jiné zemi, bychom za tuto pomoc byli velice vděční a pochopili bychom, že nejsme sami.

D. Reflexe k odučené hodině

Tento pracovní list byl využit v 9.třídě, tentokrát v jiné polovině, než pracovala na tématu o Vietnamské kultuře. První aktivitou byli žáci velice zaskočeni. Byli velice zaskočeni tím, že jsem jim dala za úkol, zaznamenat to, co říkají lidé na videu, přesto, že tomu nerozuměli. Chvíli si mysleli, že jsem se spletla, několikrát se ujistili, že to mají opravdu dělat, když jsem jim stále opakovala stejné zadání, pochopili, že si legraci nedělám. Zde bych doporučila být opravdu neoblomný a trvat si na svém. Neříkat žákům žádné další instrukce. Když jsme se se žáky po aktivitě bavili, zmiňovali to, že jim to přišlo hrozně ‚nefér‘, když tomu nerozuměli, že to bylo moc rychlé, že úkol nešel zvládnout. Když jsem se ptala na to, jak se během toho cítili, zmiňovali nechut', trochu strach z toho, když to nesplní, co na to řeknu, někteří byli frustrovaní. Když jsme poté přečetli úryvek textu, zeptala jsem se jich, jak se asi cítil Max (hlavní hrdina) v nové škole? Jeden žák reagoval: „Asi tak, jak jsem se cítil já na začátku během první aktivity, asi trošku ztraceně.“ Dále se jim skvěle dařilo se vcítit do pocitů člověka, který se najednou ocitne v zemi, kde je pro něj vše nové. Žákům se dařilo i skvěle hledat důkazy v textu pro své argumenty. V poslední aktivitě z pracovního listu, se žáci měli zamyslet nad tím, co by jim scházelo z domova nejvíce, kdyby odjeli do zahraničí, stejně jako hlavní hrdina Max. Plus to, co by bylo podle nich netěžší na tom, žít jinde. Nejdříve to žáci zpracovali dost obecně, zmiňovali přátele, rodinu, ale poté jsem je vyzvala ještě jednu, ať se skutečně zkusí znovu zamyslet nad tím, co dalšího by jim ještě scházelo, přicházeli s dalšími zajímavými nápady. Např. „chyběla by mi moje cesta do školy, už ji znám a mám ji rád“, „česká příroda“, „jazyk a naše zvyky a tradice“. Hodina trvala 45 minut a stihli jsme společně vše, co jsem na tuto hodinu plánovala, domnívám se tedy, že 45 minut je dostačujících. Z hodiny musím ale vyzvednout především to, že se žákům velice líbil úryvek z textu. Líbilo se jim především to, jak hlavní hrdina s vtipem zachycuje strasti života v zahraničí.

7.3 Metodický list pro učitele č. 3

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Migrace/migranti.
Použitá dětská literatura	<i>Kluk odnikud – Katherine Marshová</i>
Cíl hodiny	Žáci shromáždí relevantní informace o tématu migrace/migranti, které později využívají k argumentaci.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, papír, tužka, úryvek z knihy: <i>MARSHOVÁ, Katherine. Kluk odnikud. Praha 3: Argo, 2019. ISBN 978-80-2859-8.</i>

B. Text z pracovního listu

Text z pracovního listu	
Text – Kluk odnikud s. 307–309	
„Jak vás mohlo napadnout, že Ahmed je terorista?“ (Max) Chtěl, aby se Fontaine omluvil, ale policista jen pokrčil rameny. „Musíš přiznat, že se tak choval. Ukrýval se, porušoval zákony...“ „...a staral se o zahradu vašeho dědečka.“ Max inspektora probodával pohledem. „Měl tu zahradu moc rád. Stejně jako vy.“ „Maxi,“ řekl Fontaine mírně, „on ji nemohl milovat tak jako já. Je to moje zahrada. Já jsem si tam hrával jako kluk.“ „To už jste mi říkal,“ odsekl Max. „Mám na život v tom domě nádherné vzpomínky – jak jsme s bratřenci hráli fotbal, na oslavu biřmování, na letní slavnost, kdy přišli všichni sousedi, a dědeček postavil u růžového záhonu stan. Měl jsem poklidné, nerušené dětství. Ale moji rodiče nic takového nezažili...“ „Kvůli válce,“ skočil mu do řeči Max. Fontaine přikývl. „Ty jsi válku nezažil, Maxi. Je to strašlivé.“ Max se ani neobtěžoval skrývat podráždění. „Ahmed mi o tom vyprávěl.“ Ale Fontaine jako by ho neslyšel. „V roce 1945 byla Evropa v troskách, ale když jsem byl malý kluk, jen o několik desetiletí později, dokázala se obnovit. Zavládla jednota a	

spolupráce – dokonce i mezi zeměmi, které spolu dřív bojovaly.“ „Co to má společného s Ahmedem?“ přerušil ho Max.

„Migranti tuto jednotu ohrožují. Uvědomuješ si, že jich za minulý rok přišlo do Evropy více než milion? Naše unie je mladá, Maxi, křehká, a pokud se rozpadne, Evropa by mohla znovu upadnout do chaosu.“

„Ale přesně před tím Ahmed utíkal, před chaosem a válkou! Když ze svých vlastních dějin víte, jak strašné to je, neměli byste se k lidem jako on obracet zády. Měli byste mít soucit. [...]

„Ahmed chtěl chodit jenom do školy,“ připomněl mu Max. „Co je na tom tak nebezpečného?“ Fontaine pohrozil prstem. „Myslím, že tomu nerozumíš. Ahmed porušil zákony, protože zůstal v Belgii a ty jsi je zase porušil tím, že jsi ho přihlásil do školy. Zákony jsou důležité, Maxi. Společnost bez nich nemůže fungovat.“ „A co když se zákony pletou?“

„A co když se plete srdce? Co když pustíš všechny tyhle přistěhovalce do své země, do svého domova, a vyklubou se z nich zlí lidé, kteří chtějí ublížit a změnit tvůj způsob života? Co když za tvou oběť nestojí?“ [...]

„Nemůžete vědět, kdo za co stojí, pokud jim nedáte šanci.“

„Ach, mládí,“ povzdychl Fontaine. [...] Ahmed je se svým otcem. Je tam, kam patří.“ S tím Max dokázal souhlasit. Ale byl si zcela jistý ještě jednou věcí: Ahmed patří do školy, ne do vězení.

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Vyučující přehraje žákům video, které je dostupné na:

- MIGRANTI A UPRCHLÍCI. Amnesty internacional: Bráníme lidská práva a svobodu [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace>
- Když neexistujete. YouTube [online]. 2015 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?time_continue=129&v=akhEP8MqvSM&feature=emb_logo

Hodnotová reflexe:

- Jaké téma nám video představilo?
- Co Vás na videu překvapilo? Co upoutalo Vaši pozornost?
- Co o tomto tématu (migrace/uprchlictví) víte?
- Jaký na to téma máte názor?
- Víte, kde hledat ověřené informace související s tímto tématem?

- Amnesty International

2. Návuk ve třídě

Práce s textem. Diskuze a teoretické ukotvení pojmů spojené s migrací/uprchlictvím. Teorie viz teoretický základ na konci metodického listu.

Otázky k diskuzi z pracovního listu:

1. Co je to migrace?
2. Jaké jsou podle vás hlavní důvody migrace?
3. Je rozdíl mezi migrantem a uprchlíkem? Jestli ano, jaký?
4. Zaznamenal jsi v poslední době pojem „migrační krize“ či „uprchlická krize“? Jestli ano, v jaké souvislosti?
5. Zejména o kterých zemích (národech) se hovoří v souvislosti s „migrační/uprchlickou krizí“?
6. Jaké národnosti je podle vás Ahmed? A proč?

3. Transfer do života

Vypracování úkolu v pracovním listě. Žáci jsou díky tomuto úkolu schopni rozlišit argumenty lidí, kteří jsou výhradně proti přijímání uprchlíků do jejich země, a naopak rozlišit argumenty jejich oponentů. Na základě informací z hodiny jsou si žáci schopni udělat svůj vlastní názor na toto téma a zároveň si ho obhájit.

a. Úkol č. 1:

V úryvku textu dochází k dialogu mezi Maxem a policistou Fontainem na téma migrace/uprchlictví.

Otázka č. 1 zní: „*Jaké jsou argumenty Maxe?*“

Otázka č. 2 zní: „*Jaké jsou argumenty policisty Fontaina?*“

Otázka č. 3 zní: „*Který z nich argumentuje pro, a která proti migraci?*“

Hodnotová reflexe:

- *Setkal jsi se již s argumenty, které použil Max, nebo policista Fontaine?*
- *Změnil/zformoval se Váš názor na věc, během této hodiny?*
- *Bylo těžké si obhájit svůj názor?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Svět je stále více propojený, tato skutečnost nám dovoluje vidat v ulicích lidi jiného vyznání, jiné kultury a občanství. Nejsou to ale pouze lidé, kteří si zvolili opustit svou rodnou zemi z ekonomických důvodů. Narůstá počet lidí, kteří jsou nuceni opustit své domovy z politických důvodů, či dokonce z důvodu občanské války. Tito lidé jsou nuceni hledat své domovy jinde. Země, na které se tito lidé obracejí ve víře, že jim bude poskytnuta pomoc a lepší životní podmínky, tak stojí před nesnadnými otázkami. „Jak tyto osoby, co nejlépe začlenit do naší společnosti?“ „Je vůbec možné bez následků přijímat do země tolik lidí?“ „Popřípadě jaké to bude mít následky?“ Úkolem této hodiny není přijít s odpověďmi na tyto otázky. Úkolem této hodiny je přimět Vás, mladou generaci, začít přemýšlet i nad takto kontroverzními tématy a co je důležitější, začít o těchto tématech mluvit a nebát se o nich mluvit. Udělat si svůj vlastní názor na danou tematiku, kriticky zhodnotit argumenty ostatních lidí a hledat informace z ověřených zdrojů.

D. Teoretický základ k pracovnímu listu

Teoretický základ k pracovnímu listu

❖ Teoretický podklad k otázce:

1. Co je to migrace?

Informace dostupné na:

MIGRACE NENÍ LEGRACE. *Arpok.cz* [online]. 2015 [cit. 2020-01-23].

Dostupné z: http://arpok.cz/wpcontent/uploads/2013/02/Migrace_neni_legrace_web.pdf

„Uprchlíci“ a „migranti“. *Unhcr* [online]. 2016 [cit. 2020-01-23].

Dostupné z: <https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html.html>

❖ Teoretický podklad k otázce: 2. Jaký je rozdíl mezi migrantem a uprchlíkem? Jestli je, jaký?
<i>Informace dostupné na:</i>   „Uprchlíci“ a „migranti“. <i>Unhcr</i> [online]. 2016 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html.html
❖ Teoretický podklad k otázce: 3. Zejména o kterých zemích (národech) se hovoří v souvislosti s migrační/uprchlickou krizí?
<i>Informace dostupné na:</i>   MIGRACE V ČÍSLECH. <i>Clovekvtisni.cz</i> [online]. 2018 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/migracni-statistiky-4518gp
❖ Teoretický podklad k otázce: 4. Jaké národnosti je podle Vás Ahmed? A proč?
<i>Užitečné statistiky pro demonstraci žáků:</i>   Unhcr Population Statistics: The World in Numbers. <i>Unhcr.org</i> [online]. 2020 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: http://popstats.unhcr.org/en/overview#_ga=2.176206181.1117799485.1574069411-533599501.1574069411

E. Reflexe k odučené hodině

Hodina byla opět cílena na žáky devátých ročníků, především díky kontroverznosti tématu. Musím říct, že jsem se setkala s učiteli, kteří mi řekli, že toto téma nechtějí ve svých hodinách probírat, protože se bojí politické diskuze. Naštěstí jsem narazila na paní učitelku, která po přečtení mé přípravy na hodinu a po prostudování pracovního listu, uznala, že se ve společnosti bojíme o těchto věcech mluvit, ale nemělo by to tak být. Žáci hodnotili velice kladně především vybraný úryvek z textu, kde probíhal dialog mezi hlavními hrdiny. Během hodiny většina zastávala názor Američana Maxe a silně odsuzovala názory inspektora Fontaina. Během diskuze však paradoxně zaznívali rozdílné, poněkud rozporuplné názory. Mnozí zastávali názor, že by se uprchlíkům (těm v těžké situaci a dětem) mělo pomoci, ale že u nás je spíše nechtějí, protože se bojí, co by tu dělali. Občas šlo znát, že názory žáků, jsou spíše názory jejich

rodičů. A to se také v průběhu hodiny potvrdilo. Když měli žáci říct, odkud čerpají informace o tomto tématu, odpovědi nejčastěji zněly, že o tématu ví pouze to, co jim řeknou rodiče, nebo co někde přečtou v titulku nějakého článku na internetu a dále to nějak nezkoumají, že se si myslí, že se jich to tolik netýká tady u nás v ČR. Z nových informací je zaujal především rozdíl mezi uprchlíkem a ekonomickým emigrantem a také je zaujaly nejčastější důvody migrace. Vyučující si musí dát pozor na to, aby byl neustále nestranný a pouze informoval o daném tématu a skrz hlavní dva hrdiny pouze nadnesl nejčastější argumenty skupiny, která je pro přijímání uprchlíků, a té, která je proti. Je důležité se držet toho, že to jsou názory hlavních hrdinů, ne vyučujícího. Hodina by se měla vyhnout politické diskuzi. V jedné chvíli se stalo, že žáci začali v této souvislosti zmiňovat jistou politickou stranu, která je v souvislosti s tímto tématem spojována s dosti kontroverzními názory, u toho jsem se snažila to přejít, ale jeden z názorů jsme se pokusili společně rozebrat a na internetu najít z několika zdrojů, zda jsou tyto názory něčím skutečně podepřené.

8 Média/sociální sítě

8.1 Metodický list pro učitele č. 1

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Bezpečnost na internetu a sociálních sítích.
Použitá dětská literatura	<i>Stačí jen chtít</i> – Joelle Charbonneau
Cíl hodiny	• Žáci si uvědomují důležitost chránění svého soukromí na síti. • Žáci si osvojují pravidla bezpečného užívání sociálních sítí a formulují i svá vlastní pravidla pro toto užívání.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, papír, tužka, úryvek z knihy: <i>CHARBONNEAU, Joelle. Stačí jen chtít. Přeložil Alžběta KALINOVÁ. Praha: Fragment, 2017. ISBN 978-80-253-3124-8.</i>

B. Text z pracovního listu

Text z pracovního listu	
Text – Stačí jen chtít s. 127	
„[...] Vrátila jsem se na začátek podmínek a přečetla si je všechny. Soukromí je pro NEED důležité. To mi bylo po přečtení všech deseti bodů naprosto jasné. A to nejen soukromí uživatelů, ale také NEEDu samotného. Stejně jasně z nich vyplývalo, že veškerý obsah je majetkem sítě. Samotná formulace tohoto pravidla sice nezní nijak výhružně, ale když si to přečtete důkladně, zjistíte, že síť si nárokuje vše, co na ni kterýkoli uživatel přidá. Už je dost divné, ovšem nevymluvnější je poslední bod. <i>10. VŠICHNI UŽIVATELÉ NEEDU JSOU PLNĚ ZODPOVĚDNÍ ZA SVÉ ČINY, PLNĚNÍ ÚKOLŮ ZADANÝCH NEEDEM NENÍ POVINNÉ. ŽÁDNÝ UŽIVATEL NEBUDE NUCEN SPLNIT ÚKOL, KTERÝ ODPORUJE JEHO PŘESVĚDČENÍ, REGISTRACÍ A SOUHLASEM S TĚMITO PODMÍNKAMI KAŽDÝ UŽIVATEL NEEDU ZBAVUJE SÍŤ A JEJÍ</i>	

PROVOZOVATELE VEŠKERÉ ODPOVĚDNOSTI ZA SVÉ JEDNÁNÍ MIMO NEED. ZA SVÉ ČINY JSTE ODPOVĚDNÍ POUZE VY.

Když jsem si vytvářela účet, podmínky jsem nečetla. Jen jsem zatrhla, že s nimi souhlasím. Nejsou snad pokaždé stejné? Čte je někdy někdo? Zjevně ne, protože všichni lidi ze školy se zaregistrovali. Neubránila jsem se pochybám, jestli by se vůbec něco změnilo, kdyby si tu takzvanou dohodu přečetli. Já bych vzhledem k tomu, jak na mě Nate tlačil a jak síť slibovala anonymitu, registraci stejně dokončila.

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Po přivítání žáků, napíšeme na tabuli velkými písmeny „SOCIÁLNÍ SÍŤ“. Pomocí brainstormingu se snažíme zjistit všechny asociace žáků, které v souvislosti s tímto tématem mají. Všechny odpovědi zapisujeme na tabuli. Na konci brainstormingu požádáme žáky, aby vybrali asociace, které jsou podle nich nejvýstižnější. Poté požádáme jednoho žáka, aby na základě těchto vybraných asociací, pokusil popsat výraz „sociální síť“.

Hodnotová reflexe:

- *Napadaly tě asociace hned, nebo si musel delší dobu přemýšlet?*
- *Překvapila tě některá asociace na tabuli? Proč?*
- *Jak často se stalo, že tě napadaly stejné asociace, jako spolužáky?*
- *V čem bylo náročné vybrat ty nejvýstižnější asociace?*
- *Bylo náročné definovat tento výraz? (otázka na žáka, který definuje)*

2. Návuk ve třídě

Práce s textem a diskuze z pracovního listu.

Otázky k diskuzi z pracovního listu:

1. Jaké sociální sítě používáte?
2. Od kolika let máte založený účet na sociálních sítích?
3. Poučil Vás někdo o tom, jak se chovat na sociálních sítích?
4. Jak chráníte své soukromí na sociálních sítích?
5. Poučil Vás někdo o tom, jak se chovat na sociálních sítích?
6. Jak se hlavní postava staví k podmínkám pro užívání sociální sítě?
7. Přečetli jste si podmínky pro užívání sociálních sítí, které využíváte?

Víte, jaké informace sociálním sítím o sobě poskytujete, a jak s nimi sociální sítě mohou nakládat?

8. Hlavní hrdinka se zmiňuje o tom, na co sociální sítě mají právo: „**Stejně jasně z nich vyplývalo, že veškerý obsah je majetkem sítě. Samotná formulace tohoto pravidla sice nezní nijak výhružně, ale když si to přečtete důkladně, zjistíte, že síť si nárokuje vše, co na ni kterýkoli uživatel přidá.**“ Platí to jen u sociální sítě NEED, nebo i u sociálních sítí, které využíváte vy?

3. Transfer do života

Vypracování **úkolů č. 1 a 2** z pracovního listu.

a. Úkol č. 1:

Přečti si pravidla bezpečného užívání sociální sítě.

Označte si červeně ty body, které nedodržujete.

Hodnotová reflexe:

- *Kolik bodů máte označených červeně?*
- *Proč tyto body (zásady) nedodržujete?*
- *Znali jste tyto zásady již předtím?*

b. Úkol č. 2:

Vyber, podle tebe, 3 nejdůležitější pravidla z předchozího cvičení a dále navrhní 3 další pravidla, která by se podle tebe měla také dodržovat, ale v přechozí tabulce chybí.

Hodnotová reflexe:

- *Jaká tři nejdůležitější pravidla jste vybrali? A proč právě tyto?*
- *Jaká jsou vaše vlastní pravidla?*
- *Inspirovali jste se u tvoření vašich pravidel těmi původními?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Sociální sítě jsou pro nás v dnešní době již nedílnou součástí života. Ale ruku na srdce, kdo z nás si vůbec přečetl smluvní podmínky užívání těchto sítí a kdo z nás si je vůbec vědom toho, k čemu všemu jsme se sociálním sítím uvolili? Naše výmluva je většinou stejná, když to používá každý, nic špatného na tom nebude. Ale ví opravdu každý, že většinou dáváme svolení k tomu, že se náš obsah může dále využívat např. na cílenou reklamu? Víme, že pokud něco smažeme, není to tak úplně nadobro pryč? Jako ve všem v životě, je i ve virtuálním prostředí důležité být si vědom všech rizik které sebou toto prostředí přináší. A stejně jako před začátkem školního roku čtete školní řád, je stejnou povinností přečíst si a znát i podmínky (alespoň ty základní, které se Vás týkají) užívání sociálních sítí, na kterých jste aktivní. Protože i v kyberprostoru za své činy výhradně zodpovídáme my sami a neznalost pravidel nás neomlouvá v žádné situaci.

D. Teoretický základ k pracovnímu listu

Teoretický základ k pracovnímu listu

❖ Teoretický podklad k otázce:

1. Od kolika let máte založený účet na sociálních sítích?

Na FB povolená hranice 13 let.

❖ Teoretický podklad k otázce:

2. Přečteli jste si podmínky pro užívání sociálních sítí, které využíváte?

Víte, jaké informace sociálním sítím o sobě poskytujete, a jak s nimi sociální sítě mohou nakládat?

Informace dostupné na:

1. KOHOUT, Roman. SMLUVNÍ PODMÍNKY UŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍ SÍŤE FACEBOOK. *Internetembezpecne.cz* [online]. 2018 [cit. 2020-01-23].

Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/smluvni-podminky-uzivani-socialni-site-facebook/>

2. Podmínky a zásady služby Facebook: Vše, co potřebujete vědět, naleznete na jednom místě. *Facebook.com* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20].

Dostupné z: <https://www.facebook.com/policies>

Pokud žáci neznají podmínky, skvělá možnost k tomu, je s nimi projít.

E. Reflexe k odučené hodině

Tato hodina byla úvodní k tématu sociální sítě a internet. Ze začátku jsme se věnovali tomu, co pro žáky sociální sítě znamenají. Jaké sociální sítě využívají nejčastěji. Bylo pro mě nové zjištění, že žáci už nevyužívají nejvíce Facebook, ale je to Instagram, co u žáků vyhrává. To však ale neznamená, že na Facebooku nemají také profily.

Využití sociálních sítí se také lišilo podle pohlaví. Dívky se přiznaly k tomu, že sociální sítě využívají mnohem více, než je využívají chlapci. Dívky a chlapci také využívají jiné druhy sociálních sítí. Chlapci jsou více aktivní na YouTube a *Streamu*. Zatímco děvčata na Facebooku a Instagramu.

Poté jsme přešli k práci s textem a pracovním listem. U tohoto tématu bylo těžší vybrat úryvek, ze kterého by se dalo pochopit téma hodiny. Proto bylo stěžejní úvodní seznámení s celou knihou. Pro další praxi bych určitě doporučila zadat knihu žákům jako povinnou (doporučenou) četbu, aby se s příběhem dalo pracovat ještě více. Zároveň, aby nebyla potřeba uvedení do obsahu na začátku hodiny. Text nám pomohl otevřít téma bezpečí na internetu a na sociálních sítích. S tímto tématem jsme pokračovali během diskuze a drželi jsme se ho i u vypracování úkolů v pracovním listě.

Byla jsem ráda, že se žáci během diskuze otevřeli a sdíleli i věci, které nevědí ani jejich rodiče. Většina žáků se ztotožnila s hlavní hrdinkou knihy, která hovoří o podmínkách sociálních sítí. Hlavní hrdinka zmiňuje, že podmínky užívání nečte, proč by měla. Navíc, když jsou tam všichni její známí, musí být vše v pořádku. Stejný argument používali i žáci. „*Vím, že tam podmínky jsou, ale nečetla jsem je, když je na té sociální síti tolik lidí, nemůže tam být nic špatného.*“ Především mě překvapilo to, že žádný žák z této třídy nebyl poučený o způsobu využívání sociálních sítí a celkově internetu od rodičů. Žáci zmiňovali velké množství „*poučování*“ ze strany školy. Je prý stále více lidí, projektů, co na tuto problematiku cílí, což je dobře. Ale i přes to, že jsou žáci dobře poučeni, zmiňovali několik druhů chování na internetu, které se dají označit za rizikové. Ať už je to přiznání jedné žákyně, že má profil pro své „*soukromé*“ užití a profil pro rodiče. Nebo přiznání toho, že často žáci používají stejná hesla pro přihlašování, přihlašují se skrz svoje již existující účty, nebo uvádění své polohy, po zveřejnění fotografie. Zároveň někteří žáci mají stále uvedené citlivé informace na svém profilu, i přesto, že vědí, jak toto nastavení změnit. Také jim nevádí uvádět citlivé údaje v případě, že to po nich například aplikace žádá. Řídí se pouze tím, že danou aplikaci, síť chtějí používat.

Z „desatera“ bezpečného užívání sociálních sítí je podle žáků jedno z nejdůležitějších pravidel: „*Nesdílet své intimní fotografie, kontrolovat, zda se odhlásili ze svých profilů, když použili pro přihlášení, jiné zařízení, než to jejich. Především pak potvrzovat přátelství pouze lidem, které znají.*“ Jejich vlastní pravidla byla v určité míře obměna těch, z desatera. Bylo to např. nepřipojovat se na veřejné WI-FI a mít jen jeden profil, který je jen pro přátele, které žáci znají.

Je zajímavé, že i přesto, že sami žáci tvrdili, jak hodně jsou o tomto tématu poučeni, stále se rizikové chování vyskytovalo. To mě potvrdilo, že prevence je důležitá, jen musíme hledat nové, zajímavé způsoby, jak s dětmi o těchto tématech mluvit a poučit je. Žákům se úryvek z knihy líbil, ještě víc se jim kniha líbila po konkrétnějším popisu obsahu. Paní učitelka také projevila zájem o to, doplnit knihovnu o tuto knihu. Kniha podle ní přináší do hodin zajímavá témata a některé žákyně projevily zájem o to, si knihu přečíst.

8.2 Metodický list pro učitele č. 2

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Rouška anonymity na internetu a sociálních sítích.
Použitá dětská literatura	Stačí jen chtít – Joelle Charbonneau
Cíl hodiny	• Žáci poznávají nástrahy, které sebou nese možnost „být“ na internetu a sociálních sítích anonymní. • Žáci jsou si vědomi, že neomezená virtuální svoboda a anonymity, má i na sociálních sítích právní rámec a hranice.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, papír, tužka, úryvek z knihy: <i>CHARBONNEAU, Joelle. Stačí jen chtít. Přeložil Alžběta KALINOVÁ. Praha: Fragment, 2017. ISBN 978-80-253-3124-8.</i>

B. Text z pracovního listu

Text z pracovního listu
Text – Stačí jen chtít s. 19–20
„Za chvíli už jsem otvírala e-mail s předmětem „Nate Weakley vás pozval na NEED.“ GRATULUJEME. BYL/A JSTE POZVÁN/A DO NEJNOVĚJŠÍ VERZE NEEDU. SOCIÁLNÍ SÍTĚ VÝHRADNĚ PRO ZVANÉ A URČENÉ PRO ŽÁKY STŘEDNÍ ŠKOLY V NOTTAWĚ. PŘIDEJTE SE KE SVÝM PŘÁTELŮM A ZJISTĚTE, OČ LEPŠÍ MŮŽE BÝT VÁŠ ŽIVOT, KDYŽ ZÍSKÁTE ANONYMNĚ VYJÁDŘIT SVÉ MYŠLENKY A TAKÉ NÁSTROJ, KTERÝ VÁM DÁ, CO POTŘEBUJETE.   <i>Nedošlo mi, že ta stránka JE určená jen pro studenty místní střední školy. To bylo zvláštní. Když jsem to teď zjistila, odsunula jsem se od stolu a pořádně si rozmýšlela, jestli na odkaz dole kliknout. Ačkoli většinu lidí z mojí školy nemusím a nebavím se s nimi, pokud se tomu jde vyhnout, přijmout pozvání na jejich sociální síť je v podstatě</i>

nezbytné. *Nechápala jsem, proč mě zvou, ale zdá se mi, že čím víc někoho nesnášíte, tím víc s ním chcete být přes internet v kontaktu. [...] Správci téhle sítě si nepřejí, aby člověk věděl, kdo se skrývá pod kterým jménem. Nikdo se nedozví, že jsem taky členem. Věděla jsem, že se snažím přesvědčit samu sebe, abych se tam zaregistrovala, hlavně kvůli tomu, abych nezklamala Natea. Navíc hluboko uvnitř jsem musela přiznat, že jsem byla zvědavá, kolik mých spolužáků a bývalých kamarádů se spolu bude online bavit a jak, když nevědí, s kým mluví, a jsou si jistí, že rodiče ani další dospělí z místní komunity na tu síť nemají přístup. Kousla jsem se do rtu, znovu jsem se přisunula na kolečkové židli ke stolu a klikla na odkaz myši.*

VÍTEJTE NA SOCIÁLNÍ SÍTI NEED, objevilo se na obrazovce. [...]

Chvíli jsem si stránky jen tak prohlížela, abych zjistila, jaký mají účel, a skončila jsem na stejné stránce, kterou mi Nate předtím ukazoval. Znovu jsem si ty krvavě rudá písmena přečetla.“

PŘÁNÍ: *TOUHA NĚCO VLASTNIT NEBO DOKÁZAT. NĚCO CHTÍT.*

POTŘEBA: *NĚCO, NEZBYTNÉHO, BEZ ČEHO NEMŮŽETE ŽÍT.*

CO POTŘEBUJETE?

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Pro naladění žáků na práci s textem z vybrané knihy, využijeme část textu z úryvku: (přání vs. potřeba)

Proto, aby bylo možné dokončit registraci na sociální síť NEED, bylo potřeba napsat, co nový uživatel skutečně potřebuje. Sociální síť mu to pak za splnění úkolu splní.

Žáci mají za úkol se vžít do hlavní hrdinky z textu a dokončit „svou“ registraci tím, že na papír napíší, co POTŘEBUJÍ oni (musí si dávat pozor, co je přání a co potřeba).

Hodnotová reflexe:

- *Myslíte, že to, co jste napsali je přání, nebo potřeba? (podívejte se na definici těchto dvou věcí)*

- *Jak složité bylo vymyslet něco, co skutečně potřebujete?*
- *Je těžké rozlišovat mezi tím, co si přejeme a co potřebujeme? Kdy naposledy si se rozhodoval mezi tím, jestli si nějakou věc spíše přeješ, nebo ji skutečně potřebuješ? Uveď.*

2. Návěst ve třídě

Práce s textem a diskuze z pracovního listu.

Otázky k diskuzi z pracovního listu:

1. Jakou roli hrají sociální sítě ve vašem životě?
2. Představ si, že by si dostal pozvánku na podobnou sociální síť, jaká by byla tvoje reakce?
3. Je v dnešní době opravdu nezbytné být na sociálních sítích, tak jak zmiňuje hl. hrdinka?
4. Zkuste se vžít do hlavní hrdinky. Jaké by to pro ni bylo, kdyby jako jediná nepřijala pozvání na NEED? Jaké by mohly být reakce od jejích spolužáků?
5. Jaké by to bylo pro tebe, nebýt součástí sociálních sítích, na rozdíl od všech ostatních?
6. „Nechápala jsem, proč mě zvou, ale zdá se mi, že čím víc někoho nesnášíte, tím víc s ním chcete být přes internet v kontaktu. [...]“

Souhlasíte x nesouhlasíte? Proč?

7. Co se ti zdá zvláštního na sociální síti NEED? Najdi v textu.
8. V ukázce se často zmiňuje anonymita, dá se být na sociálních sítích anonymní?
9. Udělal jsi na internetu ty nebo tvůj kamarád/ka něco, co byste v běžném životě, bez pocitu anonymity, neudělali? Co to bylo?

3. Transfer do života

Vypracování **úkolů č. 1 a úkolů č. 2** z pracovního listu.

c. Úkol č. 1:

Zamysli se nad výrokem hlavní hrdinky: *„Navzdory všem varováním si nikdo neuvědomuje, že interakcí na internetu mohou ohrozit svůj život nebo životy jiných. Zvláště pod pláštěm anonymity. Všichni se cítí chráněni, neohroženi a neporazitelní.“*

Otázka č. 1 zní: „Jaké nebezpečí sebou přináší anonymita na sociálních sítích a internetu?“ *Uved' příklady věci, které podle tebe lidé dělají jen, když si myslí, že nikdo nezná jejich pravou totožnost na internetu.*

Hodnotová reflexe:

- *Jaké nebezpečí sebou přináší anonymita na sociálních sítích a internetu?*
- *Proč je jednodušší dělat tyto věci anonymně?*
- *Co vám dává anonymita?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Největší kouzlo, ale také největší nebezpečí, které sebou internet a sociální sítě přinesly, je pocit určité anonymity. Je to místo, kde lidé nabývají sebevědomí a odvahy říct nebo udělat něco, co by ve skutečném životě neřekli, nebo neudělali. Je to místo, kde si lidé mohou být konečně tím, kým chtějí být. Jak zmiňuje hlavní hrdinka: „Všichni se cítí chránění, neohrožení a neporazitelní.“ Je však důležité si uvědomovat, že ve skutečnosti tak anonymní na internetu nejsme a činy, které na internetu vykonáme se hodnotí stejným způsobem, jako činy z běžného života. Vaše komentáře a činy mohou toho druhého zranit stejně, ne-li mnohem více než jako komentáře a činy vykonané v reálném životě. První zásada: Urazil bys někoho z očí do očí? Ne? TAK TO NEDĚLEJ ANI NA INTERNETU POD ROUŠKOU RELATIVNÍ ANONYMITY. Druhá zásada: Nesdílej na internetu fotografie a osobní informace, které by si ani v reálném životě nesdílel s cizími lidmi.

D. Teoretický základ k pracovnímu listu

Teoretický základ k pracovnímu listu

❖ Teoretický podklad k otázce:

1. Vukázce se často zmiňuje anonymita, dá se být na sociálních sítích anonymní?

„Policie ČR na svém facebookovém účtu zveřejnila: „Neomezená virtuální svoboda a anonymita má i na sociálních sítích právní rámec a hranice. Svým příspěvkem či jen komentářem můžete naplnit skutkovou podstatu hned několika paragrafů trestního zákoníku“

E. Reflexe k odučené hodině

Tato hodina cílila opět na sociální sítě a internet. Konkrétně, na významu sociálních sítí v životě žáků a zda pocit anonymity na internetu dokáže ovlivnit chování lidí.

Žáci knihu již znali z předešlé hodiny, proto nebyla potřeba více seznamovat. Pouze stačilo navázat. Žáci se zamýšleli, nad tím, co pro ně sociální sítě znamenají. Jaké mají místo v jejich životě. Zda mají stejný pocit, jako hlavní hrdinka, že je nezbytné být na těchto sítích. Především dívky zmiňovaly to, že bez sociálních sítí je pro ně nepředstavitelné, protože je mají všichni. Jedna dívka zmiňovala, že dlouho na sítích nebyla, ale cítila se ostrčená, nebyla v dění a často na ni spolužáci zapomínali s pozvánkami atd. Chlapci tolik užití sítí neprožívali, nicméně všichni na nějaké profil mají. Hlavní důvod je nebýt vyčleněn z kolektivu. Poté jsme se zaměřili na téma anonymity. Jakou má moc anonymita, co dělají lidé pod pocitem toho, být anonymní. Všichni se shodli na tom, že anonymita dává především lidem odvahu. Odvahu dělat věci, které by asi nedělali, pokud by ostatní věděli, kdo jsou. Odvahu vyjádřit svůj názor, ale především odvahu vyjádřit svůj názor extrémními způsoby. Žáky nejvíce zaujala informace, že „svým příspěvkem či jen komentářem můžete naplnit skutkovou podstatu hned několika paragrafů trestního zákoníku. Což je informace nasdílená policií ČR.

8.3 Metodický list pro učitele č. 3

A. Základní informace pro učitele

Základní informace pro učitele	
Téma pracovního listu	Seznamování na internetu a sociálních sítích.
Použitá dětská literatura	Génius– Hra– Leopoldo Gout
Cíl hodiny	• Žáci dokáží rozeznat skutečný profil na sociální síti od profilu falešného. • Žáci rozeznávají rizika spojené se seznamováním na internetu.
Doporučený ročník	8. ročník, 9. ročník
Pomůcky	pracovní list, papír, tužka, úryvek z knihy: <i>GOUT, Leopoldo. Génius. Praha: Fragment, 2018. ISBN 978-80-253-3562-8.</i>

B. Text z pracovního listu

Text z pracovního listu
Text – Génius – Hra s. 29
<i>Stihl jsem napsat dva řádky vypečeného mikrokódu pro jazyk symbolických adres, když v tom tablet zabručel. Tunde byl zase online.</i>   Naija Boi: <i>Dostals zprávu?</i>   KingRx: <i>Jasně. Došly ti odpovědi? Řekni mi, co se děje. Chcípám tu.</i>   Naija Boi: <i>Klídek, kámo. Čekám na Barevnou vlčici.</i>   KingRx: <i>Hm. Aspoň naznač.</i>   Naija Boi: <i>Změní nám to život.</i>   KingRx: <i>To jako vážně?</i>   <i>Na North High jsem nikoho neměl.</i>   <i>Ale venku, za těmi nudnými cihlovými zdmi, to byla docela jiná písnička. Měl jsem DOUPĚ. Vždycky to vyslovím s dramatickým přídechem, jako když začíná Beethovenova Pátá. Říkáme si DOUPĚ, protože to zní skvěle a exkluzivně. Zvlášť vzhledem k tomu, že jediní členové jsou Tunde, Barevná Vlčice a já. Jsme nejlepší kámoši, i když jsme se nikdy nepotkali a já s Tundem ani nevím, jak se Barevná vlčice doopravdy jmenuje.</i>

Tundemu (aka Naija Boi) je čtrnáct. Je to venkovský kluk z Nigérie, má rád hip hop a fotbal.

A shodou okolností je také inženýr samouk s tou nejfamóznější pamětí na světě.

Barevné vlčici (aka Barevná vlčice) je šestnáct. Je ze Šanghaje a patří mezi nejproslulejší

(a nejtajemnější) aktivistky a blogerky. To ona nás dala dohromady. Detailů vás ušetřím, protože ona to beztak vypravuje nejlíp. [...]

Barevná vlčice: *Nazdar kluci. Zase koumesíte?*

KingRx: *Co asi jiného?*

Barevná vlčice: *Tunde, dostala jsem zprávu. Co se děje? [...]*

Naija Boi: *Chystá se soutěž. Jmenuje se Hra a do Boston Collective se sletí dvě stovky nejchytřejších lidí do osmnácti let z celého světa. Všechny náklady jsou placené. O co se hraje, to netuším*

C. Průběh vyučovací hodiny

Průběh vyučovací hodiny

1. Senzibilace

Video z projektu O2 Chytrá škola – bezpečné seznamování na internetu:

Hustá Lída masky střídá: Jak na internetové vykuky aneb Víte vždy, kdo je na druhé straně? *O2chytraskola* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z:

<https://www.o2chytraskola.cz/video/13>

Ve videu se v 2:22 zmiňuje možný způsob odhalení člověka s falešným profilem.

Pokud chceme zjistit, zda je člověk na druhé straně skutečně ten, za koho se vydává, požádáme ho o vyfocení fotografie s cedulkou, na které bude napsáno něco, na čem jsme se společně domluvili. Fotografie musí poslat do 5 minut. Pokud se začne vymlouvat, měli bychom zpozornit a nejlépe s ním ukončit komunikaci.

Úkolem žáků je na papír napsat, podle nich, nejčastější druhy těchto výmluv.

Hodnotová reflexe:

- *Požádal jsi někdy někoho podobným způsobem o to, aby si prokázal svou totožnost?*
- *Slyšel jsi už od někoho podobné výmluvy, jako jsme zmiňovali?*

2. Návčik ve třídě

Práce s textem a diskuze z pracovního listu.

Otázky k diskuzi z pracovního listu:

1. Seznamujete se také na internetu? Jakým způsobem?
2. Navazujete „internetová přátelství“?
3. Kolik máte průměrně přátel na sociálních sítích?
4. Kolik z těchto přátel doopravdy znáte?
5. Setkali jste se někdy s tím, že vás někdo nevyžádaně kontaktoval? Přidal sis tohoto člověka do přátel? Začal si s ním komunikovat jinak?
6. Co hlavní hrdina Rex? Jací jsou jeho přátelé? Odkud je zná?
7. Komunikujete v online hrách, nebo v diskuzích na internetových fórech?
Jak si ověřujete, s kým komunikujete?
8. Jaké informace sdílíte s lidmi, se kterými na internetu komunikujete a neznáte je osobně?
9. Jaké informace byste s nimi neměli rozhodně sdílet? Proč?
10. Jak byste řešili situaci, kdy by se ve skupině (na chatu, v diskuzi atp.) objevil někdo, kdo se ptá na zvláštní otázky a je vám celkově svým chováním podezřelý?

3. Transfer do života

Vypracování **úkolů č. 1 a úkolů č. 2** z pracovního listu.

a. Úkol č. 1:

Otázka č. 1 zní: „Rozeznáš falešný profil od skutečného?“

Otázka č. 2 zní: „Co ti pomůže identifikovat falešný profil?“

b. Úkol č. 2:

Na základě toho, co jsme si dnes řekli, zkus vymyslet pravidla pro bezpečné seznamování na internetu/ na sociálních sítích.

Hodnotová reflexe:

- *Jak náročné bylo vymyslet pravidla?*
- *Inspirovali jste se něčím?*
- *Dodržujete vy sami tato pravidla?*
- *Co je podle vás nejdůležitější pravidlo vůbec?*

Závěrečná myšlenka, která by měla zaznít na konci hodiny

Tak jako seznamování s lidmi v reálném životě má svá pravidla, má ho i seznamování na internetu. Avšak u seznamování v kyberprostoru musíme být mnohem více obezřetní. Lidé, kteří se s námi chtějí seznámit, nemusí být vždy ti, za které se vydávají. Tito lidé navazují „internetová“ přátelství či vztahy za účelem mnohdy jiným, často nám ohrožujícím. Seznamujme se na internetu, ale buďme opatrní ještě mnohem více, než bychom byli v reálném životě. Ověřujme si to, zda je ten, s kým mluvíme opravdu ten, za koho se vydává, neposílajme cizím lidem intimní fotografie, nesdílejme naši polohu a už vůbec nezmiňujme jiné osobní informace. Pokud si nejsme jistí, požádejme toho druhého o důkaznou fotografii, kde potvrdí svou identitu. Nepřijímejte přátelství od toho, koho vůbec neznáte, pokud Vás někdo obtěžuje, zablokujte si ho. Pokud ani zablokování nepomůže, ohlaste to na Policii ČR a především mluve o těchto věcech s rodiči!

D. Teoretický základ k pracovnímu listu

Teoretický základ k pracovnímu listu

- ❖ Teoretický podklad k nejčastějším výmluvám ze strany osob s falešným profilem:

1. „Nefunguje mi foťák.
2. Nemám kabel k počítači.
3. Můj mobil fotky neumí.
4. Mám vybitý telefon, udělám ti fotku jindy.
5. Rodiče odjeli na dovolenou, foťák si vzali, nemám čím fotku udělat.
6. Nechci teď focením nikoho budit, všichni už spí.
7. Zlobí mě internet, nejde to odeslat.
8. Tuto fotku dělat nebudu, pošlu ti jinou, kde držím..., abys mi věřil(a).“

Podle projektu 02 Chytrá škola

E. Reflexe k odučené hodině

Poslední hodina na téma sociální sítě a internet byla zaměřena především na téma seznamování. Úryvkem jsem cílila na fakt, že hlavní hrdinové se považují za nejlepší přátele, a přitom se nikdy neviděli a neznají o sobě mnoho údajů. Což je čím dál více viděno u dětí v reálném životě. S kým se seznamují, jak se seznamují, jestli dodržují určité bezpečnostní zásady. A zda se najde opravdu někdo, jako hlavní hrdina, který má kamarády pouze ve virtuálním světě.

Realita byla taková, že většina žáků znala zásady bezpečného seznamování na internetu. Alespoň tedy teoreticky. Někteří zmiňovali, že když je na internetu někdo kontaktuje, snaží si projít jeho účet, jestli má na profilu „reálně“ vypadající fotografie, jestli má nějaké přátele, jestli mají společné přátele a jestli není jejich fotografie převzata z internetu. Pokud mají společné přátele, zeptají se toho onoho konkrétního přítele, zda osobu, která je kontaktovala opravdu znají. Překvapující bylo, že téměř každá dívka zažila to, že ji někdo cizí kontaktoval. Dvě dokonce z dotyčným začaly komunikovat a jedna se s jedním chlapcem i sešla. Vše bylo naštěstí v pořádku, nebyl to žádný podvodník, ale přesto. Dívky, inteligentní, poučené, a přesto se s neznámou osobou sešly venku, bez toho, aby někoho informovaly. Zprvu se zdálo, že chlapci jednají tak, že jich se to netýká, že je nikdo neoslovuje. Ale po čase přece jen jeden chlapec přišel s tím, že má mnoho podobných přátelství, jako má hlavní hrdina. Stejně

jako hlavní hrdina si s těmito lidmi píše přes chat. Seznámili se společně na internetu, když hráli společně hru. Píše si s těmito kamarády každý den, svěřuje se jim a bere je jako nejlepší přátele. Nemá pak prý důvod chodit ven a poznávat nikoho dalšího. Po tomto se přidali další chlapci, že je nikdo neoslovuje na sociálních sítích, ale právě přes společné chaty během hraní her. Dvěma chlapcům se stalo, že je přes tento společný chat pozval někdo cizí do kavárny, nebo se snažil získat informace, které se týkaly jejich soukromí.

Na začátku hodiny jsme museli věnovat poměrně velký čas seznámení s obsahem knihy, ale jsem ráda, protože zejména chlapce kniha zaujala, především její grafické zpracování. Opět, jako u předešlé knihy, bych doporučila zadat tuto knihu jako úkol pro žáky. Po přečtení, by se dalo se žáky pracovat i na dalších tématech, co se internetu, virtuální reality, týče.

9 Shrnutí odučených hodin

Prostor pro odučení všech navržených hodin vznikl během plnění souvislých praxí. K dispozici jsem dostala 9. ročník. Celkově jsem měla k dispozici dvě třídy, které se střídaly podle časových možností a rozvrhu. Metodické a pracovní listy byly navrženy tak, aby se daly využívat flexibilně. To znamená, že si učitel může přizpůsobit a volit veškeré aktivity podle toho, zda má k dispozici 45 minut, nebo 90 minut.

Žákům jsem na začátku vysvětlila, že píšu diplomovou práci a čím se má diplomová práce zabývat. Seznámila jsem je s konceptem mých hodin. Žáky velice nadchlo to, že budou „součástí“ něčeho, co později bude moct sloužit jako jakýsi model toho, jak lze s knihou pracovat. Myslím, že i díky tomu byl jejich přístup velice zodpovědný. Všichni žáci se zapojovali aktivně do diskuzí a všech dalších aktivit. Na konci každé hodiny byla věnována chvíle tomu, kdy žáci mohli doplnit otázky, které je k tématu napadaly. Na co by bylo dobré se ptát z jejich pohledu. Jak se jim líbil daný titul. Zda jim zvolený úryvek přišel srozumitelný a zda odpovídal tématu, o kterém jsme se bavili. To se mi velice osvědčilo. Řadu otázek jsem následně zařadila do pracovního listu. Nebo naopak, jsem některé otázky vyřadila, protože se zdálo, že neplní svou funkci, nebo se opakují.

Co se týče zvolených témat, myslím, že jsem zvolila vhodná témata i knihy, vzhledem k tomu, s jakými ročníky jsem měla možnost pracovat. Překvapivě nejnáročnější se ukázalo téma Média/sociální sítě. Paradoxně to zavinil důvod, díky kterému jsem téma vybírala. Byla to aktuálnost. Jelikož je to téma, kterému se věnuje velká pozornost, setkávají se žáci s řadou školení a poučení ze strany školy. Když jsem v první hodině seznámila žáky s tématem, bylo na nich znát, že jsou otráveni. Z výrazů se dalo číst „už zase?“. Konstatovali, že jsou poučení dost. Jak se ale ukázalo, teoreticky jsou žáci poučení, ale nikdo se s nimi o tomto tématu nebaví, neprobíhají diskuze, ale pouhé frontální školení. To u žáků již nemá účinek. Učitelé by měli tedy hledat nové metody, jak žáky informovat i v riziích. Jako spojovací most k diskuzi skvěle posloužila kniha (tedy úryvek textu v našem případě). Žáci si ze začátku přečetli zvolené úryvky a díky tomu, že jsme ze začátku mluvili o hlavním hrdinovi z knihy, o tom, jaké chyby dělá na internetu, proč je asi dělá, jsme se postupně dostali přímo k žákům. Docházelo zde k určitému „aha“ momentu. Žáci začali mluvit o tom, že dělají to stejné, jako hlavní

hrdinka, nebo hrdina. Mohli jsme tedy přijít z úryvku k diskuzi přímo o nich. Žáci se tedy necítily tak, že je vyslychám, že je poučuji. Dá se říct, že hlavní hrdina knihy hrál mediátora v naší komunikaci. Žáci si na to, co není správně přicházeli sami a necítily se školeni. Dokonce se je díky tomu podařilo dostat do pozice, kde se oni ujali role „učitele“ a začali tak vysvětlovat a zároveň tím odhalovat to, jak se chovají na internetu. Právě v tento moment se žáci začali přiznávat ke svému poněkud rizikovému chování na internetu. Podobně to bylo i v hodinách, které se týkaly dalších dvou zvolených témat. Každá hodina přinesla velice zajímavou diskuzi. Úspěšnost připisují práci s ukázkou z textu.

Učitelé se bojí často pracovat s kontroverznějšími, aktuálními tématy. Bojí se toho, že nebudou dostatečně objektivní, nebo že diskuze povede někam, kam oni nechtějí. Příběh jim dává novou možnost. Dá se využít hlavních hrdinů. Např. jeden hlavní hrdina říká, že všechno je A, druhý říká, že všechno je B. Co myslíš ty? Nebo hlavní hrdina se zachoval v takové situaci tímto způsobem. Jak by ses zachoval ty? Zažil jsi někdy něco podobného? Musím říct, že se mi to v praxi velice osvědčilo.

10 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo poskytnout inspiraci k tomu, jak lze literaturu didakticky využít v hodinách etické výchovy, protože, jak se prokázalo již staletími, kniha nám může stát modelem pro správné chování. Je i zdrojem mravů. Pomáhá nám rozlišit dobro od zla. Je tedy víc než žádoucí ji v jakékoliv podobě, v etické výchově využívat.

Splnění hlavního cíle, jsem docílila sestavením podrobných metodických listů pro učitele a pracovních listů pro žáky. Ty slouží pouze jako námět toho, jak lze s texty pracovat. Podobně, jak jsem pracovala s mnou vybranými tématy a úryvky, lze pracovat se všemi dalšími tématy výchovného programu etické výchovy, aplikačními tématy, nebo průřezovými tématy. Využitelnost je tedy rozmanitá. Paní učitelka, která vedla mou praxi si vyžádala veškeré vytvořené materiály a projevila zájem o jejich využití jak v hodinách etické výchovy, tak v hodinách českého jazyka. Je zde tedy zřejmé i mezipředmětové využití.

Všechny navržené hodiny byly vyzkoušeny v praxi. Jejich vyzkoušení bylo klíčové. Právě praxe dokázala, že práce s dětskou literaturou během etické výchovy, má své opodstatnění. Je to vhodná metoda při společné cestě za prosociálním chováním, jehož cílem je interiorizace sociálních a morálních hodnot žáků. Zároveň se prokázalo to, že díky knize lze s žáky hovořit i o náročnějších a kontroverznějších tématech. Jako např. o náboženství, rozdílných názorech, nebo o rizicích, která přináší dnešní technologická doba.

Dílním cílem diplomové práce bylo motivovat žáky k volnočasové četbě a utvářet u nich pozitivní vztah k literatuře. I když časová dotace k splnění takového cíle nebyla dostačující, musím konstatovat, že zvýšený zájem žáků o mnou zvolené tituly byl znatelný. Dokonce paní učitelka, která vedla mou praxi, doplnila o tyto tituly školní knihovnu. Reagovala tak na to, že po každé hodině se našel alespoň jeden žák, který si chtěl knihu půjčit a doma přečíst. Sama za sebe mohu tedy mnou vytyčený dílní cíl, označit také za splněný.

Seznam literatury

Seznam tištěných zdrojů

COTTRELL BOYCE, Frank. *Miliony*. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0198-0.

DVOŘÁČEK, Jiří. *Pedagogika pro učitele odborných předmětů*. Praha: Oeconomica, 2005, 304 s. ISBN 80-245-0886-9.

FLOSS, Pavel. *Labyrint srdce a ráj světa: obrazy doby, života a díla Jana Amose Komenského*. Praha: Fénix, 1992, 170 s. ISBN 80-85245-27-2.

GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Čtenářství žáků základních škol*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. Pedagogická fakulta, 2015, 115 s. ISBN 978-80-7464-783-3.

GORDON, Thomas. *Škola bez poražených: praktická příručka efektivní komunikace mezi učitelem a žákem*. Přeložil Julie ŽEMLOVÁ. Praha: Malvern, 2015, 325 s. ISBN 978-80-7530-006-5.

GOUT, Leopoldo. *Génius*. Praha: Fragment, 2018. ISBN 978-80-253-3562-8.

HÁBL, Jan. *I když se nikdo nedívá: fundamentální otázky etického vychovatelství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015, 185 s. ISBN 978-80-7465-187-8.

HEJDÁNEK, Ladislav. *Filosof a politická odpovědnost*. Český mysl. 1991.č.1. s 6 a n. s. 8. In: SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. 5. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 54 s. ISBN 978-80-7435-118-1.

CHARBONNEAU, Joelle. *Stačí jen chtít*. Přeložil Alžběta KALINOVÁ. Praha: Fragment, 2017. ISBN 978-80-253-3124-8.

JEŽKOVÁ, Alena. *Dračí polévka*. Vydání druhé. Ilustroval NIKKARIN. Praha: Tichá srdce, 2017. ISBN 978-80-905851-5-7.

KOHOUT, Karel. *Základy obecné pedagogiky*. Vyd. 2., dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 160 s. ISBN 978-80-7452-009-9.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012, s. 192. ISBN 978-80-247-3710-2.

Kolektiv autorů. *Na cestě s etickou výchovou: sborník přednášek semináře S etickou výchovou do sjednocené Evropy*: Kroměříž 2004. Praha: LUXPRESS, 2004. ISBN 80-7130-1213.

KOMENSKÝ, Jan Amos *Jak dovedně užívat knih Z latiny přeložil Jaromír Kopecký. Paralelní text latinsko-český, latinsko-slovenský, latinsko-polský, latinsko-ruský*. Uherský Brod: Muzeum J. A. Komenského v Uh. Brodě, 1986. 27, 30 s. Český překlad Komenského přednášky, pronesené dne 28. listopadu 1650 (tiskem vyšel v Opera didactica omnia, Amsterdam 1657.

LENCZ, Ladislav: *Etická výchova pre cirkévné školy*, 1. časť. Brarislava: Metodické centrum, 1997, 80 s. ISBN 80-8052-010-0.

MARSHOVÁ, Katherine. *Kluk odnikud*. Praha 3: Argo, 2019. ISBN 978-80-2859-8.

MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2015, 334 s. ISBN 978-80-7325-386-8.

MULLIGAN, Andy. *Odpad*. Praha: Argo, 2014. ISBN 978-80-257-1187-3.

NOVÁKOVÁ, Marie a kol. *Učíme etickou výchovu: manuál etické výchovy pro základní a střední školy*. Praha: Etické Fórum ČR o. s., v nakladatelství Luxpress spol., 2006. ISBN 80-7130-126-4.

NOVÁKOVÁ, Marie, Zdislava VYVOZILOVÁ a Anežka BLAHUŠOVÁ. ETICKÉ FÓRUM ČESKÉ REPUBLIKY, o. s. *Etická výchova pro základní a střední školy: Informace pro zařazení etické výchovy do školních vzdělávacích programů* [online]. 2. redakč. uprav. vyd., dokument vznikl přepracováním původní brožury z r. 2005 ISBN 80-7130-122-1. Praha, 2014 [cit. 2020-01-15]

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998, 328 s. ISBN 80-7178-252-1.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015, 272 s. ISBN 978-80-262-0872-3.

ROCHE, Roberto Olivar. *Etická výchova*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 1992, 209 s. ISBN 80-7158-001-5.

SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. 5. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 54 s. ISBN 978-80-7435-118-1.

STARÝ, Karel. *Profesní rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků*. Praha: Karolinum, 2012, 188 s. ISBN 978-80-246-2087-9.

STŘELEČEK, Stanislav. *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I*. Brno: Paido, 1998, 189 s. ISBN 80-85931-61-3.

SULÍK, Josef. *Dobry čtenář*. Průvodce k čítankové a povinné souvislé četbě v první třídě měšťanských škol. Praha 1939.

SVOBODOVÁ, Zuzana. *K etické výchově*. Praha: Karez, 2011, 97 s. ISBN 978-80-905117-0-5.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje (2018)*. Brno: Host, 2019, 178 s. ISBN 978-80-7577-994-6.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-88069-50-8.

VACEK, Pavel. *Pedagogická psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017, 191 s. ISBN 978-80-7435-684-1.

VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 203 s. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007, 76 s. ISBN 978-80-7290-325-2.

VORLÍČEK, Chrudoš. *Úvod do pedagogiky*. Jinočany: H&H, 2000, 175 s. ISBN 80-86022-79-X.

Seznam internetových zdrojů

„Uprchlíci“ a „migranti“. *Unhcr* [online]. 2016 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html.html>

Etická výchova: Složky etické výchovy. *Etická výchova: Portál pro etickou výchovu ve školách v ČR* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/slozky-eticke-vychovy/>

Hustá Lída masky střídá: Jak na internetové vykuky aneb Víte vždy, kdo je na druhé straně? *O2chytraskola* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://www.o2chytraskola.cz/video/13>

Charakteristika doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova, *MŠMT ČR*. [online]. [cit.20.01.2020].Dostupnéz: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/charakteristika-doplnujiciho-vzdelavaciho-oboru-eticka>

Kameny zvěrokruhu. *Jaspis.cz* [online]. ©2010 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <http://www.jaspis.cz/kameny-zverokruhu>

Když neexistujete. *YouTube* [online]. 2015 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?time_continue=129&v=akhEP8MqvSM&feature=emb_logo

KOHOUT, Roman. SMLUVNÍ PODMÍNKY UŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍ SÍTĚ FACEBOOK. *Internetembezpecne.cz* [online]. 2018 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/smluvni-podminky-uzivani-socialni-site-facebook/>

Kurikulum Etická výchova, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.01.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-eticka-vychova>

KURIKULUM ETICKÁ VÝCHOVA: ETICKÁ VÝCHOVA - DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVACÍ OBOR. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2010 [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-eticka-vychova>

Mezinárodní šetření PISA 2018. *Csicer.cz: Česká školní inspekce* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: http://www.etickavychova.cz/slozky-eticke-vychovy/http://www.csicer.cz/html/2019/Narodni_zprava_PISA_2018/html5/index.html?&locale=CSY&pn=8

MIGRACE NENÍ LEGRACE. *Arpok.cz* [online]. 2015 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: http://arpok.cz/wpcontent/uploads/2013/02/Migrace_neni_legrace_web.pdf

MIGRACE V ČÍSLECH. *Clovekvtisni.cz* [online]. 2018 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/migracni-statistiky-4518gp>

MIGRANTI A UPRCHLÍCI. *Amnesty internacional: Bráníme lidská práva a svobodu* [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace>

MLCAK, Dalibor. Na vrcholku Kouřící hory. *Sedmagerace.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://www.sedmagerace.cz/na-vrcholku-kourici-hory/>

MOTYČKA, Pavel a Zdislava VYVOZILOVÁ. ETICKÁ VÝCHOVA, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVACÍ OBOR. *Clanky.rvp.cz* [online]. [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2895/priloha_vzdelavaci_obsah_dvo_eticka_vychova.pdf

OPATŘENÍ MINISTRYNĚ ŠKOLSTVÍ: Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2010 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msm.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi>

Podmínky a zásady služby Facebook: Vše, co potřebujete vědět, naleznete na jednom místě. *Facebook.com* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/policies>

Priscilla. Chinese New Year 2015 – Year of the Goat/Sheep. *Shescookin.com: Shescookin* [online]. ©2015 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://shescookin.com/chinese-new-year-year-of-the-goatsheep/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Nuv.cz: Národní vzdělávací program* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-%20pro-zakladni-vzdelavani>

REFERÁTY Z KONFERENCE ETICKÁ VÝCHOVA. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2009 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msm.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/referaty-z-konference-eticka-vychova>

STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČR DO ROKU 2030+. *Msm.cz: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msm.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

Socialní síť. *Internetembezpecne* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>

Sylva Höhne, Věra Kuchařová a Jana Palonciová. Rodiny s dětmi v České republice Sociodemografická struktura, finanční a materiální podmínky. *Praha.vupsv.cz: VÚPSV* [online]. 2016 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_416.pdf

The future of education and skills. Education 2030. *OECD* [online]. 2019 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/2030-project/>

Trends Shaping Education 2019. *OECD* [online]. 2019 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: https://doi.org/10.1787/trends-_edu-2019-en

Unhcr Population Statistics: The Workd in Numbers. *Unhcr.org* [online]. 2020 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: http://popstats.unhcr.org/en/overview#_ga=2.176206181.1117799485.1574069411-533599501.1574069411

Výchovný program. Etická výchova: *Portál pro etickou výchovu ve školách v ČR* [online]. ©2020 [cit. 2020-01-12]. Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/program/>

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova: Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova pro 1. ročník základního vzdělávání. *Etickavychova.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: http://www.etickavychova.cz/wp-content/uploads/2014/07/vzdelavaci-obsah_1-5_rocnik.pdf

WOJNAR, Petr. Ve slumu člověk zjistí, jak málo stačí k životu, říká mladý cestovatel. *IDnes.cz* [online]. 2016 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostava/zpravy/couchsurfing-cestovatel-ondrej-stastny-slum-filipiny.A160415_130120_ostava-zpravy_woj

Přílohy

Příloha A

Ekonomické hodnoty – pracovní list č. 1

Pracovní list: MILIONY Frank Cottrell Boyce

Text č. 1 – Přečtěte si následující text.

„Právě když jsem říkal podruhé Amen, projel kolem vlak. Vlak neměl okna. Hnal se kolem pásu cesminových keřů jako ohromný kvádr černé noci na kolečkách. Před mýma očima se z velké černoty odloupl stejně černý kousíček a v kotrmelcích se nesl vzduchem směrem ke mně. Narazil na přední strany poustevny, až se krabice složily naplacato a dovnitř se nahrnulo ještě víc zimy. Došel jsem k té věci a dotkl se jí. Byla to brašna. Při dopadu se roztrhla podél zipu a vyhřezly z ní vnitřnosti. A ty vnitřnosti, to byly peníze. Samé peníze. Bankovky. Hromady bankovek. Tisíce a tisíce liber. Přímo miliony...Když přede mnou přistála ta brašna peněz, mohl jsem ...“¹

Diskuze k textu:

1. Zkus vymyslet, jak se zachoval hlavní hrdina. Co s penězi mohl udělat?
A co s penězi ve skutečnosti udělal?
2. Před sebou máš obálku plnou peněz. Co s penězi uděláš TY?

Text č. 2 - Přečtěte si následující text.

„Anthony tvrdí, že bych měl tenhle příběh pojmout víc finančněcky. Takže finančněcky vzato jsme měli 229 370 liber šterlinků. K prvnímu prosinci ráno to v eurech dělalo 323 056. **Je pravda, že lásku ani štěstí si za peníze nekoupíte, ale je zajímavé si představit, co všechno se koupit dá.** Dalo by se za to například pořídit 15 390 párů závodních autíček Micro turbo, jeden pár za 20,99 €. Nebo 3 756 vrtulníků Sky Patrol s dálkovým ovládním po 85,99 € za kus. Nebo 22 937 vzduchových bazuk, co vystřelují po lidech tlakovou vlnu. Nebo 43 159 draků na pouštění, co se vejdou do přívěsku na klíče. Nebo 5 736 domácích přístrojů na cukrovou vatu...“²

¹ COTTRELL BOYCE, Frank. *Miliony*. Praha: Argo, 2009, s. 44. ISBN 978-80-257-0198-0.

² COTTRELL BOYCE, Frank. *Miliony*. Praha: Argo, 2009, s. 53. ISBN 978-80-257-0198-0.

Úkoly k textu č. 2:

*To je pár z mnoha nápadů hlavních hrdinů na to, jak peníze utratit. Co by sis koupil ty?
Odpověz na dané otázky.*

1. Co by byla první věc, kterou by sis koupil? A proč?

---

2. Se kterým členem z rodiny by ses o peníze podělil a proč?

---

3. Se kterým kamarádem/kamarádkou by ses o peníze podělil a proč?

---

4. Napadlo by tě, jak by se peníze daly využít ve tvé škole? Co by si s nimi změnil?

---

5. Napadá tě nějaká dobrá věc, na kterou by se dalo s penězi přispět? Např. charitativní organizace.

---

6. Jaké problémy může přinést vlastnictví tolika peněz?

Zamyslete se nad zvýrazněným textem.

„Je pravda, že lásku ani štěstí si za peníze nekoupíte, ale je zajímavé si představit, co všechno se koupit dá.“ - Napiš, co dalšího si za peníze nekoupíš.

Právě si našel 1 MILION KČ.

OTÁZKA JE:

JAK SE SVÝM MILIONEM NALOŽÍŠ TY?

ZDROJ: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bankovka_nř_řic%3A4De_korun_českých

Právě si našel 1 MILION KČ.

OTÁZKA JE:

JAK SE SVÝM MILIONEM NALOŽÍŠ TY?

ZDROJ: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bankovka_nř_řic%3A4De_korun_českých

Příloha B

Ekonomické hodnoty – pracovní list č. 2

Pracovní list 2: **MILIONY** Frank Cottrell Boyce

Úkol č. 1. – **Zamysli se nad tématem peněz a doplň.**

- Dva řádky – Dvě slova: Jaké téma je (jaké má vlastnosti)?
- Tři řádky – Tři slova: Co téma dělá/co se s ním děje.
- Čtyři řádky – Čtyřslovný výraz: věta.
- Jeden řádek – Synonymum/ jiný výraz pro téma PENÍZE

1 Téma: PENÍZE

pozitivní

1.1 _____

1.2 _____

1.3 _____

negativní

1.1 _____

1.2 _____

1.3 _____

1.4 _____

Text č. 1 - Přečtěte si text.

Situace 1

„... Když jsme ten den ráno otevřeli dveře, už tam čekalo šest kluků a dvě holky, všichni i s kolem. Jakmile Anthony vystrčil nos z domu, všichni se začali překřikovat.

„Nechceš kolo? Anthony? Anthony, vem si to moje!“

Anthony si kola jedno po druhém důkladně prohlédl. „Tak mě napadá, že dneska se radši svezem,“ řekl.

„Kaloo a Tricia.“

Kaloo a Tricia měli kola BMX, co jim z osy základního kola čouhají výstupky, na kterých stát. Anthonyho vezl Kaloo a já si stoupl k Tricie. Svištěli jsme do školy a ostatní kola nás doprovázela jako na přehlídce. Všichni se po nás ohlíželi. Bylo to bezva. U brány školy dal Anthony oběma po desetilibrovce. Tricia z toho nevypadala moc nadšeně.

„Vždyť je to kilometr. Deset je moc. Mně stačí tolik, abych si koupila sadu gelových propisek.“ My ale popravdě menší peníze, než desetilibrovky neměli.¹

Text č. 2 - Přečtěte si text.

Situace 2

„Každý týden při výtvarné výchově napíše pan Quinn na tabuli téma a my ho máme nějak vyjádřit – nakreslit, udělat koláž, vyrobit model, co nás napadne. Tenhle týden napsal: Kdybych dostal k Vánocům milion euro...“

Děkuji mockrát, pane Quinne.

Všichni se rozběhli ke krabici s barevnými bužírkami a začali vyrábět všechno možné. Já osobně seděl a koukal na bílou čtvrtku. Cívil jsem na ni tak dlouho, až mi začalo připadat, že do ní spadnu a ta ledově bílá prázdnota mě dočista pohltí.

„Já ti něco nakreslím, jestli si nevíš rady,“ nabídla se Tricia. Byla ve výtvarce nejlepší z celé třídy.

„Vážně?“

---

¹ COTTRELL BOYCE, Frank. *Miliony*. Praha: Argo, 2009, s.53-54. ISBN 978-80-257-0198-0.

„Jasně. Třeba jachtu, auto nebo dům. To dělá většina lidí. Nebo můžeme vymyslet něco originálnějšího. Co takhle raketu nebo koně? Nebo nějaký pěkný pozemek?

„Vůbec mi to nemyslí. Co ráda kreslíš?“

„Umím zpaměti nakreslit koně. Padesát liber za jednoho.“

„Jak to myslíš?“

„Nakreslím ti jednoho koně za padesát liber, dva za sto a stádo řekněme za tři sta. Na každého nad šest ti dám slevu.“

„Proč je to tak drahé?“

„Vůbec to není drahé, Onehdá jsi dal někomu deset liber, aby ti donesl oběd. A tady si kupuješ můj talent. Kreslím nejlíp ze třídy.“

„Když jsi mě vezla na kole do školy, říkala jsi, že deset liber je moc.“

„Časy se změnilly. Co v téhle škole dneska znamená deset liber?“²

Diskuze k textům č. 1 a č. 2

1. Porovnejte tyto dvě situace. Co se změnilo v chování Tricie?
2. Co je důvodem jejího odlišného přístupu/chování?
3. Mají peníze moc/vliv?
4. Jak se může moc/vliv peněz projevit v běžném životě?
5. Mění se lidé vlivem peněz?

Přečtěte si níže uvedenou větu. Následně se zamyslete nad otázkami uvedenými pod rámečkem.

„Mysleli jsme si, že se peníze postarají o všechno, co budeme chtít, ale nakonec jsme se my starali o peníze.“³

- Jaký vztah k penězům má autor výše zmíněného komentáře?
- Dávají peníze svobodu, nebo ji také mohou vzít?

² COTTRELL BOYCE, Frank. *Miliony*. Praha: Argo, 2009, s. 86-87. ISBN 978-80-257-0198-0.

³ COTTRELL BOYCE, Frank. *Miliony*. Praha: Argo, 2009, s. 115. ISBN 978-80-257-0198-0.

Příloha C

Ekonomické hodnoty – pracovní list č. 3

Pracovní list: ODPAD

Andy Mulligan

Úkol č. 1: Přečtěte si následující text.

„Jmenuji se Rafael Fernández a jsem kluk ze skládky. Lidi mi říkají: „Když se takhle celý den prohrabuješ odpadky, to asi ledacos najdeš. Třeba se na tebe dnes usměje štěstí.“ A já jim odpovídám: „Kamaráde, myslím, že vím, co najdu.“ A stejně tak vím, co najdou ostatní, protože to nacházíme dnes a denně celých jedenáct let, co pracuju. Najdou mohyly, a prosím, necht' se nikdo neurazí, je to náš výraz pro lidský sajrajt. Nerad bych se někoho dotkl, to rozhodně nemám v úmyslu. Jenže naše milé město má své mouchy, mezi které patří i to, že si tady hodně lidí nemůže dovolit záchod a tekoucí vodu. No, a když to na ně přijde, udělají to, kde to jde. Většina takových lidí žije v krabicích naskládaných do pěkné výšky na sobě. Takže když musíte na záchod, uděláte to na cár novin, zabalíte a hodíte na do koše. Všechny odpadkové pytle míří na jedno místo. Nejdřív se ze všech koutů města svážejí na vozících, pak je přeloží na nákladáky, nebo dokonce naloží do vlaku – to byste se divili, kolik odpadu naše město produkuje. Jsou to haldy a všechno putuje k nám. Věčný proud nákladáků a vlaků nikdy neskončí a nezastavíme se ani my. Prolézáme odpad po čtyřech a třídíme ho. Tomuto místu se říká Behala, je to město z odpadků [...] Behalu ucítíte mnohem dřív, než ji spatříte. Je velká asi jako dvě stovky fotbalových hřišť nebo tisícovka basketbalových – nevím přesně, táhne se do nedohledna. Ani nevím, kolik z toho odpadu připadá na mohyly. Když máme smolný den, mám dojem, že většina. Při představě, že po tom celý život chodíme, dýcháme to, spíme vedle toho, no...Možná že jednou přece jen „něco hezkého“ najdu. To určitě.“¹

---

¹ MULLIGAN, Andy. *Odpad*. Praha: Argo, 2014, s. 9-10. ISBN 978-80-257-1187-3.

„Jsem Rafael, kluk ze skládky.“²

Obrázek 1 – Rafael
(Zdroj:

Diskuze k textu:

1. *Co jsi se dozvěděl o Rafaelovi?*
2. *Co tě nejvíce překvapilo/šokovalo?*
3. *Jaké věci, my v ČR, bereme jako samozřejmost a Rafaelovi chybí?*
4. *Znáš místo, podobné tomu, co popsal Rafael? Jaké?*
5. *Jak bys popsal Rafaelovi životní podmínky jedním slovem?*
6. *Čím se žijí lidé na takových místech?*
7. *Myslíš, že se autor inspiroval skutečným místem?*
8. *Co nás příběh Rafaela naučil?*

Místo na poznámky k diskuzi:

---

² MULLIGAN, Andy. *Odpad*. Praha: Argo, 2014, s. 9. ISBN 978-80-257-1187-3.

Příloha D

Multikultura – pracovní list č. 1

Pracovní list: **Dračí polévka**

Alena Ježková

Text č. 1 – **Přečtěte si následující text.**

„Do školy jezdím ze čtvrti s chrčivým jménem Krč. Do centra autobusem a pak ještě metrem. Cesta trvá skoro hodinu. Vlastně jsem rád, že je to tak dlouho. Poslouchám hudbu ze sluchátek a můžu se v klidu chystat k proměně. Protože zatímco doma mluvím vietnamsky, jím hůlkama a jmenuji se Long, ve škole mluvím česky, jím přiborem a jmenuju se Láďa. Což je děsný. Proměna se ale děje jenom uvnitř. Vzít na sebe jinou podobu jako Dračí král samozřejmě neumím. Někdy bych to fakt dost rád udělal.

Protože potíže s mým vzhledem jsou odjakživa. Už když jsem byl úplně malinkej. Pamatuju si zvláštní pohledy maminek na sídlištním hřišti, když jsem si chtěl hrát s jejich dětmi. Později zvláštní pohledy těch dětí. A navíc žluťáku, čiňáku, ťongu ... Ptal jsem se bezelstně mámy, co to znamená, ty jména, kterými mě oslovujou. Máma zrudla a neuměla nic říct a děda brblal, že všude na světě se najdou stejní blbci. První hroznou potupu ve škole jsem ale neutrpěl kvůli vzhledu. Bylo to ve třetí třídě, když jsem si vzal na školní výlet hůlky místo lžice. Přišlo mi, že když je to mimo školu, můžu snad jíst normálně. Tenkrát jsem ještě nevěděl, že proměna musí být v mysli, jinak si to člověk vypije. Naštěstí učitelka zakročila a já jsem směl předvést žasnoucí třídě, jak bravurně umím jíst hůlkami guláš z hliníkového ešusu...

Psal jsem pravdu, o dědově stánku v tržnici, jak tam vaří jídla a lidi je přicházejí jíst. Všichni se mi pak proto posmívali, jako by to byla nějaká hnusná věc, že někdo dává lidem najíst. Ale taky jsem se od spolužáků dočkal upřímného obdivu, když jsem měl jako první ve třídě empétrojku nebo notebook, což děda zařídil přes svý známý na tržnici.

*Ve škole teď nejvíc kámoším se Světlanou. Přišla k nám v září jako nová. Ne že bych se nekamarádil s klukama a s jinýma holkama, ale Světlana je prostě jiná. Rovnou mi řekla: Všichni si myslí, že Ukrajinci jsou jenom zedníci a dělníci nebo prodavačky. Ale to tak jen vypadá. Můj táta v Praze pracuje na stavbě, ale u nás doma byl chirurg a operoval lidem srdce. Odjeli jsme do Čech, protože táta nevydělával dost peněz a tady nás takhle uživí. A mně došlo, že s náma je to stejný. Lidi si myslí, že Vietnamci jen mají restaurace nebo stánky s jídlem nebo obchody s hadrama, a už nevědí, že jsme mnohem zajímavější. Tohle nás se Světlanou spojuje. **To tajemství, že ve skutečnosti jsme jiní, ale musíme se chovat, jak to lidi chtějí vidět.**¹*

¹ JEŽKOVÁ, Alena. *Dračí polévka*. Vydání druhé. Ilustroval NIKKARIN. Praha: Tichá srdce, 2017, s. 17-18. ISBN 978-80-905851-5-7.

Diskuze k textu:

1. *Proč si Long říká Lád'a?*
2. *Jak se podle úryvku cítí Long/Lád'a v Čechách?*
3. *Způsobila Longovi jeho národnost nějaké nepříjemnosti? Jaké?*
4. *Jak by ses cítil, kdyby se něco z toho, co se stalo Longovi, stalo tobě?*
5. *Stalo se ti už někdy, že ses někde cítil tak, že tam nepatříš? Jaké to pro tebe bylo?*
6. *Byl jsi někdy v zahraničí a zažil tam podobné chování cizinců k jiným národnostem? Stalo se to přímo tobě?*
7. *Jak rozumíš poslední, tučně zvýrazněné větě?*

Místo na poznámky k diskuzi:

Úkol č. 1

Lád'a je Vietnámec. Jaké předsudky panují o této národnosti? Napište.

Tip: Inspirujte se textem.

Příloha E

Multikultura – pracovní list č. 2

Přečtěte si následující text.

„Myslel jsem, že půjdu na Americkou školu ...“ [...] Max se na rodiče znechuceně díval.

„Ehm, víte, že neumím francouzsky?“

„To se naučíš,“ ubezpečil ho táta.

Dost z toho, že tady uvízl v divné cizí zemi, kde jedí koňské maso (máma mu to ukázala v obchodě, takže věděl, že je to pravda) a mluví jazykem, který zní jako když někdo vykašlává hlen, a jemu by mělo být upřeno základní právo usínat ve třídě, kde se mluví řečí, které rozumí. Druhý stupeň byl dost hrozný v angličtině. A ani nemluvě o kamarádech. Ve Washingtonu jich měl alespoň pár. [...] Ale jak si má najít kamarády, když se s nimi ani nedomluví?“

Max cítil, jak na něj máma tlačí. Byla to bouřková fronta nuceného nadšení. „Můžeš si přispát! Škola je hned za rohem.“ „Já tam nepůjdu, řekl Max.“ „Maxi, tohle není otázka volby,“ promluvila máma mírným, ale rozhodným hlasem.

„A jak mám podle vás zvládnout sedmičku ve francouzštině?“ Max si uvědomil, že křičí. [...]

„Ty totiž do sedmičky nepůjdeš.“ „Říkali jsme si, že když si zopakuješ šestou třídu, bude pro tebe snazší naučit se francouzsky,“ ozval se táta. Max vyskočil: „Vy chcete, abych opakoval třídu?“

„Jen si představ, jak úžasně budeš umět francouzsky, až se vrátíš do Ameriky,“ lákala ho máma. [...] Max si ji nevšímal a založil si ruce na hrudi. Na tvář mu dopadla kapka vody. Otřel si ji hřbetem ruky. Báječně. Ještě začíná pršet. Strávil v Bruselu všeho všudy dvaasedmdesát hodin a už měl města plné zuby – malých aut, oblaků cigaretového kouře, útlých, přehnaně zastřižených stromů, které vypadaly jako po amputaci, umaštěných bufetů prodávajících hranolky a kebab i mrzutých číšníků, kteří odmítali si s čímkoliv pospíšit. Během jediného odpoledne ho málem přejela tramvaj a ještě ke všemu šlápl do psí hromádky. [...] Některé části města vypadaly přesně tak pohádkově, jak si představoval: domy měly vysoké šikmé střechy, velká okna a v nich truhlíky s květinami; jiné čtvrti působily ještě exotičtěji (Max neviděl tolik žen v šátcích). Ale nic mu nepřípadalo jako domov. Zaplavila ho vlna stesku po Americe. Chtěl si dát hamburger – ne to divné syrové hovězí, kterému Belgičané z neznámého důvodu přezdívali „filet américain“. Představoval si, jak se jeho kamarádi ládují mastnými hamburgery v jídelně na Connecticut Avenue. Co by dal za to, aby tam v boxu mohl sedět s nimi, povídat si o nejnovějším filmu ze série Avengers a plánovat přespání u někoho z nich doma. Napadlo ho, že jim pošle zprávu, ale styděl se přiznat, že ho rodiče nutí opakovat šestou třídu. Budou se s ním ti dva příští rok vůbec kamarádit, když budou chodit do jiné třídy?

Ještě nikdy si nepřipadal tak osamělý.¹

¹ MARSHOVÁ, Katherine. *Kluk odnikud*. Praha 3: Argo, 2019, s. 18-20. ISBN 978-80-2859-8.

Diskuze k textu:

1. *Jak se Max cítí ohledně nástupu na novou školu?
Pro své argumenty najdi důkaz v textu.*
2. *Zkuste se vžít do Maxe. Jaké je to nastoupit na školu, kde se mluví jazykem, který neznáte?*
3. *Proč rodiče chtěli, aby Max nastoupil na novou francouzskou školu?*
4. *Co Maxovi chybělo z USA nejvíc?*
5. *Proč se Max cítil tak osaměle?*
6. *Co je podle vás na studiu/ bydlení v cizí zemi nejtěžší?*
7. *Jaké pocity mohou zažívat lidé, kteří se přestěhují a žijí v cizí zemi?*

Místo na poznámky k diskuzi:

Úkol č. 1

Maxovi se stýskalo po mnoha věcech z domova.

- *Po čem by se stýskalo nejvíce tobě?*
- *A co by pro tebe bylo nejtěžší, když bys musel začít chodit do školy, kde nikoho neznáš, a k tomu se tam mluví řečí, kterou také neovládáš?*

Napiš.

A) Po čem by se mi nejvíce stýskalo?

B) Co by pro mě bylo nejtěžší?

Příloha F

Multikultura – pracovní list č. 3

Pracovní list: **Kluk odnikud** Katherine Marshová

Přečtěte si následující text.

„Jak vás mohlo napadnout, že Ahmed je terorista?“

(Max) Chtěl, aby se Fontaine omluvil, ale policista jen pokrčil rameny.

„Musíš přiznat, že se tak choval. Ukrýval se, porušoval zákony...“

„...a staral se o zahradu vašeho dědečka.“ Max inspektora probodával pohledem. „Měl tu zahradu moc rád. Stejně jako vy.“ „Maxi,“ řekl Fontaine mírně, „on ji nemohl milovat tak jako já. Je to moje zahrada. Já jsem si tam hrával jako kluk.“

„To už jste mi říkal,“ odsekl Max.

„Mám na život v tom domě nádherné vzpomínky – jak jsme s bratrancei hráli fotbal, na oslavu biřmování, na letní slavnost, kdy přišli všichni sousedi, a dědeček postavil u růžového záhonu stan. Měl jsem poklidné, nerušené dětství. Ale moji rodiče nic takového nezažili...“

„Kvůli válce,“ skočil mu do řeči Max. Fontaine přikývl.

„Ty jsi válku nezažil, Maxi. Je to strašlivé.“

Max se ani neobtěžoval skrývat podráždění. „Ahmed mi o tom vyprávěl.“ Ale Fontaine jako by ho neslyšel. „V roce 1945 byla Evropa v troskách, ale když jsem byl malý kluk, jen o několik desetiletí později, dokázala se obnovit. Zavládla jednota a spolupráce – dokonce i mezi zeměmi, které spolu dřív bojovaly.“ „Co to má společného s Ahmedem?“ přerušil ho Max.

„Migranti tuto jednotu ohrožují. Uvědomuješ si, že jich za minulý rok přišlo do Evropy více než milion? Naše unie je mladá, Maxi, křehká, a pokud se rozpadne, Evropa by mohla znovu upadnout do chaosu.“

„Ale přesně před tím Ahmed utíkal, před chaosem a válkou! Když ze svých vlastních dějin víte, jak strašné to je, neměli byste se k lidem jako on obracet zády. Měli byste mít soucit. [...]

„Ahmed chtěl chodit jenom do školy,“ připomněl mu Max. „Co je na tom tak nebezpečného?“

Fontaine pohrozil prstem. „Myslím, že tomu nerozumíš. Ahmed porušil zákony, protože zůstal v Belgii a ty jsi je zase porušil tím, že jsi ho přihlásil do školy. Zákony jsou důležité, Maxi. Společnost bez nich nemůže fungovat.“ „A co když se zákony pletou?“

„A co když se plete srdce? Co když pustíš všechny tyhle přistěhovalce do své země, do svého domova, a vyklubou se z nich zlí lidé, kteří chtějí ublížit a změnit tvůj způsob života? Co když za tvou oběť nestojí?“ [...]

„Nemůžete vědět, kdo za co stojí, pokud jim nedáte šanci.“

„Ach, mláďá,“ povzdychl Fontaine. [...] Ahmed je se svým otcem. Je tam, kam patří.“ S tím Max dokázal souhlasit.

Ale byl si zcela jistý ještě jednou věcí: Ahmed patří do školy, ne do vězení.¹

¹MARSHOVÁ, Katherine. *Kluk odnikud*. Praha 3: Argo, 2019, s. 307-309. ISBN 978-80-2859-8.

Diskuze k textu:

1. *Co je to migrace?*
2. *Jaké jsou podle vás hlavní důvody migrace?*
3. *Jaké období v ČR se pojí s větším výskytem migrantů? Proč právě ta doba?*
4. *Zaznamenal jsi v poslední době pojem „migrační krize“? Jestli ano, v jaké souvislosti?*
5. *Zejména o jakých národnostech se hovoří v souvislosti s „migrační krizí“?*
6. *Jaké národnosti je podle vás Ahmed?*

Úkol č. 1

V úryvku textu dochází k dialogu mezi Maxem a policistou Fontainem na téma migrace/migranti.

- **Jaké jsou argumenty Maxe? Jaké jsou argumenty policisty Fontaina?**
- **Který z nich argumentuje pro, a který proti?**

MAX

policista FONTAINE

ZAŠKRTNI HODÍČÍ SE: PRO X PROTI

ZAŠKRTNI HODÍČÍ SE: PRO X PROTI

- *Jaký je tvůj názor?*

Příloha G

Média/sociální sítě – pracovní list č. 1

Pracovní list: **Stačí jen chtít**

Joelle Charbonneau

Text č. 1 – **Přečtěte si následující text.**

„[...] Vrátila jsem se na začátek podmínek a přečetla si je všechny. Soukromí je pro NEED důležité. To mi bylo po přečtení všech deseti bodů naprosto jasné. A to nejen soukromí uživatelů, ale také NEEDu samotného. Stejně jasně z nich vyplývalo, že veškerý obsah je majetkem sítě. Samotná formulace tohoto pravidla sice nezní nijak výhružně, ale když si to přečtete důkladně, zjistíte, že síť si nárokuje vše, co na ni kterýkoli uživatel přidá. Už je dost divné, ovšem nejvýmluvnější je poslední bod.

10. VŠICHNI UŽIVATELÉ NEEDU JSOU PLNĚ ZODPOVĚDNÍ ZA SVÉ ČINY, PLNĚNÍ ÚKOLŮ ZADANÝCH NEEDEM NENÍ POVINNÉ. ŽÁDNÝ UŽIVATEL NEBUDE NUCEN SPLNIT ÚKOL, KTERÝ ODPORUJE JEHO PŘESVĚDČENÍ, REGISTRACÍ A SOUHLASEM S TĚMITO PODMÍNKAMI KAŽDÝ UŽIVATEL NEEDU ZBAVUJE SÍŤ A JEJÍ PROVOZOVATELE VEŠKERÉ ODPOVĚDNOSTI ZA SVÉ JEDNÁNÍ MIMO NEED. ZA SVÉ ČINY JSTE ODPOVĚDNÍ POUZE VY.

Když jsem si vytvářela účet, podmínky jsem nečetla. Jen jsem zatrhla, že s nimi souhlasím. Nejsou snad pokaždé stejné? Čte je někdy někdo? Zjevně ne, protože všichni lidi ze školy se zaregistrovali. Neubránila jsem se pochybám, jestli by se vůbec něco změnilo, kdyby si tu takzvanou dohodu přečetli. Já bych vzhledem k tomu, jak na mě Nate tlačil a jak síť slibovala anonymitu, registraci stejně dokončila.“¹

---

¹ CHARBONNEAU, Joelle. *Stačí jen chtít*. Přeložil Alžběta KALINOVÁ. Praha: Fragment, 2017, s. 127. ISBN 978-80-253-3124-8.

Diskuze k textu:

1. *Jaké sociální sítě používáte?*
2. *Od kolika let máte založený účet na sociálních sítích?*
3. *Poučil Vás někdo o tom, jak se chovat na sociálních sítích?*
4. *Jak chráníte své soukromí na sociálních sítích?*
5. *Poučil Vás někdo o tom, jak se chovat na sociálních sítích?*
6. *Jak se hlavní postava staví k podmínkám pro užívání sociální sítě?*
7. *Přečetli jste si podmínky pro užívání sociálních sítí, které využíváte?
Víte, jaké informace sociálním sítím o sobě poskytujete, a jak s nimi sociální sítě mohou nakládat?*
8. *Hlavní hrdinka se zmiňuje o tom, na co sociální sítě mají právo: „Stejně jasně z nich vyplývalo, že veškerý obsah je majetkem sítě. Samotná formulace tohoto pravidla sice nezní nijak výhrůžně, ale když si to přečtete důkladně, zjistíte, že sít' si nárokuje vše, co na ni kterýkoli uživatel přidá.“
Co si o tomto výroku myslíte?
Platí to jen u sociální sítě NEED, nebo i u sociálních sítí, které využíváte vy?*

Místo na poznámky k diskuzi:

Úkol č. 1- Přečti si pravidla bezpečného užívání sociální sítě.

Označe si **červeně** ty body, které **nedodržujete**.

„Desatero“ bezpečného užívání sociální sítě

1. Přečtěte si podmínky užívání sociální sítě před registrací a zjistěte, jak bude nakládáno s Vašimi osobními údaji ze strany provozovatele (zda nebudou poskytovány třetím stranám).
2. Čím méně toho o sobě při registraci vyplníte, tím je menší riziko, že se vám něco stane.
3. Naučte se nastavovat různá práva svým přátelům – např. svým spolupracovníkům nastavte nižší než členům rodiny.
4. Nesdílejte své intimní fotografie. Mohou být zneužity.
5. Nesdílejte komentáře ani statusy, které mohou být použity proti vám – např. pomlouvat nadřízeného v pracovní době.
6. Pokud pojedete na delší dobu mimo své obydlí, nesdílejte tuto skutečnost, leda až po návratu.
7. Zapněte kontrolu obsahu a příspěvků, kde jste označeni.
8. Neposkytujte hrám a dalším aplikacím obsaženým v sociálních sítích své osobní údaje – např. informace o poloze nebo seznam přátel.
9. Pravidelně v nastavení zabezpečení kontrolujte, na jakém zařízení jste přihlášení – zda jste se někde (např. ve škole nebo v práci) nezapomněli odhlásit.
10. Potvrzujte přátelství pouze osobám, které znáte.
11. Cokoliv vložíš na sociální síť, již zpravidla nelze vymazat!
12. **Neužívejte funkci přihlášení do jiných online služeb pomocí svého účtu na sociální síti – např. přihlášení do internetového obchodu pomocí FB účtu – předáváte své přihlašovací údaje třetí osobě!!!**

Zdroj: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>

Úkol č. 2

Vyber, **podle tebe**, 3 nejdůležitější pravidla z předchozího cvičení a dále navrhní **3 další pravidla**, která by se podle tebe měla také dodržovat, ale v přechozí tabulce chybí.

<u>3 nejdůležitější pravidla z tabulky</u>	<u>moje 3 pravidla</u>
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Příloha H

Média/sociální sítě – pracovní list č. 2

Pracovní list: Stačí jen chtít

Joelle Charbonneau

Text č. 1 – Přečtěte si následující text.

„Za chvíli už jsem otvírala e-mail s předmětem „Nate Weakley vás pozval na NEED.“

GRATULUJEME. BYL/A JSTE POZVÁN/A DO NEJNOVĚJŠÍ VERZE NEEDU. SOCIÁLNÍ SÍTĚ VÝHRADNĚ PRO ZVANÉ A URČENÉ PRO ŽÁKY STŘEDNÍ ŠKOLY V NOTTAWĚ. PŘIDEJTE SE KE SVÝM PŘÁTELŮM A ZJISTĚTE, OČ LEPŠÍ MŮŽE BÝT VÁŠ ŽIVOT, KDYŽ ZÍSKÁTE ANONYMNĚ VYJÁDRIT SVÉ MYŠLENKY A TAKÉ NÁSTROJ, KTERÝ VÁM DÁ, CO POTŘEBUJETE.

Nedošlo mi, že ta stránka JE určená jen pro studenty místní střední školy. To bylo zvláštní. Když jsem to teď zjistila, odsunula jsem se od stolu a pořádně si rozmýšlela, jestli na odkaz dole kliknout. Ačkoli většinu lidí z mojí školy nemusím a nebavím se s nimi, pokud se tomu jde vyhnout, přijmout pozvání na jejich sociální síť je v podstatě nezbytné. Nechácala jsem, proč mě zvou, ale zdá se mi, že čím víc někoho nesnášíte, tím víc s ním chcete být přes internet v kontaktu. [...] Správci téhle sítě si nepřejí, aby člověk věděl, kdo se skrývá pod kterým jménem. Nikdo se nedozví, že jsem taky členem. Věděla jsem, že se snažím přesvědčit samu sebe, abych se tam zaregistrovala, hlavně kvůli tomu, abych nezklamala Natea. Navíc hluboko uvnitř jsem musela přiznat, že jsem byla zvědavá, kolik mých spolužáků a bývalých kamarádů se spolu bude online bavit a jak, když nevědí, s kým mluví, a jsou si jisti, že rodiče ani další dospělí z místní komunity na tu síť nemají přístup. Kousla jsem se do rtu, znovu jsem se přisunula na kolečkové židli ke stolu a klikla na odkaz myší.

VÍTEJTE NA SOCIÁLNÍ SÍTI NEED, objevilo se na obrazovce. [...]

Chvíli jsem si stránky jen tak prohlížela, abych zjistila, jaký mají účel, a skončila jsem na stejné stránce, kterou mi Nate předtím ukazoval. Znovu jsem si ty krvavě rudá písmena přečetla.“¹

PŘÁNÍ: TOUHA NĚCO VLASTNIT NEBO DOKÁZAT. NĚCO CHTÍT.

POTŘEBA: NĚCO, NEZBYTNÉHO, BEZ ČEHO NEMŮŽETE ŽÍT.

CO POTŘEBUJETE?

---

¹ CHARBONNEAU, Joelle. *Stačí jen chtít*. Přeložil Alžběta KALINOVÁ. Praha: Fragment, 2017, s. 19-20. ISBN 978-80-253-3124-8.

Diskuze k textu:

1. *Jakou roli hrají sociální sítě ve vašem životě?*
2. *Představ si, že by si dostal pozvánku na podobnou sociální síť, jaká by byla tvoje reakce?*
3. *Je v dnešní době opravdu nezbytné být na sociálních sítích, tak jak zmiňuje hl. hrdinka?*
4. *Zkuste se vžít do hlavní hrdinky. Jaké by to pro ni bylo, kdyby jako jediná nepřijala pozvání na NEED? Jaké by mohly být reakce od jejích spolužáků?*
5. *Jaké by to bylo pro tebe, nebýt součástí sociálních sítích, na rozdíl od všech ostatních?*
6. *„Nechápala jsem, proč mě zvou, ale zdá se mi, že čím víc někoho nesnášíte, tím víc s ním chcete být přes internet v kontaktu. [...]“*
Souhlasíte x nesouhlasíte? Proč?
7. *Co se ti zdá zvláštního na sociální síti NEED? Najdi v textu.*
8. *V ukázce se často zmiňuje anonymita, dá se být na sociálních sítích anonymní?*
9. *Udělal jsi na internetu ty nebo tvůj kamarád/ka něco, co byste v běžném životě, bez pocitu anonymity, neudělali? Co to bylo?*

Místo na poznámky k diskuzi:

Úkol č. 1 - Zamysli se nad výrokem hlavní hrdinky.

„Navzdory všem varováním si nikdo neuvědomuje, že interakcí na internetu mohou ohrozit svůj život nebo životy jiných. Zvlášť pod pláštěm anonymity. Všichni se cítí chránění, neohrožení a neporazitelní.“

- ***Jaké nebezpečí sebou přináší anonymita na sociálních sítích a internetu?***
- ***Uveď příklady věcí, které podle tebe lidé dělají jen, když si myslí, že nikdo nezná jejich pravou totožnost na internetu.***

Příloha CH

Média/sociální sítě – pracovní list č. 3

Pracovní list: **Génius–HRA** Leopoldo Gout

Text č. 1 – **Přečtěte si následující text.**

Stihl jsem napsat dva řádky vypečeného mikrokódu pro jazyk symbolických adres, když v tom tablet zabručel. Tunde byl zase online.

Naija Boi: *Dostals zprávu?*

KingRx: *Jasně. Došly ti odpovědi? Řekni mi, co se děje. Chcípám tu.*

Naija Boi: *Klídek, kámo. Čekám na Barevnou vlčici.*

KingRx: *Hm. Aspoň naznač.*

Naija Boi: *Změní nám to život.*

KingRx: *To jako vážně?*

Na North High jsem nikoho neměl.

Ale venku, za těmi nudnými cihlovými zdmi, to byla docela jiná písnička. Měl jsem DOUPĚ.

Vždycky to vyslovím s dramatickým přídechem, jako když začíná Beethovenova Pátá.

Říkáme si DOUPĚ, protože to zní skvěle a exkluzivně. Zvláště vzhledem k tomu, že jediní členové jsou Tunde, Barevná Vlčice a já. Jsme nejlepší kámoši, i když jsme se nikdy nepotkali a já s Tundem ani nevíme, jak se Barevná vlčice doopravdy jmenuje.

Tundemu (aka Naija Boi) je čtrnáct. Je to venkovský kluk z Nigérie, má rád hip hop a fotbal.

A shodou okolností je také inženýr samouk s tou nejjamnější pamětí na světě.

Barevné vlčici (aka Barevná vlčice) je šestnáct. Je ze Šanghaje a patří mezi nejproslulejší (a nejtajemnější) aktivistky a blogerky. To ona nás dala dohromady. Detailů vám ušetřím, protože ona to beztak vypravuje nejlíp. [...]

Barevná vlčice: *Nazdar kluci. Zase koumesíte?*

KingRx: *Co asi jiného?*

Barevná vlčice: *Tunde, dostala jsem zprávu. Co se děje?*

[...]

Naija Boi: *Chystá se soutěž. Jmenuje se Hra a do Boston Collective se sletí dvě stovky nejchytřejších lidí do osmnácti let z celého světa. Všechny náklady jsou placené. O co se hraje, to netuším.¹*

---

¹ GOUT, Leopoldo. *Génius*. Praha: Fragment, 2018. ISBN 978-80-253-3562-8.

Diskuze k textu:

1. Seznamujete se také na internetu? Jakým způsobem?
2. Navazujete „internetová přátelství“?
3. Kolik máte průměrně přátel na sociálních sítích?
4. Kolik z těchto přátel doopravdy znáte?
5. Setkali jste se někdy s tím, že vás někdo nevyžádaně kontaktoval?
Přidal sis tohoto člověka do přátel? Začal si s ním komunikovat jinak?
6. Co hlavní hrdina Rex? Jací jsou jeho přátelé? Odkud je zná?
7. Komunikujete v online hrách, nebo v diskuzích na internetových fórech?
Jak si ověřujete, s kým komunikujete?
8. Jaké informace sdílíte s lidmi, se kterými na internetu komunikujete a neznáte je osobně?
9. Jaké informace byste s nimi neměli rozhodně sdílet? Proč?
10. Jak byste řešili situaci, kdy by se ve skupině (na chatu, v diskuzi atp.) objevil někdo, kdo se ptá na zvláštní otázky a je vám celkově svým chováním podezřelý?

Místo na poznámky k diskuzi:

Úkol č. 1

- Rozeznáš falešný profil od skutečného?
- Co ti pomůže identifikovat falešný profil?

A) Skutečný? ANO x NE

B) Skutečný? ANO x NE

Úkol č. 2

- Na základě toho, co jsme si dnes řekli, zkus vymyslet pravidla pro bezpečné seznamování na internetu/ na sociálních sítích.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____